

**”Kaupungissa todella tajuaa, ettei luontoa kannata
ottaa itsestään selvyytenä”**

Luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitäminen ja toteuttaminen
kaupunkiympäristössä

Oksi Mäkelä

Pro gradu -tutkielma

Kulttuurien tutkimus, uskontotiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

27.4.2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, uskontotiede

Oksi Mäkelä

**”Kaupungissa todella tajuaa, ettei luontoa kannata ottaa itsestäänselvyytenä” –
Luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitäminen ja toteuttaminen
kaupunkiympäristössä**

Ohjaajat: Tuomas Martikainen, Minna Opas

Sivumäärät: 74 sivua, 2 sivua liitteitä

27.4.2026

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitäminen ja toteuttaminen kaupunkiympäristössä. Suomeen liitetään usein vahvasti sen kaunis luonto, ja suomalaiset nähdään luontokansana. Jokaisella on jonkinlainen suhde luontoon. Erityisen vahva asema luonnolla on ollut suomalaisten elämässä ennen, kansanuskon vielä vaikuttaessa vahvempana.

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia, millä keinoin luontoperustaisen maailmankatsomuksen omaavat ihmiset ylläpitävät ja toteuttavat maailmankatsomustaan kaupunkiympäristössä nykypäivänä. Luonnon, kaupungin ja uskonnon risteyksiä on tutkittu monista eri näkökulmista. Luontoperustainen maailmankatsomus kaupunkiympäristössä on kuitenkin jäänyt varjoon.

Tutkimusmenetelminä on käytetty kyselytutkimusta ja laadullista sisällönanalyysia. Tutkimusaineisto on tuotettu Webropolilla tehdyn kyselytutkimuksen avulla. Aineiston muodostavat 24:n vastaajan vastaukset. Vastaajat ovat Lehto ry:n, Lehto ry:n Facebook-ryhmien ja Kutu ry -WhatsApp-ryhmän jäseniä. Aineistoa on analysoitu laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen tuloksista selviää, että aineiston vastaajien näkemykset luonnosta ja kaupungista sekä niiden välisestä suhteesta vaihtelevat melko paljon. Osa kokee kaiken olevan yhtä ja samaa, osa taas käsittää luonnon ja kaupungin erillisiksi toisistaan tai suorastaan vastakohtiksi. Osa kokee luonnon ja kaupungin välisen suhteen ristiriitaiseksi. Kaupunkiluontoa arvostetaan, mutta usein ”aidomman” luonnon nähdään löytyvän kaupunkien ulkopuolelta.

Tulokset osoittavat, että luontoperustaista maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan monin eri keinoin kaupunkiympäristössä. Yleisimmät keinot liittyvät luonnon pitämiseen fyysisesti lähellä joko menemällä luontoon tai tuomalla luontoa lähelle itseä esimerkiksi sisustamisen kautta. Lisäksi vastaajilla on erilaisia tapoja ja rituaaleja. Jotkut kokevat ekologisuuden ja aktivismin tärkeäksi osaksi maailmankatsomustaan.

Kaupunkiympäristö luo sekä haasteita että mahdollisuuksia luontoperustaiselle maailmankatsomukselle. Haasteita ovat erityisesti luonnon saavuttamattomuus, rauhattomuus ja kiireisyys sekä kaiken ykseyden kokemisen vähentyminen. Mahdollisuuksia taas ovat kaupunkiluonto, samanhenkiset ihmiset ja tapahtumat sekä ekologisuuden ja aktivismin helpous verrattuna maaseudulla asumiseen.

Avainsanat: luonto, kaupunki, luontohenkisyys, luontoperustainen maailmankatsomus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimusaihe ja -kysymykset	5
1.2	Tutkimuksen tausta	6
1.2.1	Suomalaisten uskonnollisuus	6
1.2.2	Luonnon merkitys suomalaisille	8
1.2.3	Luonnonuskonnot	9
1.2.4	Kaupungistuminen ja luonto	12
1.3	Aiempi tutkimus	14
1.3.1	Uskonto ja kaupunki	14
1.3.2	Luonto ja kaupunki	16
1.3.3	Ilmastonmuutos ja ekospiritualiteetti	17
2	Teoreettinen viitekehys	19
2.1	Luontoperustainen maailmankatsomus	19
2.2	Luonto ja kaupunki	21
2.3	Eletty uskonto	22
3	Aineisto ja menetelmät	24
3.1	Aineisto	24
3.1.1	Aineiston tuottaminen	24
3.1.2	Vastaajien taustat	26
3.2	Menetelmät	30
3.2.1	Kyselytutkimus	30
3.2.2	Sisällönanalyysi	33
3.3	Tutkimusetiikka	34
4	Analyysiluvut	37
4.1	Vastaajien käsitykset luonnosta ja kaupungista sekä niiden suhteesta kaupunkiympäristössä	37
4.1.1	Luonto ja kaupunki ja niiden suhde	37
4.1.2	Kaiken ykseys	39
4.2	Keinot ylläpitää ja toteuttaa luontoperustaista maailmankatsomusta kaupunkiympäristössä	43

4.2.1	Luonnon pitäminen lähellä	43
4.2.2	Tavat ja rituaalit	46
4.2.3	Ekologisuus ja aktivismi	49
4.3	Haasteet ja mahdollisuudet	52
4.3.1	Kaupunkiluonto	53
4.3.2	Muut ihmiset ja tapahtumat	57
4.3.3	Kaiken ykseyden kokeminen	62
4.3.4	Ekologisuus ja aktivismi	63
5	Lopuksi	66
5.1	Johtopäätökset	66
5.2	Jatkotutkimusmahdollisuudet	68
	Lähteet	70
	Tutkimusaineisto	70
	Tutkimuskirjallisuus	70
	Liitteet	75
	Liite 1. Kyselytutkimus	75
	Liite 2. Kyselylomakkeen ohessa välitetty vastaamiskutsu	76

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaihe ja -kysymykset

Suomeen liitetään vahvasti kaunis luonto, ja suomalaisista puhutaan luontokansana. Jokaisella on jonkinlainen suhde luontoon, heikompi tai vahvempi. Ennen tämä suhde on ollut näkyvämpi ja voimakkaampi, sillä suurempi osa on asunut lähempänä luontoa kuin nykyään. Luonto on väistämättä ollut keskeinen osa jokaisen elämää jollain tavoin sekä erottamaton osa suomalaista kansanuskoa. Vaikka kansanuskon merkitys on ajan kuluessa vähentynyt, luonto on edelleen monelle tärkeä osa omaa maailmankatsomusta. Osalla siihen liittyy uskonnollisia tai henkisiä piirteitä, osalle ei. Monista eri tutkimuksista käy ilmi, että kaikesta huolimatta suuri osa suomalaisista näkee luonnon merkityksen tärkeänä itselleen.

Luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitämisen ja toteuttamisen voinee olettaa olevan helpompaa luonnon lähellä. Suurin osa suomalaisista asuu kuitenkin nykyään kaupungeissa, ja kaupungistuminen tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa. Siitä huolimatta luontoperustaista maailmankatsomusta kaupunkiympäristössä ei ole juuri tutkittu. Keskityn tässä pro gradu -tutkielmassani siihen, miten henkilöt, joille luonto on keskeinen osa heidän maailmankatsomustaan, toteuttavat ja ylläpitävät maailmankatsomustaan erilaisissa kaupunkiympäristössä nykypäivänä. Olen tuottanut tutkimusta varten aineistoa verkossa täytettävän kyselytutkimuksen avulla. Jaoin kutsun osallistua tutkimukseen luonnonuskontoihin keskittyneen Lehto ry -yhdistyksen sähköpostilistalle ja Facebook-ryhmään sekä Turun yliopiston kulttuurien tutkijoiden muodostamaan Kutu ry -WhatsApp ryhmään. Koska kaikki vastaajat asuvat vastaustensa perusteella Suomessa, tutkimus keskittyy nimenomaan Suomen sisälle.

Tutkimuksen lähtökohtana on oletus siitä, että luontoperustaista maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan ainakin jossain määrin eri tavoilla kaupunkiympäristössä kuin ”luonnossa” tai maaseudulla. Luonto ja kaupunki eivät ole yksiselitteisiä termejä. Usein ne saatetaan käsittää vastinpareiksi. Kuitenkin jokaisessa kaupunkiympäristössä on myös luontoa, ja lähes kaikkialla luonnossa on jonkinlaisia urbaanisia, ihmisen muokkaamia tai rakentamia elementtejä. Jokaisella ympäristöllä on myös oma biosfäärinsä. Se, mikä mielletään luonnoksi ja mikä taas kaupungiksi, riippuukin usein paljon siitä, millaiseksi ihmisen rooli nähdään maailmassa. (Jaakkola 2021, 45.)

Päätutkimuskysymykseni on:

1. Miten luontoperustaista maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan kaupunkiympäristössä?

Lisäksi alatutkimuskysymyksinäni ovat seuraavat:

- 1.1. Miten vastaajat ymmärtävät luonnon ja kaupungin ja niiden välisen suhteen kaupunkiympäristössä?
- 1.2. Mitä haasteita ja mahdollisuuksia kaupunkiympäristö tarjoaa luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle?

Päätutkimuskysymyksen avulla pyrin löytämään aineistosta niitä keinoja, joiden avulla aineiston vastaajat ylläpitävät ja toteuttavat maailmankatsomustaan kaupunkiympäristössä. Tarkastelen näitä keinoja ja pyrin vastaamaan päätutkimuskysymykseen erityisesti luvussa 4.2. Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen tarkoituksena on havainnollistaa vastaajien käsityksiä luonnosta ja kaupungista sekä niiden välisestä suhteesta erityisesti kaupunkiympäristössä. Pyrin siis nostamaan esiin, miten vastaajat ovat määritelleet luontoa ja kaupunkia ja ymmärtäneet niiden välisen suhteen. Tarkastelen näitä aiheita ensimmäisessä analyysiluvussa, luvussa 4.1. Toiseen alatutkimuskysymykseen perehdyn erityisesti luvussa 4.3, jossa keskityn vastaajien sanoittamiin kaupunkiympäristön haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Haluan kysymyksen kautta nostaa esiin kaupunkiympäristön monimuotoisuuden. Vaikka se luo haasteita luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle, se tarjoaa myös mahdollisuuksia.

1.2 Tutkimuksen tausta

1.2.1 Suomalaisen uskonnollisuus

Luontoperustaiset maailmankatsomukset ovat vain yksi osa suomalaista uskonnollista kenttää, joka jatkaa monipuolistumistaan. Vuoden 2025 alussa edelleen suurin osa suomalaisista, 62,2 prosenttia, kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Jäsenmäärä on kuitenkin ollut laskussa. Esimerkiksi 1980-luvulla yli 90 prosenttia suomalaisista kuului vielä kirkkoon. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d.) Nykyään yksiselitteisen kuvan saaminen suomalaisten uskonnollisuudesta on aina vain vaikeampaa, ja suhde uskontoon jakaa ihmisiä.

Vuoden 2017 European Values Survey -arvotutkimuksessa ”noin puolet suomalaisista piti itseään uskonnollisina ja likipitään saman verran piti itseään ei-uskonnollisina tai ateisteina” (Hytönen ym. 2020, 251–254). Ei-uskonnolliseksi identifioituminen liittyy ikään.

Nuoremmille sukupolville uskonnollisuus on poikkeava identiteetti. Vähiten uskonnollinen sukupolvi ovat millenniaalit, eli noin 30–40-vuotiaat. Erityisesti heidän sukupolvessaan ”oli nähtävissä suoranainen kulttuurikristillisyyden romahdus ja vastaavasti etsijyyden voimakas korostuminen” (mts.). Etsijäksi identifioitui jopa kolmannes. Nämä löydökset on hyvä pitää mielessä tarkasteltaessa myöhemmin tämän tutkielman aineistoa, jonka ovat muodostaneet suurimmaksi osaksi 18–45-vuotiaat vastaajat. Vastaajista siis suurin osa kuuluu juuri tähän nuoreen sekä millenniaalien sukupolviin, joille uskonnollisuus on poikkeavaa ja harvinaistunutta.¹

Tarkasteltaessa uskonnollisuuden määrää Suomessa on hyvä huomioida se, että kristillisissä kulttuureissa – kuten Suomessa – uskonnollisuutta on mitattu nimenomaan ”jumaluskon, rukousaktiivisuuden, jumalanpalvelusosallistumisen tai uskonnollisten yhteisöjen jäsenyyden kautta” (Ketola 2022, 85). Myös maallikoiden uskonnollista elämää on tutkittu esimerkiksi populaarin uskonnon, kansanuskon tai vernakulaarin uskonnon käsitteiden kautta, mutta näin syntyy silti vastakkainasettelu niin sanotusti virallisen ja epävirallisen uskonnon välille (mts.). Uskonnollisuuden mittaaminen ja ylipäätään tutkiminen ei siis ole yksiselitteistä ja ongelmattonta. Hyödynnän itse tässä tutkimuksessa eletyn uskonnon käsitettä ja tutkimussuuntausta, jonka määritelmä uskonnosta ja sen harjoittamisesta on löyhempi. Näin aineiston vastaajien toiminta voi olla mielleltävissä uskonnoksi, vaikka tiukkojen määritelmien mukaan sitä ei sellaiseksi välttämättä miellettäisi.

Luonto on ollut keskeinen osa suomalaista muinais- ja kansanuskoa, jotka elävät jossain määrin vielä nykypäivänäkin. Uskontotieteilijä Risto Pulkkinen (2017, 12) erottaa nämä kaksi toisistaan. Muinaisusko tarkoittaa hänen mukaansa suomalaista esikristillistä maailmankuvaa tai -selitystä, kun taas kansanusko on muodostunut muinaisuskon ja kristinuskon yhteen kietoutumisesta. Pulkkinen mukaan kansanusko oli ennen ”pitkälti luonteeltaan tiedollinen, ei uskonvarainen ilmiö” ja osa maailmankuvaa (mts.). Kansanusko ei siis vaatinut varsinaista

¹ Vaikka etsijyys ei välttämättä sodi institutionalisoituja uskontoja, kuten kristinuskoa, vastaan, sille on usein ominaista jännitteinen suhde niihin. Etsijyyteen identifioituvat saattavat vierastaa muun muassa uskontojen dogmaattisuutta ja kapeakatseiseksi miellettäviä tieteellistä maailmankuvaa. (Mahlamäki ja Kokkinen 2020, 212.)

uskomista, vaan oli vain läsnä jokapäiväisessä elämässä. Kristinusko haastoi tämän vaatimalla nimenomaan uskomaan itseensä. (mt. 12–13.)

Kulttuurintutkija Katja Hyry, teologi Antti Pentikäinen sekä uskontotieteilijä Juha Pentikäinen (1995, 11) määrittelevät kansanuskon ytimekkäästi olevan sitä, ”mihin kansa uskoo” – ja painottavat sanaa *kansa*, joukkoa tavallisia ihmisiä. Luonto määräsi ”elämän rankat reunaehdot ja hengissä pysymisen rajat”, joten siitä tuli luonnollisesti keskeinen osa kansanuskoa. Lähtökohtana oli paitsi tasapaino ihmisen ja luonnon välillä, ylipäättään maailmankaikkeuden tasapaino. Kaiken elollisen nähtiin olevan yhtä. Suomen ensimmäiset asukkaat olivat eränkävijöitä, ja pyyntiyhteisö oli tietenkin riippuvainen luonnosta ja sen pysyvyydestä. Myöhemmin peltoviljelyn yleistyessä maailmankuvan keskipisteeksi siirtyi oma kylä, ja luonnosta tuli epävarmuustekijä kaikessa arvaamattomuudessaan. Luontoa pyrittiin ennakoimaan, josta syntyi kalenteriperinne kaikkine kalenteririitteineen ja juhlapäivineen. (mt. 17–19, 24.)

1.2.2 Luonnon merkitys suomalaisille

Vaikka kansanusko ei ole yhtä keskeinen osa monen elämää kuin ennen, on luonnon merkitys suomalaisille pysynyt tärkeänä. Moni suomalainen esimerkiksi kokee pyhyyttä luonnossa, mielsi itsensä uskonnolliseksi tai ei. Vuoden 2019 Gallup Ecclesiastica -kyselyn mukaan 42 prosenttia koki luonnossa olemisen lähentävän Jumalaan tai johonkin korkeampaan (Hytönen ym. 2020, 159). Myös tutkittaessa suomalaisten arvoja ja pyhyiden kokemisia vuonna 2018 piti 44 prosenttia suomalaisista luontoa pyhänä (Pessi ym. 2018, 14). Luonnon pyhyys linkittyy ympäristöarvoihin. Luontoa pyhänä pitävistä 82 prosentilla ympäristöarvot ohjasivat omia valintoja arjessa, kun taas niillä, jotka eivät pitäneet luontoa pyhänä, luku oli 61 prosenttia. Luontoa pyhinä pitävistä 76 prosenttia viihtyi paremmin luonnon läheisyydessä kuin kaupungissa, ei-pyhänä pitävistä vastaava luku oli 58 prosenttia. (mt. 37.)

Tuloksista huomaa, että suomalaiset pitävät ympäristöarvoja tärkeinä, pitivät he sitten luontoa pyhänä tai eivät. Luonnon pyhänä pitäminen kuitenkin nostaa ympäristöarvojen arvostusta, samoin kuin luonnon läheisyydessä viihtymistä. Tämän tutkimuksen aineiston analyysi tukee näitä huomioita. Huomiot käyvät myös yhteen ekospirituaalisuuden kanssa, jota tarkastelen tarkemmin myöhemmin.

Yhteiskuntatieteilijä Veli-Matti Salminen (2022, 115) näkee luontosuhteen hengellisyyden muodostuvan ”tekemisen, henkilökohtaisten kokemusten ja aistihavaintojen

kokonaisuudesta”. Vuoden 2019 Gallup Ecclesiastica -kyselyn mukaan 55–79-vuotiaista koostuvat sukupolvet kokivat hengellisyyttä suhteessa luontoon todennäköisemmin kuin nuoremmat sukupolvet. Asuinpaikka ei juuri vaikuttanut asiaan, paitsi että Helsingissä asuvat kokivat luontoyhteyden hieman heikommin hengellisesti. (mt. 117–118.) Tämä on mielenkiintoinen huomio tämän tutkimuksen kannalta. Luontoyhteyden hengelliseksi kokivat eniten kristitty ja luterilainen -identiteetit omaavat, jotka myös kokivat itsensä keskimääräistä useammin henkiseksi tai hengelliseksi (mt. 121).

1.2.3 Luonnonuskonnot

Aineiston vastaajat käyttävät monia erilaisia termejä omasta maailmankatsomuksestaan. Suurin osa käytetyistä termeistä liittyy jotenkin luontoon. Vastaajat käyttävät niin termejä luontouskova, luonnonuskova kuin luontohenkinen. Niistä käy ilmi, että luonto on jollain tavalla keskeinen osa omaa maailmankatsomusta, mutta harva vastaaja kertoo tarkalleen, minkä perinteen tai perinteiden kautta maailmankatsomukseen ammennetaan sisältöä. Muutama vastaaja nostaa esiin suomalaisen muinais- tai kansanuskon. Toiseksi käytetyin termi luontouskovan tms. jälkeen on pakana (6 vastaajaa), joten tarkastelen pakanuutta tässä luvussa tarkemmin. Lisäksi tarkastelen uushenkisyyttä, sillä monista vastauksista löytyy siihen liitettäviä piirteitä, vaikkei kukaan vastaajista suoraan kerrokaan sen olevan olennainen osa maailmankatsomustaan.

Luonnonuskonnot-termiä käytettäessä viitataan nimensä mukaisesti uskontoihin, jotka pitävät luontoa tärkeänä. Yleensä tällä tarkoitetaan lähinnä historiallisia, ennen vahvempana vaikuttaneita esikristillisiä uskontoja tai maailmankatsomuksia. Uskonto-termi voikin olla monen tällaisen maailmankatsomuksen kohdalla kiistanalainen, eivätkä kaikki luonnonuskontojen kannattajat välttämättä miellä itseään uskonnollisiksi. Luonnonuskonnot eivät ole jääneet vain historiaan, vaan saavat kannatusta nykypäivänäkin esimerkiksi uuspakanallisten liikkeiden piirissä.

Uskontotieteilijä Graham Harvey (1997) mukaan pakanaksi voi identifioitua kuka tahansa, joka kokee jotain samaistumispintaa pakanuuteen. Pakanuus on polyteistinen luontouskonto, jossa painottuu kaiken olemassa olevan yhtenäisyys. Pyhän ja profaanin tai uskonnollisen ja sekulaarin erottelu ei ole keskeistä, sillä kaikki nähdään samanarvoisena. Vaikka pakanuuden sisällä esiintyy joitain yleisiä näkemyksiä, ei sillä ole mitään tiettyä teologiaa, jota kaikki noudattaisivat. (Harvey 1997, 1–2.) Harveyn mukaan luontohenkisyys on juuri se, mikä

houkuttelee suurinta osaa pakanuuteen. Osa on saattanut muodostaa itselleen ekologisen elämäntavan ja haluaa liittää henkisyytensä siihen, tai he haluavat henkisyyden, jolla ilmaista katsomustaan. (mt. 186.)

Uskonnontutkija Jonuksen ja uskontoarkeologiaan erikoistuneen Äikkään (2019, 8) mukaan itäeurooppalaiset pakanat eroavat muista pakanoista siinä, että he ammentavat kansallisesta historiastaan, kansanperinteestään ja tavoistaan sekä liittävät uskomuksensa rajattuun maantieteelliseen alueeseen ja aikaan ennen kristinuskon saapumista maahansa. Näin on myös niiden suomalaisten pakanoiden kohdalla, jotka ammentavat maailmankatsomukseensa aineksia suomalaisesta muinaisuskosta. Kaikki suomalaisesta kansan- ja muinaisuskosta ammentavat eivät kuitenkaan halua käyttää pakana-termiä itsestään tai ryhmästään.²

Pakanuuden lisäksi puhutaan uuspakanuudesta (englanniksi *neopaganism*, *modern paganism*, *contemporary paganism*). Uskontotieteilijä Titus Hjelm (2016) on jakanut uuspakanalliset liikkeet Suomessa karkeasti kahteen ryhmään: maailmanlaajuinen pakanuus (*world paganisms*) sekä alkuperäiskansojen uudelleenrakennettu pakanuus (*indigenous reconstructions*). Ensimmäiset ammentavat maailmanlaajuisista traditioista, kun taas jälkimmäiset keskittyvät suomalaiseen kansanperinteeseen ja kansanuskoon. Uuspakanuus saapui Suomeen organisoidussa muodossa vuonna 1979, kun The Center of Mielikki and Hare perustettiin. Myös muita järjestöjä syntyi, mutta ne kuihtuivat pois. 90-luvulla järjestöjä syntyi jälleen lisää uuden innostuksen myötä. Tällöin syntyivät esimerkiksi Shamaaniseura ry (1994), Lehto ry (1998) ja Pakanaverkko (1999). Myöhempi merkittävä tapahtuma oli tietenkin Karhun kansan rekisteröiminen viralliseksi uskontokunnaksi vuonna 2013, vain kolme vuotta perustamisensa jälkeen. Se on edelleen ainoa pakanistinen järjestö, jolla on kyseinen asema. Esimerkiksi Suomen vapaa wicca-yhdyskunta haki virallisen uskontokunnan asemaa vuonna 2001, mutta hakemus hylättiin. (Hjelm 2016, 360–364.)

Tässä tutkimuksessa käsitellään myös uushenkisyyden³ pariin mahdollisesti liitettäviä asioita. Esimerkiksi Harvey (1997, 219) erottaa vahvasti uushenkisyyden ja pakanuuden toisistaan, sillä hänen mukaansa uushenkisyys nähdään usein liian ”huoliteltuna” tai ”siloteltuna”

² Siitä huolimatta, että esimerkiksi Iiro Arolan, joka on tutkinut suomenuskoisten yhteisöllisyyttä pro gradu -tutkielmassaan, mukaan suomenuskoisuus voidaan selkeästi nähdä uuspakanallisena liikkeenä. Arola puhuu etnopakanuudesta, jolla hän tarkoittaa ”uuspakanallisia liikkeitä, jotka pitävät tärkeimpänä lähteenään paikallisia esikristillisiä uskontoperinteitä”. Vastakkainasettelua uuspakanuuden ja suomenuskoisuuden välillä hän selittää sosiaalisen identiteetin teorian avulla: ihmiset jakautuvat sosiaalisiin ryhmiin, ja näiden eri ryhmien välillä on vertailuasema, jossa omaa ryhmää suositaan. (Arola 2011.)

³ Englanniksi *New Age*, jota käytetään myös Suomessa uushenkisyys-termin rinnalla usein.

pakanuuteen verrattuna. Osa pakanoista näkee sen lähinnä valkoisten ja keskiluokkaisten (naisten) ilmiönä, jossa ”terveys ja vauraus ovat henkisyuden tärkeimmät indikaattorit” (mts.). Voi siis tuntua ristiriitaiselta, että käsittelen tässä tutkimuksessa niin pakanuutta kuin uushenkisyyttäkin. Perustelen valintaa aineiston vastaajien maailmankatsomusten laajuudella ja määrittämättömyydellä. Kukaan vastaaja ei nimitä itseään suoraan uushenkiseksi, mutta osassa vastauksista on huomattavissa uushenkisyyteen liittyviä piirteitä, esimerkiksi kristallien ja tarot-korttien kerääminen ja käyttäminen. Vastaajat eivät ole välttämättä itse tiedostaneet tapojensa liittyvän uushenkisyyteen tai asia on vain jäänyt kirjoittamatta. Palaan asiaan analyysiluvuissa.

Uushenkisyydessä korostuu nimensä mukaisesti henkisyys. 1990-luvulla kansainvälisessä uskonnontutkimuksessa tapahtui ”henkinen käänne”, joka viimeistään nosti uushenkisyyden tutkimuksen kohteeksi uskonnon rinnalle. Uskontotieteilijät Opas ja Mahlamäki näkevät uushenkisyyden juurien olevan ”1800-luvun lopulla muotoutuneessa modernissa esoteriassa, ja sen pohjalta toisen maailmansodan jälkeen syntyneessä ja esoterian käsitteistöä popularisoineessa new age -ajattelussa”. (Opas & Mahlamäki 2020, 8–9.)

Uskontotieteilijä ja teologi Sohlbergin (2022) mukaan uushenkiset uskomukset ovat kasvussa, osa lähinnä nuorimmassa ikäluokassa. Hän muistuttaa, että ”oman sisimmän ja subjektiivisuuden merkityksen korostaminen on laaja kulttuurinen ilmiö” eikä rajoitu uushenkisyyteen, vaikka sitä siinä esiintyy. Sohlbergin mukaan nykyajan henkisyys nivoutuu Charles Taylorin [1995, 56] kuvaamaan subjektiiviseen käännteeseen, jossa ”yksilön omat tunteet, ajatukset ja kokemukset määrittävät yhä enemmän elämän valintoja ja suuntaa”. (Sohlberg 2022, 278–280.)

Henkisyys-termiä on haastavaa määritellä yksiselitteisesti, koska sitä käytetään monin eri tavoin. Lisäksi henkisyuden ohella puhutaan myös spirituaalisuudesta. Englanninkielinen termi *spirituality* käännetään suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa vaihtelevasti henkisyudeksi, spirituaalisuudeksi tai spiritualiteetiksi. Käytän itse näitä termejä tutkielmassa lähinnä sen mukaan, mitä niistä kukin kirjoittaja on itse käyttänyt.

Arkipuheessa henkisyys viittaa henkiseen erotukseksi ja jopa vastakohtaksi ruumiillisesta, fyysisestä tai materiaalisesta. Monille henkinen ylittää ruumiillisen. Henkisyydellä ja uskonnollisuudella on läheinen mutta jännitteinen suhde, ja ne nähdään helposti erillisinä ja vastakkaisina ilmiöinä. Uskonto nähdään autoritaarisena, hierarkkisena ja dogmaattisena,

henkisyys persoonallisena, kokonaisvaltaisena, autenttisena ja itse valittuna.

Uushenkisyudessa korostuu toiminta uskomisen sijaan. (Opas ja Mahlamäki 2020, 9–13.)

Sheldraken [2013, 2–4] jakaa henkisyyden viiteen aspektiin, jotka vaikuttavat nykyajan länsimaisessa yhteiskunnassa. Niitä ovat: 1) holistinen lähestymistapa ihmiseen ja elämään, 2) kokemuksellisuus ja ”erityislaatuisten elämysten sekä erityisesti pyhän ja pyhyiden kokemusten” tavoittelu, 3) merkityksellisyyden, elämän tarkoituksen ja elämän suunnan etsiminen (etsijyys), 4) kasvun ja kehittymisen tematiikka, sekä 5) pyrkimys ”etsiä uudenlaisia arvoja vallitsevien materialististen ja instrumentaalisten arvojen sijaan”. (Opas ja Mahlamäki 2020, 10–11.) Näitä teemoja nousee esiin myös tämän tutkimuksen aineistosta, kuten analyysiluvuista käy ilmi.

1.2.4 Kaupungistuminen ja luonto

Kaupungistumisen myötä suomalaisten suhtautuminen luontoon on väistämättä muuttunut, mutta samoin itse luonto on muuttunut. Osin tämä muuttuminen on tapahtunut tietysti luonnollisen kiertokulun myötä, mutta suurelta osin myös ihmisten toimesta, esimerkiksi rakentamisen ja metsähakkuiden vuoksi. Osa luonnosta on muuttunut kaupunkiluonnoksi. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että myös tällainen kaupunkiluonto voidaan nähdä yhtä luontona kuin ”oikeampi” tai ”autenttisempi” luonto kaupunkien ulkopuolella. Suhtautuminen riippuu paljolti yksilöstä.

Suomen kaupungistumiskehitys alkoi jo 1200–1300-lukujen vaihteessa, kun Turku perustettiin. Kaupungistuminen kiihtyi kuitenkin todella vasta 1960–1970-luvulla, jolloin alettiin siirtyä maaseutuyhteiskunnasta modernimpaan yhteiskuntaan. (Nissinen 2015.) Vuonna 2021 suoritetun HybridiSuomi-kansalaiskyselyn tulosten perusteella tuolloin noin 80 prosenttia suomalaisista asui kaupungeissa. Kyselyn mukaan kuitenkin ”joka kolmas isoissa kaupungeissa asuvista suomalaisista haluaisi muuttaa maaseudulle tai pikkukaupunkiin”. Kysyttäessä suomalaisten identiteetistä ”kaupunkilainen identiteetti on 44 prosentilla, maalainen 20 prosentilla ja hybridi-identiteetti (sekä maalainen että kaupunkilainen) 31 prosentilla”. (Haavisto & Saarinen 2021.)

Valtioneuvoston vuonna 2022 julkaistun tiedotteen mukaan kaupungistumisen kasvu hidastuu tulevina vuosina, mutta tulee kuitenkin jatkumaan:

Suomessa kaupungistuminen jatkuu tulevana vuosikymmeninä, minkä seurauksena erityisesti suurimmille kaupunkiseuduille rakennetaan paljon uutta. [...] Trendikehityksen mukaan Suomen kaupungistumisaste nousee 73 prosentista 79 prosenttiin vuodesta 2020 vuoteen 2050. Ikääntyvän väestörakenteen Suomessa kaupungistumisasteen kasvu hidastuu, mutta selvästi nykyistä useampi asuu jatkossa kaupunkiseuduilla. (Valtioneuvosto 2022.)

Suomalaiset siis jatkavat muuttoa maaseudulta kaupunkiympäristöihin. Luonto on kuitenkin suomalaisille lähellä sydäntä, asuu sitten kaupunkiympäristössä tai maalla. Esimerkiksi Sitran vuonna 2021 teettämästä ja Kantar TNS:n toteuttamasta kyselytutkimuksesta selvisi, että 87 prosenttia suomalaisista ”pitää luontoa erittäin tai melko tärkeänä omassa elämässään ja arjessaan”. Vain 12 prosenttia ei pitänyt luontoa ”kovinkaan tai lainkaan tärkeänä”, ja ”noin 2 prosenttia ei osannut sanoa kantaansa”. Erot esimerkiksi kaupunkien ja maaseudun välillä olivat pieniä. (Kantar TNS 2021.) Nostin jo aiemmin esiin vuoden 2018 kyselyn, jossa tarkasteltiin suomalaisten pyhinä pitämiä asioita, ja jossa luonto pääsi seitsemännelle sijalle eniten pyhinä pidetyistä asioista (Pessi ym. 2018, 14).

Metsätieteilijä Liisa Tyrväisen ym. vuonna 2005 suoritetusta tutkimuksesta paljastuu luonnon merkitys kaupunkiympäristössä siellä asuville, sillä ”yli 80 prosentin mielestä viheralueilla on suuri merkitys asumisviihtyvyyteen”. Valtaosa haluaisi luontoa enemmän lähelle. (Tyrväinen ym. 2007, 59–60.) Tyrväinen ym. toteavat, etteivät kaupungin viheralueet voi vastata kaikkiin luontoon liittyviin tarpeisiin, esimerkiksi rauhaan ja hiljaisuuteen. Siksi luontoarvoja etsitään ja tullaan etsimään kaupungin ulkopuolelta. Kuitenkin myös kaupunkien viheralueiden käytöllä on positiivisia vaikutuksia psyykkiseen hyvinvointiin. (mt. 73.)

Sari Pynnönen ym. (2024) ovat kartoittaneet metsään liittyviä ajanviettotapoja, tietoja, taitoja ja kokemuksia, metsien ja luonnon tilaan liittyviä huolia, niiden hyötyihin kohdistuvia asenteita sekä toimintaa luonnon hyväksi. He argumentoivat, etteivät ihmiset muun muassa kaupungistumisen myötä saa enää entisenkaltaisia luontokokemuksia kotipihaan tai sen lähiympäristössä. Suosituimmaksi kohdaksi suoritettussa tutkimuksessa nousi väite ”oleilen luonnossa rentoutuakseni, rauhoittuakseni, irtautuakseni arjesta tai lievittääkseni stressiä”. (mt.)

1.3 Aiempi tutkimus

1.3.1 Uskonto ja kaupunki

Luontoa ja kaupunkia on tutkittu paljon niin erikseen kuin yhdessä, samoin kuin luontoon perustuvia maailmankatsomuksia, oli sitten kyseessä pakanaisuus tai muu katsomus. Tutkimusta tarkalleen siitä, kuinka luontoon perustuvaa maailmankatsomusta voi ylläpitää ja toteuttaa kaupunkiympäristössä, en kuitenkaan ole löytänyt, ainoastaan lyhyitä viittauksia aiheeseen tutkimuksista, jotka eivät keskity juuri tähän aiheeseen.

Uskontoa ja kaupunkia on tutkittu eri lähtökohdista käsin. Kattavasti eri näkökulmia tarjoaa tuore, vuonna 2025 ilmestynyt *Uskonto ja kaupunki: Suomalaisen teologian ja uskonnontutkimuksen näkökulmia* (toim. Henrietta Grönlund, Riina Sinisalo ja Martin Ubani). Uskonto kietoutuu kaupunkien historiaan ja nykyisyyteen ja on ”kaupunkien aineetonta ja aineellista perintöä”. Uskontoon kytkeytyvät niin kaupunkien muotoutuminen, asemakaavat kuin arkkitehtuurikin. Vaikutus on vastavuoroinen: myös kaupungit ovat läpi historian vaikuttaneet uskontoon. Eri uskontojen leviäminen ja muotoutuminen on liittynyt kaupunkirakenteisiin ja -verkostoihin. (Grönlund, Sinisalo ja Ubani 2025, 7.) Nämä huomiot ovat kiinnostavia tämänkin tutkimuksen kannalta, sillä väistämättä kaupungistuminen on vaikuttanut myös luontoperustaisen maailmankatsomuksen muuttumiseen. Samoin kaupunkien rakenne vaikuttaa siihen, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia ne tarjoavat maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle.

1800- ja 1900-lukujen vaihteessa sekä 1900-luvun alussa uskonnon ja kaupungin vuorovaikutusta tutkittiin vielä sosiologian piirissä, kun teollistuminen ja kaupungistuminen vaikuttivat vahvasti niin ihmisten arkeen kuin laajemmin yhteiskuntaan. Kaupungistuminen yhdistettiin modernisoitumisen ja yksilöllistymisen ohella myös uskonnon vähenemiseen tai muuttumiseen. Grönlundin, Sinisalon ja Ubanin mukaan ”[n]ormien höltyminen, yksilöllistymiskehityksen ja yksilön valinnanvapauden korostumisen myötä nimenomaan kaupungit nähtiin maallistumisen ympäristöinä tai airuina”. Yksilöllistynvä uskonto ja sekularisoituminen korostuivatkin kaupungeissa ja kaupungistumisen myötä, mutta samoin kuin vaihtoehtoiset spirituaalisuudet ja muut maailmankatsomukset. Näitä ilmiöitä kyllä tutkittiin, mutta harvoin suhteessa kaupunkiin tai kaupungistumiseen. (Grönlund, Sinisalo ja Ubani 2025, 8–9.) Suopeampi suhtautuminen erilaisiin maailmankatsomuksiin nousee esiin

myös tämän tutkimuksen aineistosta – osa vastaajista kokee, että kaupunkiympäristössä heidän maailmankatsomuksensa otetaan paremmin vastaan kuin maaseudulla.

Poikkeuksena kaupungin ja uskonnon suhteiden vähäiseen tutkimukseen oli erityisesti Ison-Britanniassa kehittynyt kaupunkiteologia 1960-luvulta alkaen. Myös muita tutkimuksia alkoi syntyä. Esimerkiksi Orsi [1985] ja Ammerman [1979] kehittivät eletyn uskonnon tutkimusta ja näkökulmaa nimenomaan kaupungeissa. 1990-luvulta lähtien maahanmuuttajien uskontoa koskeva tutkimus on tuonut oman lisänsä tutkimuskentälle (esim. Warren ja Wittner 1998). Myös tilallinen käänne (*spatial turn*) synnytti uuden tarkastelutavan uskontoon ja kaupunkiin. Knott [2011] kehitti tilallisen uskonnontutkimuksen menetelmää. Tänäkin päivänä ”[k]atsomuksellisen moninaisuuden ja vallan kysymykset ovat ajankohtaisia muun muassa liittyen uskonnon näkymiseen julkisessa kaupunkitilassa rakennuksina, vaatteina tai rituaaleina ja juhlina”⁴. (Grönlund, Sinisalo ja Ubani 2025, 9–11.)

Grönlundin ja Härkösen (2020, 93–94) mukaan uskonnon ja kaupungin vähäinen tutkimus selittyy osittain erityisesti 1900-luvulla vallinneilla sekularisaatio-oletuksilla: uskonto nähtiin vanhentuvana maailmankuvana, joka häviäisi modernisaation myötä. Näin ei ole tapahtunut, vaan uskonto on muuttanut muotoaan. Grönlund ja Härkönen tarkastelevat uskonnon ja kaupungin tutkimusta kahdesta näkökulmasta: uskontoa ja kaupunkia paikkoina, sekä toisaalta kaupunkia urbaanina elämänmuotona. Uskontoa ja kaupunkia paikkoina tutkittaessa voidaan tarkastella esimerkiksi uskonnollisuutta tiettyjen kaupunkien alueella, ja verrata niitä muihin seutuihin. Voidaan tehdä myös paikallistutkimusta, jossa kartoitetaan ”tietyn kaupungin tai sen alueiden uskonnollisten yhteisöjen” kenttää, tai tutkia uskonnon näkyviä ilmentymiä. Myös yksittäisiä paikkoja tai objekteja voidaan tutkia uskonnon ja kaupungin vuorovaikutuksen näkökulmasta. Eletyn uskonnon näkökulmasta voidaan tutkia vähemmän ilmeisiä uskonnon merkityksiä, kokemuksia ja toimintaa. (mt. 97–100.) Esimerkiksi tämän tutkimuksen kannalta kaupunkien puistot – jotka nostetaan aineistossa useasti esiin – voivat osoittautua keskeisiksi eletyn uskonnon kautta, vaikkei niitä olisi tarkoitettu varsinaisesti uskonnollisiksi paikoiksi tai nähtäisi sellaisina enemmistön toimesta.

Kaupungin voi pelkän paikan lisäksi nähdä myös elämänmuotona ja kaupungistumisen kulttuurisena ilmiönä. Emerson ja Knight Johnson [2018] määrittelevät urbaanin ”sosiaalisten

⁴ Esimerkiksi Suomessa eniten esillä olleet keskustelut ovat koskeneet Suvivirren laulamista koulujen kevätjuhlissa sekä koulujen joulujuhlia ja kirkossa käymistä.

verkostojen systeemiksi fyysisessä tilassa”. Näiden ”sosiaalisten verkostojen tiheys luo erityisiä, tiheyden kasvaessa kiihtyviä lainalaisuuksia, jotka vaikuttavat myös uskontoon”. Näitä lainalaisuuksia on tutkittu lähinnä modernisaation, sekularisaation, yksilöllistymisen ja valinnan näkökulmista, eikä niinkään kaupungistumisen. (Grönlund ja Härkönen 2020, 101–104.)

1.3.2 Luonto ja kaupunki

Tutkimuskirjallisuudessa luonnon ja kaupungin suhdetta lähestytään useimmiten kaupunkiarkkitehtuurin tai terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Vaikka nämä aiheet eivät suoraan liity tämän tutkimuksen aiheeseen, ne nivoutuvat siihen väistämättä.

Kaupunkiarkkitehtuuri vaikuttaa siihen, miten paljon ja millaista luontoa kaupunkiympäristöissä on saatavilla. Terveys ja hyvinvointi liittyvät maailmankatsomukseen vahvasti: jos omaa maailmankatsomusta ei voi ylläpitää ja toteuttaa yhtä paljon tai sellaisilla tavoilla kuin haluaisi, on tällä vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin. On esimerkiksi tutkittu, että uskonnollisuus vaikuttaa positiivisesti henkiseen ja subjektiiviseen hyvinvointiin, ja selvä käsitys itsestä liittyy positiivisesti esimerkiksi itsetuntoon ja elämän merkityksellisyyden kokemukseen. (Błazek ja Besta 2010, 947.)

Vihreiden kaupunkien puolesta on puhunut esimerkiksi David Gordoni (1990). Hänen toimittamassaan teoksessa esimerkiksi David Goode argumentoi, että kaupungistuminen on johtanut ihmisten erkaantumiseen luonnosta. Tätä on edesauttanut vahvasti se tapa, jolla kaupungeja on rakennettu. Siksi myös yksilöistä voi tuntua vaikealta tehdä asian eteen mitään, sillä muutoksen tulisi olla hyvin laaja. Esimerkiksi juuri kaupunkien rakennustapoja tulisi muuttaa radikaalisti vihreämpään ja kestävämpään suuntaan. (Goode 1990, 2–3.)

Esimerkiksi Liisa Tyrväinen on tutkinut laajasti luonnon vaikutuksia hyvinvoinnille. Hänen ja Korpelan (2009) mukaan vakavien terveysongelmien taustalla on ”usein henkinen uupuminen, ylipaino sekä liian vähäinen liikunta”, johon osaltaan vaikuttavat ”kaupungistuminen, autoistuminen ja moderni informaatiotekniikka”. (Tyrväinen ja Korpela 2009, 57–58.) Tutkimusten mukaan viheralueilla on suuri merkitys asumisviihtyvyyteen, eikä kaupunkiluonto voi vastata kaikkiin tarpeisiin, joiden täyttämistä ihmiset luonnosta etsivät. Tämän merkitystä esimerkiksi terveyteen on tutkittu paljon, mutta luontoperustaisen maailmankatsomuksen näkökulma on jäänyt varjoon. Tämä tutkimus pyrkii nostamaan noita puolia esiin.

1.3.3 Ilmastonmuutos ja ekospiritualiteetti

Ilmastonmuutoksen ja maailmankatsomuksen yhteen kietoutumista on tutkittu eri näkökulmista, ja uutta tutkimusta syntyy koko ajan enemmän (esim. Pesonen ja Kallinen 2025). Veli-Matti Salminen (2022) on tarkastellut suomalaisten luontosuhdetta, ilmastonmuutosta ja spiritualiteettia yhdessä. Hän katsoo ”luontosuhteen hengellisyyden muodostuvan [...] tekemisen, henkilökohtaisten kokemusten ja aistihavaintojen kokonaisuudesta”, mutta tämän ”kehollisen kokemuksen” lisäksi luontosuhteeseen kuuluu nykyaikana väistämättä tietoisuus ”luonnon haavoittuvuudesta ja ihmisen vastuusta”. Ympäristönsuojelutoimien lisäksi tarvitaan ”maailmankatsomuksellista uudelleen orientoitumista”. (mt. 115.)

Ilmastonmuutosta ja maailmankatsomusta voi tarkastella myös ekospirituaalisuuden (*ecospirituality*) näkökulmasta. Termi nousee esiin lähinnä englanninkielisessä tutkimuksessa. Billet ym. (2025, 97) määrittelevät ekospirituaalisuuden olevan sitä, kun ”spirituaalinen impulssi kohdistuu luontoon – kun luonto itsessään nähdään ei vain hyvänä vaan todella pyhänä”. Näiden ”spirituaalisten impulssien” kohdistamiseen voi olla eri keinoja, joista uskonto on yksi. Monissa aikaisissa uskonnollisissa traditioissa onkin piirteitä ekospirituaalisuudesta. (mts.)

Uskonnollisuus ei kuitenkaan ole välttämätöntä ekospirituaalisuudelle. Billetin ym. [2023] suorittaman tutkimuksen mukaan ekospirituaalisuus itse asiassa liittyi vain vähän uskonnollisuuteen, ja jopa ateistit ilmensivät ekospirituaalisuutta paljon. Antropomorfismi⁵ voi helpottaa yhteyden kokemista luontoon, muttei selitä yksinään luonnon pitämistä pyhänä ja siten ekospirituaalisuutta. Prestonin ja Baimelin [2021] mukaan ”sosiaalinen oppiminen ja valikoivat siirtoprosessit [...] ovat saattaneet suosia ekospirituaalisia uskomuksia, koska ne auttoivat yhteisöjä selviytymään luonnonvarojen hallitsemisen haasteista” – pyhittämällä joitain luonnonvaroja ja näin takaamalla niille (ainakin osittaisen) koskemattomuuden. Ekospirituaalisuus nostaa esiin aikamme kaksi suurta haastetta: luonnon ja oman hyvinvoinnin säilyttämisen. (Billet ym. 2025, 97–98).

Olen itse jättänyt ilmastonmuutoksen tarkemman tarkastelun tästä tutkimuksesta pois, sillä se olisi saattanut laajentaa aineistoa liikaa. Osa aineiston vastaajista kuitenkin nostaa esiin

⁵ ”Ihmisielen taipumus inhimillistää ja havaita ihmismäisiä piirteitä muissa eläimissä, elottomissa esineissä, luonnon ilmiöissä ja kuvitteellisissa kohteissa.” (Tieteen termipankki n.d.)

esimerkiksi ekologiset elämäntapansa, jotka väistämättä kietoutuvat myös ilmastonmuutokseen ja siitä heränneisiin ajatuksiin – yleensä huoliin. Näitä vastauksia voi tarkastella esimerkiksi ekospirituaalisuuden näkökulmasta.⁶

⁶ On syytä huomioida, että kaikki luontoon liittyvä tutkimus liittyy kuitenkin väistämättä ilmastonmuutokseen enemmän tai vähemmän, sillä näitä kahta ei voi erottaa toisistaan. Ilmastonmuutoksen vaikutukset luontoon – ihmiset mukaan lukien – koskettavat meitä jokaista.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Luontoperustainen maailmankatsomus

Teoreettinen viitekehykseni muodostuu käsitteistä luontoperustainen maailmankatsomus, luonto, kaupunki ja eletty uskonto. Luontoperustaisella maailmankatsomuksella tarkoitan ytimekkäästi maailmankatsomusta, jossa luonnolla on jollain tavalla keskeinen ja tärkeä rooli. Jos luonnon osuuden poistaisi, maailmankatsomus jäisi jollain tavalla vajaaksi ja tyydyttämättä. Käytän maailmankatsomus-termiä kuvaamaan kyselyyn vastaajien näkemystä maailmasta. Käsitän termin siten, kuinka se on määritelty Tieteen termipankissa uskontotieteen kohdalla:

Todellisuutta kuvaavien, selittävien ja arvottavien näkemysten kokonaisuus, joka kertoo mitä on olemassa ja mitä ei, onko jokin asia hyvä vai huono, ja minkälaiset toimintamallit ovat toivottavia tai epätoivottavia. Se kertoo miten käytännön asiat saadaan hoidettua ja antaa merkityksiä yksilön tai yhteisön ajatuksille ja kokemuksille. (Tieteen termipankki n.d.)

Maailmankatsomukselle on myös monia muita määritelmiä. Se syntyi alun perin vaihtoehtoiseksi tai rinnakkaiseksi termiksi uskonnollisuudelle, sillä voidaan sanoa, että kaikilla on maailmankatsomus, mutta kaikilla ei välttämättä ole uskontoa. Maailmankatsomus sisältää Mikael Stenmarkin mukaan ontologian (käsitys olevasta), epistemologian (käsitys tiedosta) sekä etiikan ja moraalin. Näin maailmankatsomus auttaa ymmärtämään elämää ja sitä, miten sitä eletään. Maailmankatsomukseen kuuluvat asenteet, uskomukset ja arvot: se, kuka on, millainen maailma on, millainen oma paikka maailmassa on, mitä on hyvä elämä, ja mitä voimme tietää ja uskoa. (Stenmark 2022, 565–566.)

Filosofi Ilkka Niiniluoto (1984) lähestyy maailmankatsomusta tarkastelemalla uskonnollista ja tieteellistä maailmankatsomusta ja näiden suhdetta toisiinsa. Hänen mukaansa näiden kahden vertailu on herättänyt keskustelua Suomessakin (kirjan kirjoitushetkellä 80-luvulla), kun kreationistinen luomisusko⁷ on asetettu vastakkain darwinistisen evoluutioteorian kanssa. (Niiniluoto 1984, 72.) Hän määrittelee aluksi maailmankuvan:

Jos maailmalla tarkoitetaan kaikkia luontoon, ihmiseen ja yhteiskuntaan liittyviä tosiasioita, niin maailmankuviksi voidaan kutsua maailmaa koskevien, tavalla tai toisella perusteltujen väitteiden järjestelmällisiä kokonaisuuksia. Maailmankuvia

⁷ ”Kreationismilla voidaan tarkoittaa yleisesti uskoa Jumalaan maailman luoja. Yleensä tätä termiä käytetään kuitenkin viittaamassa moderneihin konservatiivisiin näkemyksiin, jotka asettuvat tietoisesti evoluutioteoriaa vastaan.” (Tieteen termipankki n.d.)

voivat kannattaa yksityiset ihmiset ja ryhmät. Niitä voidaan keksiä, omaksua ja puolustaa eri tavoilla, mikä antaa myös mahdollisuuden luokitella maailmankuvia eri tyyppeihin. (Niiniluoto 1984, 79.)

Niiniluodon mukaan tieteellinen maailmankuva koostuu väitteistä, jotka ”ovat tieteellisiin menetelmin hankittuja ja perusteltuja [...] sekä tiedeyhteisön hyväksymiä”. Uskonnollinen maailmankuva taas sisältää väitteitä, jotka vetoavat uskonnollisiin auktoriteetteihin tai ”henkilökohtaisiin uskonnollisiin kokemuksiin tai elämyksiin”. Niiniluoto kuitenkin huomauttaa, ettei uskonnollisen maailmankuvan tarvitse olla epätieteellinen, jos ”uskonvaraiset osat koskevat kokonaan eri asioita kuin tiede”. (Niiniluoto 1984, 79–81.) Tieteellinen ja uskonnollinen maailmankatsomus ovat kuitenkin väistämättä ristiriidassa keskenään tietoteorian tasolla (mt. 88).

Niiniluodon mukaan maailmankuva ei riitä maailmankatsomukseksi, ja jälkimmäiseen on kuuluttava ainakin seuraavat:

- (a) tietoteoria: käsitys siitä, miten maailmaa koskevaa tietoa hankitaan ja perustellaan;
 - (b) maailmankuva: maailmaa koskevat väitteet, jotka on saavutettu kohdassa (a) mainittujen tiedostamisen keinojen avulla;
 - (c) arvoteoria: käsitykset hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä, näkemys ihmisen tehtävistä maailmassa (elämäkatsomus, poliittinen vakaumus).
- (Niiniluoto 1984, 87.)

Haluan huomauttaa, että Niiniluoto asettaa melko vahvasti vastakkain tieteellisen ja uskonnollisen maailmankuvan ja -katsomuksen, sekä ylipäätään kristinuskon ja tieteen. Esimerkiksi tämän tutkielman aineistossa maailmankatsomusten kirjo on kuitenkin hyvin laaja, eivätkä kaikki katsomukset ole välttämättä suoraan mielletävissä joko tieteellisiksi tai uskonnollisiksi. Aineistosta löytyy niin luonnonuskovia, kristittyjä, agnostikkoja, ateisteja kuin paljon muitakin.

Käytin kyselylomakkeessa käsitettä luontoon perustuva maailmankatsomus sen neutraaliuden vuoksi. Tutkielmaa kirjoittaessa se lyheni muotoon luontoperustainen maailmankatsomus. Lehto ry, jonka yhdistyksen ja Facebook-ryhmän jäsenistä osa vastaajajoukosta koostuu, on itse määritellyt olevansa luonnonuskoville ja luonnonuskonnoista kiinnostuneille oleva yhdistys. Lehdon nettisivuilla määritelty luonnonuskonto-termi on hyvin laaja ja kattava:

Luonnonuskonnot ovat elämää juhlistavia, kansanperinteeseen ja omaan kokemukseen perustuvia uskontoja ja elämäntapoja. Suurimpana yhteisenä tekijänä eri luonnonuskonnoilla on kunnioitus luontoa ja sen kiertokulkua

kohtaan. Luonnonuskonnoissa ihminen nähdään osana tätä loppumatonta kiertokulkua; ei erillisenä, ylempänä tai alempana. [...] Jumaluuskäsitys vaihtelee voimakkaasti perinteestä toiseen [...]. Näkökulmia on yhtä monta kuin luonnonuskontojen harjoittajiakin. Suurin osa luonnonuskonnoista pohjautuu vanhoihin, esikristillisiin uskontoihin kansanperinteen ja/tai rekonstruktion kautta. (Lehto ry n.d.)

Luonnonuskonto-termi sisältää kuitenkin väistämättä uskonto-sanan, jota jotkut saattavat karttaa. Samoin esimerkiksi luontohenkisyys-termissä henkisyys-sana saattaisi karkottaa vastaajia. Sen sijaan maailmankatsomus-termi on neutraalimpi, ja kun sen eteen liittyy ”luontoperustainen”, käy ilmi, että maailmankatsomuksen tulee kuitenkin jollain tavalla perustua luonnon erityiseen asemaan katsomuksessa. Osa vastaajista käyttää jotakin tiettyä termiä kuvaamaan maailmankatsomustaan. Luontoperustainen maailmankatsomus on siis kattotermi, joka kätkee alleen muitakin termejä.

2.2 Luonto ja kaupunki

Arkielämässä saattaa tulla harvoin miettineeksi, mitä luonto on, tai vastaus tuntuu ilmiselvältä. Luonnolle löytyy kuitenkin useita eri määritelmiä, eikä mikään ole täysin yksiselitteinen. Pelkästään Tieteen termipankin ehdottamat kaksi määritelmää eroavat jo paljolti toisistaan. Ensimmäinen viittaa ympäristötieteisiin, toinen filosofiaan:

- 1) maaperä sekä vesi- ja ilmakehä kasveineen ja eläimineen varsinkin vain vähän tai ei ollenkaan ihmisen muokkaamana elinympäristönä
- 2) kaikki olemassa oleva; luonto sekä todellisten että mahdollisten tosiasioiden summana ja kokonaisuutena. (Tieteen termipankki n.d.)⁸

Kumpikaan näistä luonnon määritelmistä ei täysin sovi tähän tutkimukseen. Ensimmäinen määritelmä on toki laaja, mutta tuntuu kuitenkin liian suppealta. Se olisi saattanut rajata hyvin paljon vastauksia. Toinen määritelmä taas on vielä laajempi käsittäessään kaiken olemassa olevan luonnoksi. Tällöin eronteko luonnon ja kaupunkiympäristön välille olisi vaikeampaa, ja kyselyn vastauksista olisi tullut luultavasti liian laajoja – tai sitten kysymyksistä olisi tullut niiden laajuuden vuoksi liian vaikeita ja pitkiä vastata.

⁸ Myös Tieteen termipankissa huomioidaan, että ”luonnon käsite on hyvin ongelmallinen, monikerroksinen sekä monimerkityksellinen”, ja että ”Kielitoimiston määritelmä luo ongelmallisen kahtiajaon ihmisen ja luonnon välille. Tämän tyyppinen määritelmä onkin saanut osakseen paljon kritiikkiä, mutta kuitenkin edustaa sitä, miten luonto yleisesti ymmärretään, ainakin länsimaisissa kulttuureissa.” (Tieteen termipankki n.d.)

Vaikka luonto on keskeisessä osassa tutkimustani, en lähde itse määrittelemään mitä se tässä yhteydessä tarkasti ottaen tarkoittaa. Jätin kyselyssä määritelmän avoimeksi, joten jokainen vastaaja sai tulkita luonnon omalla tavallaan. Osalle se saattaa tarkoittaa vain arkiajattelussa perinteiseksi miellettyä luontoa, kaukana kaupungista. Osa taas saattaa käsittää esimerkiksi kaupunkien puistot luonnoksi. Joillekin luonto on kaikkea olemassa olevaa, kuten Tieteen termipankin toisessa määritelmässä. Termin avoimeksi jättämällä tavoittelin sitä, että vastaajat nimenomaan määrittelisivät luonnon – ja myös kaupungin – itselleen sopivilla tavoilla. Näin voin tarkastella alatutkimuskysymystäni siitä, miten vastaajat käsittävät luonnon ja kaupungin sekä niiden välisen suhteen kaupunkiympäristössä.

En myöskään määritellyt kyselyssä kaupunki- tai kaupunkiympäristö-terminiä. Nämäkin ovat laajoja termejä, joille ei ole mitään tiettyä määritelmää. Esimerkiksi Grönlund ja Härkönen (2020, 95–96) ovat huomioineet kaupunki-sanana haastavan määrittelyn. Heidän mukaansa jopa ”koko näkemys kaupungista muista erotettavana asumisen ja elämisen muotona on kyseenalaistettu, koska muun muassa kaupunkien institutionaaliset muodot ja maantieteelliset asemoitumiset ovat niin moninaisia”. Lisäksi kaupungistumisen myötä kaupunkien juuret ulottuvat entistä laajemmalle, mutta vastaavasti myös ns. maaseutu vaikuttaa väistämättä kaupunkiin esimerkiksi maatalouden myötä. (mts.)

Tässä tutkimuksessa luonto ja kaupunki nivoutuvat väistämättä toisiinsa. Näkyvin muoto tästä on kaupunkiluonto. Se on jäänyt tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Estetiikan professorin ja mm. ympäristöön erikoistuneen Arto Haapalan (2006, 9) mukaan tämä johtuu siitä, että kaupunkiin keskittyvän tutkimuksen suhteen on keskitytty enemmän ”ihmisten aikaansaamien kokonaisuuksien tarkasteluun”, kun taas ”luonnonestetiikan tehtäväksi ovat jääneet mahdollisimman koskemattoman luonnon kysymykset”. Hänen mukaansa kaupunkiluonto ja urbaani luonto -termit ovat nuoria ja suhteellisen vähän käytettyjä, ja niitä on pidetty ”sisäisesti jollakin tavalla ristiriitaisina tai ainakin jännitteisinä” (mts.).

Aineiston vastaajien käsitykset luonnosta poikkeavat toisistaan. Käsittelen niitä tarkemmin analyysiluvuissa. Useaa vastaajaa kuitenkin yhdistää käsitys siitä, että kaikki olemassa oleva on yhtä, ja osa kuvaa tätä ”kaikkea” luonnoksi.

2.3 Eletty uskonto

Aineistoa analysoidessani olen hyödyntänyt eletyn uskonnon käsitettä ja tutkimussuuntausta. Vaikka eletty uskonto tarkastelee nimensä mukaisesti uskontoa, eivätkä kaikki aineiston

vastaajat miellä itseään välttämättä uskonnollisiksi, näen käsitteen ja tutkimussuuntauksen olevan silti hyödyllisiä tämän tutkimuksen kannalta. Aineistosta nousee esiin hyvin erilaisia keinoja, joilla vastaajat ylläpitävät ja toteuttavat maailmankatsomustaan. Osa näistä keinoista on hyvinkin huomaamattomia ja arkipäiväisiä, esimerkiksi puiston läpi kulkeminen työmatkalla tai musiikin kuuntelu. Niitä ei välttämättä helposti mielletä uskontoon kuuluvaksi, jos uskonto määritellään vakiintuneiden, institutionalisoitujen uskontojen, kuten kristinuskon, linssien läpi. Eletty uskonto kuitenkin nostaa esiin tällaisia arkipäiväisiäkin keinoja ylläpitää ja toteuttaa omaa maailmankatsomusta.

Uskontotieteilijä Helena Kuparin ja teologi Elina Vuolan (2020, 7) mukaan eletyn uskonnon tutkimus kumpuaa yhdysvaltalaisesta uskontohistoriasta ja -sosiologiasta, jonka parissa käynnistyi 1990-luvulla keskustelua maallikoiden uskonnollisuudesta.

Tutkimussuuntauksessa ollaan kiinnostuneita uskonnosta ”sellaisena kuin se toteutuu ihmisten jokapäiväisessä elämässä, heidän toiminnassaan ja ajattelussaan”. Haasteita tutkimussuuntaukselle aiheuttaa ”uskonnon monimutkainen limittyminen osaksi arkielämän historiallisia, yhteiskunnallisia ja materiaalisia realiteetteja” sekä ”vakiintuneet tieteelliset oletukset siitä, mitä uskonto on ja ei ole”. Kun elettyä uskontoa käytetään käsitteenä, sillä viitataan ”konkreettisten ihmisten uskonnollisiin käytänteisiin, tuntemuksiin, uskomuksiin ja näkemyksiin sekä siihen, kuinka uskonto kietoutuu osaksi heidän elämäänsä”. (mt. 10–11.)

Luontoperustainen maailmankatsomus, luonto ja eletty uskonto nivoutuvat toisiinsa tutkielman kokonaisuudessa. Luontoperustainen maailmankatsomus kuvaa aineiston vastaajien näkemystä maailmasta ja selittää jo osaltaan heidän ajatuksiaan ja toimiaan – miksi he uskovat kuten uskovat, miksi he toimivat kuten toimivat. Luonto on erottamaton osa heidän maailmankatsomustaan ja selittää sen perustan, sekä myös osaltaan selittää vastaajien ajatuksia ja toimia. Eletty uskonto toimii välineenä näiden ajatusten ja toimien tarkasteluun lähemmin. Kaikki vastaajien kertomat keinot eivät välttämättä ole ensisilmäyksellä mielletävissä uskonnoksi, mutta eletyn uskonnon määritelmä sallii tämän. Kun vastauksia tarkastelee eletyn uskonnon linssien läpi, ne saavat enemmän merkityksiä.

3 Aineisto ja menetelmät

3.1 Aineisto

3.1.1 Aineiston tuottaminen

Tutkimuksen aineistona toimii Webropolilla tuottamani kyselytutkimuksen vastaukset. Kyselytutkimus löytyy kokonaisuudessaan tutkielman liitteistä (liite 1). Kyselyn avulla pyrin kartoittamaan vastaajien tapoja ylläpitää ja toteuttaa luontoperustaista maailmankatsomustaan kaupunkiympäristössä. Samalla pyrin kartoittamaan myös vastaajien tapoja ylläpitää ja toteuttaa katsomustaan luonnossa, verrattuna kaupunkiympäristöön. Kysely koostui yhteensä kahdestatoista (12) kysymyksestä, joista viimeinen oli ”vapaa sana”, johon vastaajat saivat vapaasti kirjoittaa palautetta ja kommentteja, jotka eivät muissa kysymyksissä päässeet esiin. Vastauksia kertyi 24 kappaletta, tekstiä noin 7 sivun verran.

Jaoin kyselyn aluksi vuonna 2009 perustettuun Lehto – Suomen Luonnonuskontojen yhdistys ry -Facebook-ryhmään, johon kuuluu noin 4300 jäsentä⁹. Kun vastauksia ei tullut tarpeeksi, kysely jaettiin pyynnöstäni vielä Lehto ry:n varsinaisille jäsenille sähköpostilistan kautta. Samalla kyselyä jaettiin muihin Lehto ry:n Facebook-ryhmiin, jotka ovat keskittyneet tietyille paikkakunnille ja alueille Suomessa. Lisäksi jaoin kyselyn Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen opiskelijoiden muodostamaan Kutu ry -WhatsApp-ryhmään, jolloin vastauksia kertyi lopulta tarpeeksi hedelmällistä analyysia varten.¹⁰ Kysely oli avoinna yhteensä noin kahden kuukauden ajan, jolloin vastauksia kertyi 24 kappaletta. Kyselyssä oli sekä avoimia, suljettuja että asteikollisia kysymyksiä.

Aineistoa tuottaessani pyrin kartoittamaan vastaajien maailmankatsomusta kyselylomakkeen kysymyksellä ”Millä termillä tai termeillä kuvailisit maailmankatsomustasi? Voit halutessasi kuvailla myös tarkemmin maailmankatsomustasi.” En ole kuitenkaan itse kyselyssä määritellyt maailmankatsomus-termiä, jotta se ei johdattelisi vastaajia tiettyyn suuntaan tai säikäyttäisi heitä pois. Tällöin vastaajat voivat itse määritellä, mitä termi heille tarkoittaa. Riskinä toki on, että joku ei tiedä tai osaa määritellä, mitä termi tarkoittaa. Tämä ei ole kuitenkaan kriittistä, sillä juuri oikean termin löytäminen omalle maailmankatsomukselle ei

⁹ Aineiston tuottamisen hetkellä alkuvuodesta 2025.

¹⁰ Käsitellen hieman myöhemmin tarkemmin, millainen vastausmäärä nähdään yleensä riittäväksi. Itse koin 24 vastauksen jälkeen aineiston olevan riittävä, sillä vastaukset olivat kattavia ja niissä alkoivat toistua monet samat aiheet ja huomiot.

ole tutkimuksessa välttämätöntä. Oletuksena kuitenkin on, että jokaiselle vastaajalle luonto on jollain tavalla keskeinen osa omaa maailmankatsomusta.

Pyrin saamaan vastauksia juuri sellaisilta henkilöiltä, jotka kokevat luonnon olevan jollain tavalla keskeinen osa omaa maailmankatsomusta. Siksi valitsin Lehto ry:n sekä sen Facebook-ryhmän jäsenet. Uskoin myös omien henkilökohtaisten kokemusteni ja ryhmän monien jäsenten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta Kutu ry -ryhmästä löytyvän monia tällaisia henkilöitä, jonka vuoksi jaoin kyselyn sinnekin. Esimerkiksi Erkki Jyrinki (1977, 111) kertoo havaitaneen, että ”kun kysely suunnataan jollekin toimintarakenteeltaan homogeeniselle ryhmälle ja kun kyselyn aihe liittyy tähän toiminnalliseen samankaltaisuuteen tai muuhun ryhmän jäsenten yhteiseen merkittävään piirteeseen, on osallistumisaktiivius tutkimukseen yleensä suurempi kuin tutkittaessa rakenteeltaan heterogeenistä yleisväestöä”.

Lehto ry, eli Suomen Luonnonuskontojen yhdistys ry, on yhdistyksen omien nettisivujen mukaan ”kaikille Suomessa asuville luonnonuskoville ja luonnonuskonnoista kiinnostuneille tarkoitettu uuspuolalainen yhdistys, jonka tarkoituksena on parantaa luonnonuskontojen tuntemusta sekä yhteiskunnallista asemaa Suomessa”. Yhdistys on perustettu vuonna 1998, ja jäseniä sillä on muutamia satoja. Yhdistyksen järjestämät tapahtumat, kokoontumiset ja retket ovat kaikille avoimia. Lisäksi yhdistyksen jäsenlehti ilmestyy kahdesti vuodessa, ja yhdistys ylläpitää ”käsikirjastomaista kirjastoa”. Lehto ry ei ole sitoutunut mihinkään tiettyyn uskontokuntaan. (Lehto ry n.d.)

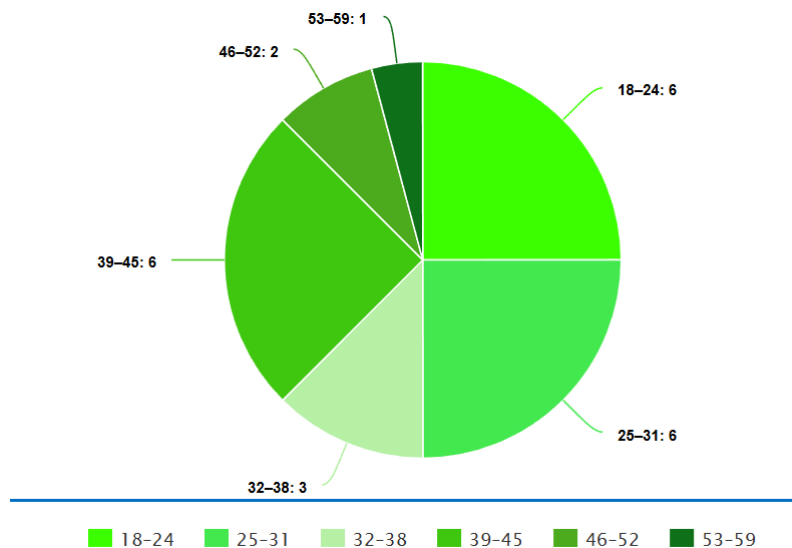
Yhdistykseen kuuluvilla on siis luultavasti monipuolisesti hyvin erilaisia maailmankatsomuksia, eivätkä kaikki näistä ole välttämättä uskonnollisia tai hengellisiä. Koska Lehto ry on kuitenkin juuri luonnonuskontoihin keskittyvä yhdistys, voinee olettaa, että itse yhdistyksen jäsenten lisäksi myös sen Facebook-ryhmään kuuluvat henkilöt ovat kiinnostuneet erilaisista luonnonuskonnoista ja monet mieltävät luonnon tärkeäksi osaksi omaa maailmankatsomusta. Luonnonuskonto-termi on kuitenkin laaja, eivätkä kaikki ryhmässä olevat välttämättä koe sitä omakseen. Esimerkiksi uskonto-sana voi tuntua joillekin väärältä. Siksi käytän tutkimuksessa maailmankatsomus-termiä. Kyselytutkimuksessa käytin vielä ”luontoon perustuva maailmankatsomus” -käsitettä, mutta tutkielmaa kirjoittaessa se lyheni muotoon luontoperustainen maailmankatsomus.

Kutu ry on Turun yliopiston folkloristiikan, etnologian ja uskontotieteen opiskelijoiden ainejärjestö, joka on perustettu vuonna 2015. Aiemmin yhdistys tunnettiin nimellä Seita ry.

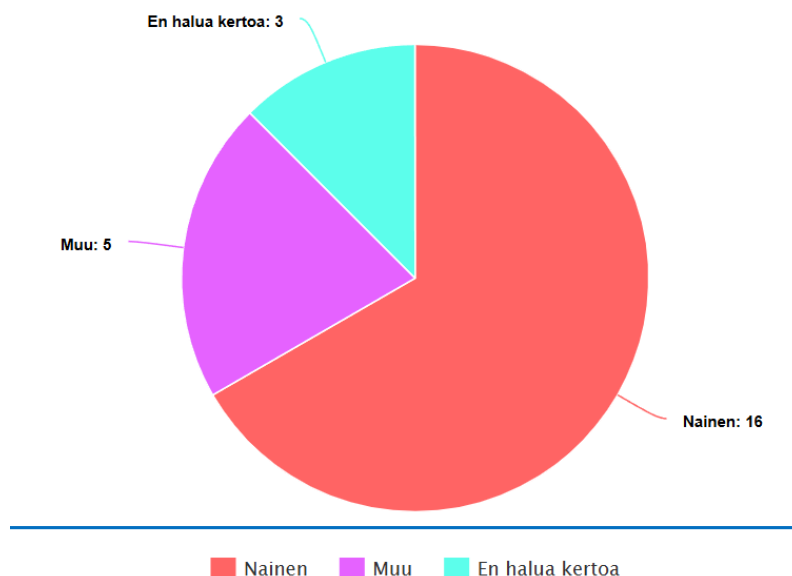
Aiemmin folkloristiikan ja etnologian (entinen kansatiede) opiskelijajärjestö tunnettiin nimellä NEFA-Turku ry ja uskontotieteen ainejärjestö nimellä Nirvana ry. (Kutu ry n.d.) Kuulun uskontotieteilijänä itse Kutu ry:hyn ja tunnen opiskelujen kautta monia sen jäseniä. Omien kokemuksieni mukaan luonto on monelle tärkeä ja keskeinen osa elämää, ja siksi päädyin jakamaan kyselyä myös ainejärjestön WhatsApp-ryhmään.

3.1.2 Vastaajien taustat

Kyselyyn vastasi 24 henkilöä. Viitaten tästä eteenpäin tiettyihin vastaajiin käytän lyhennettä V sekä vastaajan lukua, esimerkiksi V1. Vastaajat koostuvat Lehto ry:n, Lehdon erilaisten Facebook-ryhmien sekä Kutu ry -WhatsApp-ryhmän jäsenistä. Ikäjakaumalta suurimmat vastaajaryhmät olivat 18–24-vuotiaat, 25–31-vuotiaat sekä 39–45-vuotiaat. Jokaiseen näistä ryhmistä kuului kuusi vastaajaa. Loput vastaajista olivat 32–38-vuotiaita (kolme vastaajaa), 46–52-vuotiaita (kaksi vastaajaa) sekä yksi 53–59-vuotias. 60-vuotiaita tai sitä vanhempia vastaajia ei ollut. Suurin osa vastaajista oli naisia (16 vastaajaa). Sukupuolekseen ”muu” ilmoitti 5 vastaajaa ja ”en halua kertoa” 3 vastaajaa. Mies-vaihtoehtoa kukaan vastaajista ei valinnut.

Kuva 1: Vastaajien ikäjakauma.

Kuva 2: Vastaajien sukupuolijakauma.

Suurin osa vastaajista sijoittuu siis ikähaarukkaan 18–45. Tämä ei ole sinällään yllättävää, kun huomioi, että vastaajat ovat peräisin Lehto ry:n Facebook-ryhmistä sekä Kutu ry:n WhatsApp-ryhmästä: siis sosiaalisen median käyttäjiä ja opiskelijoita. Tämä on myös ikäryhmä, jonka parissa uushenkisyys on tutkitusti suosittua – toisaalta niin myös uskonnottomuus (katso luku 1.2.1). Kuten on jo noussut ilmi, tämän tutkimuksen käsitteistö kuitenkin pakenee melko tehokkaasti kaikkia määrittelyjä esimerkiksi laajan luontoperustainen maailmankatsomus -käsitteen ansiosta. Siksi mukana on laaja kirjo erilaisia maailmankatsomuksia.

Ensimmäisessä kysymyksessä pyrin kartoittamaan vastaajien menneitä sekä nykyistä asumismuotoa. Kysymys kuului:

Kerro lyhyesti asumisestasi: oletko joskus asunut tai asutko nykyään maaseudulla? Entä kaupungissa? Asuinpaikan tarkan sijainnin kertominen ei ole pakollista.

Vastauksista käy ilmi, että suurin osa vastaajista asuu tai on jossain vaiheessa elämäänsä asunut maaseudulla tai ainakin taajamassa. Osa haluaisi asumaan maalle tai suunnittelee muuttoa. Huomattavaa kuitenkin on, että kaikki vastaajista ovat ainakin joskus asuneet myös kaupungissa.

Mainitsin aiemmin luonto ja kaupunki -termien haasteellisuuden, ja asia nousee esille myös vastauksissa. Osassa vastauksia on haastavaa määrittellä, onko kyseessä maaseutu vai

kaupunki, vai jokin välimuoto. Esimerkiksi vastaukset ”Olen asunut aina keskustassa, mutta pienessä kaupungissa, melkeinpä joka kylässä, jota ympäröi järvimaisemat ja pellot” (V18) sekä ”En ole asunut maaseudulla, mutta useammassa paikassa aivan taajaman laitamilla pellon, metsän tai vesistön tuntumassa” (V3), ovat melko tulkinnanvaraisia. Tarkka määrittely siitä, asuuko joku vastaajista juuri maaseudulla vai kaupungissa, ei ole kuitenkaan välttämätöntä tai juuri haittaa analyysia.

Toinen kysymys kartoitti vastaajien maailmankatsomusta:

Millä termillä tai termeillä kuvailisit maailmankatsomustasi? Voit halutessasi kuvailla myös tarkemmin maailmankatsomustasi.

Osa vastaajista käyttää jotain tiettyä termiä tai termejä kuvaamaan maailmankatsomustaan, mutta osa myös vain kuvailee omaa maailmankatsomustaan käyttämättä mitään tiettyä termiä. Vaikka vastaajat sanoittavat maailmankatsomuksiaan hyvin eri tavoin, on niistä löydettävissä paljon samanlaisia aiheita. Selvin yhteneväisyys monissa vastauksissa on se, että kaikki luonto nähdään yhtenä, ihmiset mukaan lukien. Koska kaikki on yhtä, korostuu vastauksissa tasa-arvoisuuteen pyrkiminen. Myös esimerkiksi ekologinen elämäntapa tai luonnonsuojelu nostetaan useasti esiin. Muutama vastaaja nostaa esiin myös sen, että he näkevät kaikkien uskontojen olevan pohjimmiltaan samaa, ja halutessaan on mahdollista harjoittaa useampaa uskontoa samaan aikaan. Useampi vastaaja mainitsee maailmankatsomuksessaan keskeiseksi suomalaisen muinaisuskon. Eräs vastaaja kertoo maailmankatsomuksensa pohjautuvan enimmäkseen suomalaiseen perimään ja itämerensuomalaiseen samanismiin, toinen taas mainitsee suomalaiskarjalaisen perinteen.

Erityisesti kaksi termiä nousee vastauksista selkeästi esiin: pakana (6 vastaajaa) sekä luontouskova/luonnonuskova/luontohenkinen tai muu vastaava termi (7 vastaajaa). Muita toistuvia termejä ovat muun muassa noita ja animisti. Poikkeavat, muista vastauksista erottuvat vastaukset ovat agnostikko sekä kristitty, joita molempia oli kaksi vastaajaa. Lisäksi yksi vastaaja mieltää itsensä ateistiksi, jolle luontoarvot ovat kuitenkin tärkeät. Termeistä voi jonkin verran päätellä sitä, millaista vastaajakunta on. Liian nopeasti johtopäätöksiä ei kuitenkaan kannata vetää, sillä jokainen määrittelee loppujen lopuksi käyttämänsä termit omalla tavallaan. Esimerkiksi pakana ja luontouskova tai muu vastaava termi pitää sisällään yhtä monta määrittelyä kuin on määrittelijääkin.

Monet kuitenkin kirjoittavat, että heidän maailmankatsomuksensa on moninainen ja omannäköinen. Mitään tiettyä termiä ei ehkä löydy, tai vastaajat eivät halua käyttää termejä maailmankatsomuksensa kuvaamiseen. Eräs vastaaja kuvaa:

Omanlaiseni. Näen kaikki uskonnot ja maailmankatsomukset yhtenä, minkä ihminen on kussakin paikassa taivuttanut omaan elinympäristöönsä ja kulttuuriinsa sopivaksi ja omia uskomuksiaan palvelevaksi. (V3.)

Tiedustelin kyselyssä myös sitä, mieltävätkö vastaajat itsensä enemmän kaupunki- vai luontoihmisiksi. ”Koetko olevasi enemmän kaupunki- vai luontoihminen?” -kysymyksessä oli asteikko 1–5, jossa 1 vastasi kaupunkia ja 5 luontoa. Eniten vastauksia sai luku 4, jonka vastasi yli puolet vastaajista (13 vastaajaa). Seuraavaksi eniten vastauksia sai luku 5 (6 vastaajaa). Luvun 3 vastasi 4 vastaajaa ja luvun 2 vain yksi vastaaja. Luku 1 ei saanut yhtäkään vastausta. Vastauksista huomaa selvästi, että kyselyyn ovat vastanneet henkilöt, joille luonto on tärkeä ja keskeinen osa elämää. Tämä oli myös odotettavissa, sillä jo kyselykutsusta kävi ilmi, että vastauksia toivottiin juuri tällaisilta henkilöiltä. On kuitenkin hyvä huomioida, että vastaajissa on myös ihmisiä, jotka mieltävät itsensä enemmän kaupunki-ihmisiksi tai yhtä paljon kaupunki- ja luontoihmisiksi. Kaupunkilaisen identiteetin omaaminen ei siis sulje automaattisesti luontoon perustuvaa maailmankatsomusta pois.

Kaupunki-ihmisiin ja luontoihmisiin jakaminen on toki melko vahva vastakkainasettelu, ja monet ovat jotain niiden väliltä. Välttämättä tällainen vastakkainasettelu ei ole edes tarpeellista. Eräs vastaajista antoi vartenotettavaa kritiikkiä vapaa sana -kohdassa aiheesta:

Haluaisin kritisoida vastakkain asettelua kaupunki-ihminen ja luontoihminen. Millä lailla nämä ovat toistensa vastakohtat? Rakastan luontoa, vaikka asun kaupungissa. Jos haluan päästä jonnekin samoamaan, minusta ei ole yhtään vaikeaa hypätä junaan tai bussiin ja mennä mihin haluan. Jopa pienen lapsenkin kanssa se on naurettavan helppoa. Käymme koko perhe joka vuosi useammassa kansallispuistossa. Voimme sienestää, kerätä marjoja ja villivihanneksia, jopa täällä omassa naapurimetsässä. En ole kahlittu kaupunkiin, vaikka mielestäni siellä on järkevintä asua. En ikinä muuttaisi maalle, mutta olen silti luontoihminen. (V8)

Pyrinkin kysymyksellä lähinnä selvittämään, vaikuttavatko vastaajien määrittelyt itsestään kaupunki- tai luontoihmisinä jotenkin heidän maailmankatsomuksensa ylläpitämiseen ja toteuttamiseen sekä heidän kohtaamiinsa haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Voisi kuvitella, että kaupunki-ihmisiksi itsensä määrittelevät ovat ehkä tyytyväisempiä kaupungissa asumiseen kuin itsensä vahvasti luontoihmisiksi mieltävät. Näin ei kuitenkaan aina ole, kuten

esimerkiksi edellä mainittu vastaaja tuo ilmi. Keskeisempää olisikin ehkä ollut kysyä, kuinka tyytyväisiä vastaajat ovat senhetkiseen asuinpaikkaansa. Osa vastaajista sanoittikin tyytyväisyyttään tai tyytymättömyyttään asuinpaikasta kysyttäessä. Jotkut kokivat olevansa onnettomia kaupungissa, ja muuttaneensa siksi sieltä pois tai olivat aikeissa muuttaa pois tulevaisuudessa. Osa taas oli tyytyväisiä tilanteeseensa.

3.2 Menetelmät

3.2.1 Kyselytutkimus

Tutkielman aineiston tuottamista suunnitellessani pohdin haastattelujen ja kyselytutkimuksen välillä ja päädyin kyselytutkimukseen. Kyselyihin ja haastatteluihin perustuvien tutkimusten kritiikki on kohdistunut lähinnä metodisiin kysymyksiin [Hirsjärvi & Hurme 2001].

Alasuutari [2011] kuitenkin syventää kritiikkiä huomauttamalla, että vaikka ”kulttuuri korostaa yksilökeskeisyyttä ja yksilöllisyyttä, on syytä varoa kritiikittömästi omaksumasta käsitystä, että yksilö on inhimillisen todellisuuden keskiössä.” (Tuomi & Sarajärvi 2017, 84.)

Tuomi ja Sarajärvi (2017) eivät näe kyselyn ja haastattelun jyrkkää erottelua aina järkevänä, mutta synonyymejakaan ne eivät ole. Heidän mukaansa ero niiden välillä liittyy ”tiedonantajan toimintaan tiedonkeruuvaiheessa”. Tähänkin on kuitenkin poikkeuksia, esimerkiksi sähköpostitse tapahtuvat haastattelut. Haastattelun etu on sen joustavuus: kysymyksiä voi tarvittaessa toistaa, selventää tai esittää eri järjestyksessä, väärinkäsityksiä voi oikaista, ja haastattelija voi muutenkin keskustella haastateltavan kanssa. Samalla haastattelija voi myös havainnoida haastateltavaa ja haastattelutilannetta, jos tämä on tarpeellista. Kyselyyn verrattuna haastattelun heikkouksia taas ovat aika ja raha, joita kuluu helposti enemmän. (mt. 85–86.)

Tuomen ja Sarajärven (2017, 86) mukaan vastaamattomuus ei ole ongelma yleistettävyyden kannalta, koska laadullisessa tutkimuksessa ei ylipäätään pyritä yleistämään. Sen sijaan aineiston niukkuus saattaa aiheuttaa ongelmia, jos tutkimus ei päädykään kertomaan mitään tutkittavasta ilmiöstä (mts.). Toinen haaste vastaamattomuuden lisäksi on tutkimukseen osallistuvien määrä. Yleensä määrä on laadullisessa tutkimuksessa pienempi kuin määrällisessä. Laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan ”mm. kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle”. Tämän vuoksi on kuitenkin olennaista, että haastateltavat tai kyselyyn vastaajat tuntevat tutkittavan ilmiön. (mt. 98.)

Kyselylomakkeen käyttämisessä aineiston tuottamisessa on useita hyviä puolia. Postikyselyyn verrattuna sähköisen kyselyn tuottaminen voi olla ilmaista ja sen jakaminen eteenpäin on helpompaa. Haastatteluun verrattuna kysely tavoittaa usein useampia vastaanottajia, ja siten vastauksiakin syntyy yleensä enemmän (Suominen 2016, 111). Jyrinki (1977, 25) mainitsee hyödyksi (tosin postikyselyä koskien) myös haastattelijan vaikutuksen eliminoitumisen, jolloin ”vastaaja saattaa tuntea henkilöllisyytensä paremmin suojatuksi ja voi siten vastata helpommin arkaluontoisiin kysymyksiin kuin haastattelussa”. Lisäksi Jyrinki mainitsee kysymysten olevan ”mahdollisesti yhdenmukaiset kaikille vastaajille”. Kyselytutkimuksen voi tehdä itselleen sopivana aikana ja kaikessa rauhassa, joka mahdollistaa kysymysten pohtimisen ja vastausten tarkistamisen. (mts.)

Kyselytutkimukseen liittyy kuitenkin myös haasteita. Kyselyyn vastatessa ei ole mahdollista tai ainakaan yhtä helppoa kysyä mahdollisia tarkennuksia kysymyksiä koskien kuin haastattelutilanteessa. Myös kysymysten määrän kannattaa olla kyselyissä pienempi kuin haastatteluissa, jotta vastaajan mielenkiinto pysyy yllä eikä hän lopeta vastaamista kesken. (Jyrinki 1977, 25.) Jälkimmäisestä syystä karsin kysymysten määrän kahteentoista (12). Näistä kaksi ensimmäistä olivat henkilötietoja kartoittavia kysymyksiä (ikä ja sukupuoli) ja viimeinen oli ”vapaa sana”, johon sai halutessaan vielä kertoa asioita, joita ei ollut aiemmin mahdollisesti päässyt tuomaan ilmi kyselyn aikana.

J. T. Dillonin mukaan ensimmäinen askel kyselyn tuottamisessa on määritellä syy kysymiselle: millaista tietoa kyselyn avulla pyritään saamaan? Siksi tutkimuskysymys tai -kysymykset tulee määritellä ennen kyselyn tuottamista. Tämän jälkeen voi alkaa pohtia yksittäisiä kysymyksiä, joita haluaa kysyä. Jokaisen kysymyksen kohdalla on tärkeää kysyä itseltään kahta asiaa: ”Miksi kysyn tämän kysymyksen?” [Sudman ja Bradburn 1982], sekä ”Mitä pidän itsestään selvänä tässä kysymyksessä?” [Payne 1951]. Dillonin mukaan jokaisen kysymyksen tulee olla mahdollisimman spesifi. Kysymyksiä muotoillaan uudestaan siihen asti, että niihin ollaan tyytyväisiä. (Dillon 1990, 111–112.) Olen noudattanut tätä kaavaa kyselyä laatiessani. Mietin, millaista tietoa pyrin saamaan, ja muotoilin kysymykset sen mukaan, niin kauan että olin niihin tyytyväinen. Pyrin tekemään niistä mahdollisimman selviä ja spesifejä.

Uskontotieteessä kyselytutkimusta hyödynnetään sen tutkimisessa, miten ymmärrämme uskonnon paikkaa maailmassa: ”Kyselytutkimukset (ja väestönlaskennat), jotka mittaavat uskonnollisten ryhmien jakautumista sekä niiden poliittista, uskonnollista ja sosiaalista

käyttäytymistä, ovat olennaisia sen ymmärtämiseksi, miten uskonto vaikuttaa tiettyihin kansakuntiin tai kulttuureihin ja koko maailmaan.” Kyselytutkimuksia käytetään pääasiassa kahdella eri tavalla: mittaamaan kokonaisvaltaisia asenteita ja mielipiteitä sekä mittaamaan instituutioita ja institutionaalisia muutoksia ajan kuluessa. (Navarro-Rivera ja Kosmin 2011, 397.)

Kyselytutkimuksella on myös haasteensa uskontotieteessä. Tutkittavien ryhmien ja instituutioiden määrittäminen voi olla haastavaa ja kiistanalaista, samoin kuin itse uskonnon käsitteen määrittäminen. Uskontoon liittyvät asiat voivat olla tutkittaville herkkiä. Tämä voi vaikuttaa vastausten laatuun tai määrään. Toinen ominaispiirteinen haaste on se, että uskontotieteelliseen tutkimukseen kuuluu usein teologisten tai muuten spesifien termien käyttö, jotka voivat olla tutkittaville tuntemattomia. Kuten kaikkien muidenkin aihealueiden kyselytutkimuksissa, on siis tärkeää varmistaa, että kyselytutkimuksen kieli on ymmärrettävää. (Navarro-Rivera ja Kosmin 2011, 398.)

Suomisen (2016, 109–110) mukaan nettikyselyt on joidenkin tutkijoiden toimesta jaettu kahteen ryhmään, sähköpostikyselyihin sekä web-pohjaisiin kyselyihin. Aluksi kyselyjä hyödynsivät markkinatutkimuslaitokset, ennen kuin ne levisivät akateemiseen tutkimukseen (mts.). Nettikyselyä voi Suomisen mukaan ajatella jatkuvuuden kannalta tavallaan lomaketutkimuksena, mutta jatkumo ei ole suorasukainen, ja ”nettikyselyt ovat osin irtautumassa paperimuotoisen lomaketutkimuksen konventioista” (mt. 113–115).

Nettikyselyt ovat korvaamassa paperimuotoisia postikyselyjä kyselyjä kovaa vauhtia. Niistä löytyy sekä hyviä että huonoja puolia postikyselyihin verrattuna. Nettikyselyiden tekeminen ja jakaminen voi olla ilmaista, jos käyttää ilmaisohjelmia, kuten Webropolia. Nettikyselyä on yleensä helpompi levittää kuin postikyselyä, jolloin vastaajia saattaa saada enemmän, jopa eri puolilta maailmaa niin halutessaan. Jos tietokoneella tai älylaitteella kirjoittaminen on tuttua, nettikysely on helpompi ja nopeampi täyttää, ja vastauksista saattaa tulla laajempia ja kattavampia. Toisaalta Suomisen mukaan verkkokirjoittaminen voi lisätä ”pintasuuntautunutta vastaustyyliä, jolloin vastaaja vastaa nopeasti ja lyhyesti keskittymättä”. (Suominen 2016, 134.) Vastauslaajuus riippunee siis enemmän itse vastaajasta ja kyselyn kiinnostavuudesta.

Toisaalta nettikyselyt rajaavat pois niitä, joille nettiympäristö ei ole tuttu ja kyselyyn ei osaa tai halua sen vuoksi vastata. Nettikysely ei myöskään välttämättä tarkoita suuria

vastaajamääriä: Suomisen (2016, 199) mukaan määrä riippuu ”tutkittavasta ilmiöstä, tietenkin ylipäätään potentiaalisten vastaajien määrästä ja kyselyn mainostustavoista”. Suominen huomioi myös uudenlaiset yksityisyyteen liittyvät haasteet: vastaaja voi vieroksua esimerkiksi Facebook-ympäristöä ja pelätä henkilötietojen vuotamista (mt. 118). Tämän vuoksi hyvän tutkimusetiikan noudattaminen ja siitä selkeästi tiedottaminen tutkimukseen osallistuville on olennaisen tärkeää myös verkossa tapahtuvassa tutkimuksen ja aineiston tuottamisessa.

3.2.2 Sisällönanalyysi

Olen käyttänyt tutkielmani aineiston analyysiin laadullista sisällönanalyysia, jossa ”keskitytään siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo” (Vuori 2021). Tuomen ja Sarajärven mukaan sisällönanalyysi on ”perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä” (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 103). Keskeistä laadullista tutkimusta tehtäessä on valita tarkkaan rajattu ilmiö, mutta kerrottava siitä kaikki (mt. 104). Laadullisessa analyysissa voidaan puhua induktiivisesta tai deduktiivisesta analyysista, mutta Tuomi ja Sarajärvi kritisoivat jakoa esimerkiksi sen vuoksi, että se unohtaa abduktiivisen päättelyn. He hyödyntävätkin Eskolan [2001; 2007] jaottelua aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen – tosin Tuomi ja Sarajärvi käyttävät sanaa teoriaohjaava – ja teorialähtöiseen analyysiin. (mt. 107–108.)

Käytän aineiston analyysissa aineistolähtöistä analyysia, jossa ”pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus” (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 108–109). Aineistosta valitaan analyysiyksiköt ”tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti” (mts). Tutkimusta tehtäessä ”julkilausutut metodologiset sitoumukset ohjaavat analyysia” (mts.), ja teoria koskee vain analyysin toteuttamista. Aineistolähtöinen tutkimus on kuitenkin vaikeaa toteuttaa, sillä havainnot ovat väistämättä teoriapitoisia. Ongelmaa voidaan pyrkiä ratkaisemaan teoriaohjaavalla analyysilla, ”jossa on teoreettisia kytkentöjä siten, että teoria voi toimia apuna, mutta analyysi ei pohjaudu suoraan teoriaan” (mts.): analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisemman tiedon ohjaamana ja auttamana. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 108–109.)

Käytännössä sisällönanalyysin hyödyntäminen tässä tutkimuksessa tarkoittaa sitä, että kun olin saanut kyselylomakkeeseen mielestäni tarpeeksi vastauksia, suljin kyselyn ja laadin siitä Webropolin avulla raportin, jota aloin käydä läpi. Merkitsin ylös keskeisiä ja kiinnostavia kohtia ja värikoodasin samantyyppisiä vastauksia. Tämän jälkeen muodostin toistuvista

aiheista luokkia, joihin luokittelin saman aiheiset vastaukset. Aluksi syntyi kaksi ns. pääluokkaa: 1) keinot ylläpitää ja toteuttaa maailmankatsomusta sekä 2) kaupunkiympäristön luomat haasteet ja mahdollisuudet. Ensimmäisen pääluokan alaluokiksi muodostuivat 1) luonnon pitäminen lähellä, 2) tavat ja rituaalit, sekä 3) ekologisuus ja aktivismi. Kyseiset aihepiirit muotoutuivat siksi, että niihin liittyviä asioita nousi eniten esiin aineistosta, ja lähes kaikki vastaukset olivat jotenkin liitettävissä vähintään yhteen näistä aiheista.

Jälkimmäisestä pääluokasta syntyi kaksi alaluokkaa, haasteet ja mahdollisuudet erikseen. Pyrin kartoittamaan vastaajien kohtaamia haasteita ja mahdollisuuksia luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle kaupunkiympäristössä kysymällä niistä kyselyssä suoraan. Vastajat nostivat haasteita ja mahdollisuuksia esiin myös muissa kysymyksissä, tietoisesti tai tiedostamatta. Loin myös näistä vastauksista omat luokkansa, jotka toistuivat vastauksissa. Haasteiksi muodostuivat erityisesti seuraavat: 1) luonnon saavuttamattomuus, 2) rauhattomuus ja kiireisyys, sekä 3) kaiken ykseyden kokemisen vähentyminen. Mahdollisuuksia taas olivat: 1) kaupunkiluonto, 2) ekologisuuden ja aktivismin helppous, sekä 3) ihmiset ja tapahtumat. Tutkielman edetessä päädyin yhdistämään haasteet ja mahdollisuudet samaksi luvuksi, koska aiheet sivuavat toisiaan ja niiden erottelun myötä toistoa olisi syntynyt liian paljon. Siksi yhdistin ne alaluvuiksi 1) kaupunkiluonto, 2) muut ihmiset, 3) kaiken ykseyden kokeminen sekä 4) ekologisuuden helppous.

Luokiteltuani vastaukset omiin luokkiinsa luin luokat läpi yksi kerrallaan ja kirjoitin ylös huomioita, joihin halusin keskittyä analyysissa tarkemmin. Tämän jälkeen aloin kirjoittaa analyysilukuja. Kirjoitusprosessin aikana luvut muuttuivat vielä usein hyvinkin paljon, sillä uusia huomioita ja ajatuksia syntyi kirjoittaessa, ja vastaajien vastauksista löytyi aina uusia kiinnostavia huomioita.

3.3 Tutkimusetiikka

Tuomen ja Sarajärven (2017, 147) mukaan tutkimusetiikan kaksi osaa, tutkimus ja etiikka, vaikuttavat toinen toiseensa: ”tutkimuksen tulokset vaikuttavat eettisiin ratkaisuihin”, ja ”eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tieteellisessä työssään tekemiin ratkaisuihin”. Tutkijoiden on noudettava hyvää tieteellistä käytäntöä. Vastuu on tutkimuksen tekijällä ja tutkimusryhmän sekä tutkimusyksikön johtajalla. (mt. 150–151.) Olen pyrkinyt noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä (HTK) koko tutkimuksen suunnittelun ja toteuttamisen ajan. Sen

peruseriaatteisiin kuuluu luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK 2023, 11).

Fingerroosin ja Kokon (2022) mukaan tutkimusetiikka on nykyään yksi tutkijan tärkeimmistä työkaluista. Se sisältää sekä käytännöllisen puolen että vastuun tieteellisenä toimijana. (Fingerroos ja Kokko 2022, 64–65.) Tieteellisen tutkimuksen vapaus mahdollistaa tutkimuksen tekemisen ja aineiston keräämisen tutkittavilta, mutta hyvä eettinen käytäntö on aina muistettava. Tutkijan ja tutkittavien välinen vuorovaikutus ja avoimuus on keskeistä. Tutkittaville on esimerkiksi annettava tietoa tutkimusaineiston käytöstä. (mt. 67.) Itse otin ennen kyselylomakkeen jakamista Lehto ry:hyn yhteyttä sähköpostitse ja varmistin, että heille sopii heidän yhdistykseensä ja Facebook-ryhmäänsä kuuluvien oleminen tutkimuksen kohteena. Vasta luvan saatuaani jaoin kyselylomakkeen Facebook-ryhmään ja myöhemmin pyysin sitä välitettävän myös itse yhdistyksen jäsenille. Yhdistykseltä on siis saatu varmistus, että tutkimusta voi heidän puolestaan tehdä. Koin tämän olevan hyvän maun mukaista, vaikkei Lehto ry itsessään olekaan varsinainen tutkimuksen kohde eivätkä pelkästään sen jäsenten vastaukset muodosta tutkittavaa aineistoa.

Jakaessani kyselylomaketta liitin aina mukaan selkeän viestin tutkimuksen tarkoituksesta ja tekotavasta (liite 2) sekä tietosuojailmoituksen. Kyselyn ensimmäisenä kohtana oli varmistus siitä, että tutkimukseen on suostuttu ja tietosuojailmoitus on luettu. Vastaaajien tuli aina valita vaihtoehto ”kyllä” seuraavan kohdan alta: ”Olen lukenut kyselyn jakamisen ohessa välitetyn tietosuojailmoituksen. Suostun vastausteni käyttämiseen tutkimuksen aineistona.” Koska tuhoan aineiston tutkielman valmistuttua enkä arkistoi sitä, arkistoinnista en tiedottanut.

Olen läpi tutkimuksen tekemisen pyrkinyt mahdollisimman hyvään aineistohallintaan. Olen tallentanut vastauksia vain omaan käyttööni ja ollut jakamatta niitä ulkopuolisille.

Tietoarkisto kuvaa aineistohallintaa seuraavasti:

Aineistohallinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkimusaineistot (data) ja niihin liittyvä kuvaileva tieto (metatieto, metadata) on luotu, tallennettu ja järjestetty siten, että aineisto säilyy käyttökuntoisena ja luotettavana ja että tietosuoja ja tietoturva on varmistettu aineiston koko elinkaaren ajan. (Tietoarkisto n.d. Miksi aineistohallintaa ja jatkokäyttöä?)

Yksilöiden uskonnon, henkisyyden tai muun maailmankatsomuksen tutkiminen on aina jossain määrin arkaluontoista. Joillekin heidän oma henkilökohtainen maailmankatsomuksensa ei välttämättä ole arka asia, ja he ovat siitä hyvin avoimia. Kaikkien

tapauksessa näin ei kuitenkaan ole. Vaikkei tässä tutkimuksessa paneuduta ehkä kaikkein syvimpiin ja arimpiin kysymyksiin, on anonyymiyden tarjoaminen tärkeää. Siksi en kyselylomakkeessa edellyttänyt vastaajia kertomaan henkilötietojaan. EU:n tietosuojasetuksen (Artikla 4, kohta 1) mukaan ”henkilötietoja ovat kaikki tiedot, jotka liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnollisen henkilöön liittyviä tunnistetietoja” (Fingerroos ja Kokko 2022, 67–68). Tällainen tunnistaminen ei tämän tutkimuksen aineiston kohdalla ole mahdollista. Kyselyn alussa oli mahdollisuus vastata ikäluokkaa ja sukupuolta (nainen/mies/muu) koskeviin kysymyksiin, mutta pakollista tämä ei ollut. Vastaajien ikä ja sukupuoli kiinnostivat minua siksi, jotta voisin tarkastella mahdollisia eroja vastauksissa eri ikäryhmien ja sukupuolten välillä.

Pyysin kyselyssä vastaajia myös kuvailemaan entistä/entisiä ja nykyistä asumispaikkaansa, mutta painotin, että asuinpaikan tarkan sijainnin kertominen ei ole pakollista. Samoin vastaajan maailmankatsomuksen kanssa: kaikkea omasta maailmankatsomuksesta ei tarvitse avata, mutta mieluusti sen verran, että siitä saa jotain kiinni. Vastaajan maailmankatsomuksen hahmottaminen nimittäin auttaa vastaajan muiden vastausten analysoinnissa. Toki oletuksena on, että kyselyyn eivät muutenkaan vastaa sellaiset henkilöt, joiden maailmankatsomuksen perustana ei toimi luonto missään määrin.

Olen väistämättä tehnyt vastauksista omia tulkintojani. Niin henkilökohtaista ja varmasti monitulkintaista aihetta tutkittaessa kuin maailmankatsomus vastaan tulee myös väistämättä se seikka, että nämä tulkinnat saattavat olla vääriä. Tutkijat tekevät aina omia tulkintojaan aineistosta, ja esimerkiksi ennakko-oletukset vaikuttavat näihin tulkintoihin. Koen itse, että luonto on hyvin keskeinen osa omaa maailmankatsomustani, ja viihdyn paremmin luonnossa kuin kaupungissa. Tämä varmasti vaikuttaa jossain määrin tulkintoihini aineistosta, vaikka olenkin pyrkinyt tarkastelemaan aineistoa mahdollisimman objektiivisesti.

4 Analyysiluvut

4.1 Vastaajien käsitykset luonnosta ja kaupungista sekä niiden suhteesta kaupunkiympäristössä

4.1.1 Luonto ja kaupunki ja niiden suhde

Tarkastelen aluksi, miten vastaajat käsittävät luonnon ja kaupungin sekä niiden välisen suhteen kaupunkiympäristössä. Kuten olen aiemmin nostanut esiin, luonto ja kaupunki eivät ole yksiselitteisiä termejä, ja jokainen vastaaja on käsittänyt ne omalla tavallaan. Myös heidän käsityksensä siitä, millainen niiden välinen suhde on, vaihtelee. Osa kokee luonnon ja kaupungin erillisinä, jopa toistensa vastakohtina, osa taas ei tee tällaista erottelua yhtä jyrkästi tai lainkaan. Koska ajatus kaiken ykseydestä nousi toistuvasti esiin vastaajien kirjoituksissa, halusin omistaa sille oman lukunsa. Kyseinen ajatus vaikuttaa taustalla läpi lähes koko analyysin, niin keskeinen osa sillä on suurimman osan vastaajista maailmankatsomuksessa.

Käsittelen vastaajien taustoja tarkemmin luvussa 3.1.2. Tämän luvun kannalta keskeisintä on huomioda, että suurin osa heistä asuu tai on asunut maaseudulla, ja osa haluaisi asumaan sinne. Kuitenkin kaikki ovat ainakin joskus asuneet kaupungissakin. Suurin osa vastaajista mieltää itsensä enemmän luonto- kuin kaupunki-ihmisiksi. Nämä seikat vaikuttanevat myös siihen, miten vastaajat käsittävät luonnon ja kaupungin ja niiden suhteen.

Moni vastaajista kokee luonnon olevan kaikkea ympärillämme. Tällainen ajatus kaiken olevaisen ykseydestä nousee aineistossa jatkuvasti esiin. ”No onhan kaupunkikin lopulta osa luontoa, luonto on kaikki” (V11), tiivistää eräs vastaaja. Jotkut kuitenkin mainitsevat siitä, että tämä on joskus vaikeaa muistaa kaupunkiympäristössä. Vaikeuteen liittyy luonnon vähäisempi tai kaukaisempi läsnäolo. Jotkut myös mainitsevat syyksi kaupungissa koetun kiireen ja rauhattomuuden tunnun, ja että kanssaihminen vastuuttomat tavat, kuten roskaaminen, ärsyttävät.

Luonnolle itselleen annetaan sekä vahva että heikko rooli. Eräs vastaaja sanoittaakin tämän suoraan: ”Tunnistan sen heiveröisyyden ja toisaalta voiman.” (V15.) Luontoa halutaan suojella tekemällä sen vuoksi jotain, esimerkiksi noudattamalla mahdollisimman ekologisia elämäntapoja, mutta toisaalta se halutaan jättää myös rauhaan hoitamaan itse itseään. Esimerkiksi eräs vastaaja kuvaa, että vaikka hän elää mahdollisimman kestävästi, hän samalla kokee ”[...] että luonnon tarvitsee antaa toimittaa omaa järjestystään ilman näin valtavaa

ihmisten siihen puuttumista” (V16). Keskeistä on myös luonnon näkeminen pyhänä, jonka vuoksi sitä halutaan suojella.

Vaikka moni vastaaja kokee luonnon olevan kaikkialla, ja että kaikki on yhteydessä toisiinsa, nousee vastauksista kuitenkin usein esiin se, että luonto erotetaan kaupungista. Vastaajat mieltävät kyllä kaupunkiluonnon jonkinlaiseksi luonnoksi, mutta monet kaipaavat vielä ”luontomaisempaan” luontoon. Kaupunkiluonnon läheisyys helpottaa kaipausta, muttei täytä tarvetta luonnolle täysin. Esimerkiksi eräs vastaaja kirjoittaa työskentelevänsä metsän keskellä ja asuinpaikkansa mahdollistavan päivittäisen luontokokemuksen, mutta välillä hän silti kaippaa ”erämaata ja luontoa, jossa ei ole muita ihmisiä” (V2). Toinen vastaaja kertoo myös löytävänsä lohtua lähimetsästä, mutta kaipaavansa voimapaikkaansa pohjoisessa (V5).

Joillekin vastaajista kaupunkiluonto näyttäytyy ristiriitaisena. Luontoa on lähellä, mutta kaupunki ja sen asujat ovat muokanneet sitä niin, ettei sitä välttämättä osata pitää ”oikeana” luontona. Esimerkiksi seuraava vastaaja kuvaa ristiriitaa:

Vaikka ikkunastani näkyy metsää, on se melko näivettyä ja keväisin hyvin roskaista kaupunkilaismetsää. Sellaista, jossa on mustikanvarpuja, mutta ei mustikoita. Jossa on sieniä, mutta niitä ei ohi kulkevan autotien vuoksi voi syödä. [...] Niin se vain on, että kaupungissa betonikuutiossa asuessa luonto jää etäiseksi. (V7.)

Sama vastaaja kertoo kokevansa, että kaupungissa luontoon täytyy hakeutua tietien tahtoen, kun taas kaukana kaupungista luonto on vahvemmin läsnä koko ajan. Tällä on myös hänen mukaansa vaikutuksia hyvinvointiin. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan ole tyytymättömiä kaupunkiluontoon tai luonnon vähyyteen. ”[...] kaupunki ja luonto eivät ole toisistaan irrallisia kokonaisuuksia vaan luontoa on kaupungissakin” (V9), kirjoittaa eräs vastaaja. Joillekin riittää se, mitä on tarjolla.

Vastaajien tavoista kuvailla luontoa ja kaupunkia nousee esiin se, että yleensä luontoa kuvaillaan hiljaisuuden ja rauhallisuuden kautta, kun taas kaupunkia äänekkyyden, ruuhkaisuuden ja kiireellisyyden kautta. Moni kaippaa syrjäisempään luontoon juuri hiljaisuuden ja rauhoittumisen vuoksi. Kaupunkiympäristön yhdeksi suurimmaksi haasteeksi nousee juuri sen äänekkyyden ja kiireinen ilmapiiri. Vaikka luontoa olisi kaupungissa tarjolla, siellä saattaa silti olla liikaa muita ihmisiä omaan maakuun. Esimerkiksi eräs vastaaja kertoo, että ”virkistysalueet ja vähät luontokohteet ovat [täällä], missä asun, usein aivan liian täynnä

nekin” (V10). Monelle tärkeä motiivi luontoon pääsemisessä on juuri rauhallisuuden ja hiljaisuuden pyrkiminen, joka ei kaupunkiympäristössä helposti onnistu.

Muutama vastaaja kertoo arvostavansa omassa kotikaupungissaan sen vanhanaikaisuutta ja historian säilyttämistä. Eräs vastaaja mainitsee esimerkiksi Turun vanhat rakennukset. Kaikki eivät näe kaupungissa asumista suoraan huonoksi vaihtoehdoksi, mutta asuintilalla on merkitystä. Esimerkiksi seuraava vastaaja haaveilee puutalosta kerrostalon sijaan:

Toivon pääseväni pian muuttamaan esimerkiksi puutaloon, jossa on oma puutarha. Uudehko kerrostalo tuntuu vähän kolkolle ja luonnottomalle, ja siihen on vaikea saada yhteyttä. Haluaisin kuulla luonnon äänet, kuunnella vanhan talon viisautta, kasvattaa osan omasta ruoastani. (V11.)

Myös seuraava vastaaja kokee oman asuinpaikkansa, kaupungin, ideaalina asuinpaikkana maailmankatsomuksensa kannalta:

Minulle pieni vanha kaupunki, jossa asun, on ideaalinen ja innoittava ympäristö maailmankatsomukseni kannalta. [...] Itselleni haasteita voisi tuoda asuminen kovin rakennetussa kaupunkiympäristössä, jossa luonto jää kauas eikä se ole koko ajan nähtävissä ja aistittavissa. (V12.)

Kaupunki siis nähdään haastavana asuinpaikkana lähinnä silloin, kun kyseessä käsitetään olevan suuri, tiheään asutettu kaupunki. Tällöin haasteita oman maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle syntyy enemmän. Pienemmät kaupungit eivät kuitenkaan välttämättä ole yhtä haasteellisia.

Vastaajien näkemys luonnosta ja kaupungista sekä niiden suhteesta vaihtelee siis melko paljon. Osa näkee kaiken olevan yhtä ja samaa, osa käsittää luonnon ja kaupungin erillisiksi tai suorastaan vastakohtiksi toisilleen. Monet arvostavat kaupungeista löytyvää luontoa, mutta näkevät silti ”aidomman” luonnon löytyvän muualta, syrjemmästä. Osa näkee luonnon ja kaupungin välisen suhteen myös ristiriitaiseksi, esimerkiksi sen vuoksi, että luontoa kyllä löytyy, mutta se ei ole samanlaista kuin ”aidommassa” luonnossa. Luonnon määrän ja ”aitouden” lisäksi suurin erottava tekijä luonnon ja kaupungin välillä tuntuu olevan niiden ilmapiirit: siinä missä luonto yhdistetään rauhaan ja hiljaisuuteen, kaupunki yhdistetään vuorostaan rauhattomuuteen ja kiireellisyyteen. Kaiken ykseyden kokemus on olennainen osa monien vastaajien maailmankatsomusta, joten käsitelen sitä seuraavaksi omassa luvussaan.

4.1.2 Kaiken ykseys

Kristinuskossa, ja laajemmin länsimaissa, ihmisyyden on perinteisesti erotettu omaksi erityiseksi asiakseen. Tällöin myös ihmisyyden ja luonnon, ja kulttuurin ja luonnon, on nähty toisistaan

erillisinä, jopa vastakohtina. Luonto on nähty villinä, ihmisen valloitettavissa olevana. Ajatus kaiken ykseydestä – siitä, että kaikki maailmassa on yhtä, ja kaikilla on tasa-arvoinen asema toisiinsa nähden – taas pohjautuu erityisesti itäaasialaisiin uskontoihin. On kuitenkin hyvä huomioda, että ”itäaasialaiset uskonnot” kattaa alleen monia erilaisia uskontoja ja perinteitä, eikä niitä voi yksinkertaisesti niputtaa yhteen. Esimerkiksi buddhalaisuudella, taolaisuudella ja kungfutselaisuudella on kaikilla erilaiset käsitykset kaiken ykseydestä (Ivanhoe 2017, 5). Kaiken ykseyttä on lähestytty esimerkiksi harmonian käsitteen kautta, joka on monelle tuttu käsite nykyään länsimaissakin. Jos tämä harmonia kärsii, kaikki kärsii.

Esimerkiksi sinologi Philip Ivanhoe on käyttänyt termiä ykseyshypoteesi (*the oneness hypothesis*) kuvaamaan käsitystä siitä, että kaikki on yhteydessä toisiinsa, ja hyvinvointimme ja onnellisuutemme riippuu väistämättä muista. Ykseyshypoteesi haastaa länsimaiset käsitykset välillä hyvinkin vahvasta individualismista eli yksilön korostamisesta. (Ivanhoe 2017, 1, 4.) Ivanhoe pohtiikin, miten maailmamme muuttuisi, jos ykseyshypoteesi leviäisi laajemmalle:

Kuinka käsitys itsestämme muuttuisi, ja kuinka lähestymistapamme ja näkemyksemme eettisestä, sosiaalisesta ja henkisestä elämästä muuttuisivat, jos lähtisimme näkemyksestä, että olemme kaikki syvästi ja erottamattomasti yhteydessä toisiin ihmisiin, olentoihin ja asioihin, ja että oma ravitsemuksemme ja onnellisuutemme on sidottu ainakin suuriin osiin muun maailman hyvinvoinnista ja onnellisuudesta? (Ivanhoe 2017, 4.)

Kokemus kaiken yhteydestä ja tasa-arvosta korostuu selvästi myös aineiston vastaajien keskuudessa. Jo kyselyn alkupuolella, maailmankatsomustaan sanoittaessaan, osa vastaajista mainitsee omalle maailmankatsomukselleen tärkeäksi kaiken näkemisen yhtenä. Esimerkiksi eräs vastaaja kuvaa maailmankatsomustaan animistiseksi ja jatkaa: ”Pidän maapalloa ja luontoa pyhänä, kaikella on sielu ja yhtäläinen arvo.” (V8.) Aihe nostetaan esiin myös myöhemmin vastauksissa. Osa vastaajista kuvaa näkemystään suoraan termillä animismi, joka tarkoittaa näkemystä, jonka mukaan koko todellisuus on sielullinen (Tieteen termipankki n. d.). Kaikki eivät kuitenkaan käytä juuri tätä termiä.

Suurin osa kaiken ykseyden mainitsevista vastaajista kuvaa näkemystään vain laajasti niin, että kaikki on yhteydessä toisiinsa, ilman tarkempia perusteluja. Esimerkiksi eräs vastaaja kuvaa, että ”Luonto ja Maailma ympärillämme on se Jumala” (V5). Jotkut mainitsevat eri ulottuvuudet tai tasot, esimerkiksi seuraava vastaaja mainitsee fyysisen tason sekä henkiset ulottuvuudet:

Maailmankatsomukseni on henkinen. Ajattelen, että maailma koostuu fyysisen tason lisäksi syvemmistä henkisistä ulottuvuuksista, joihin ihminen ja muut olennot ovat yhteydessä. Elämäntarkoitus on ylläpitää ja kunnioittaa elämää sekä oppia uutta ja auttaa myös muita kasvamaan. (V20.)

Osa kuitenkin kuvailee katsomustaan hieman laajemmin. Esimerkiksi seuraava vastaaja on kuvannut katsomustaan hyvin selvästi:

Koen, että kaikki maailmassa on suhteessa toisiinsa. Uskon suurempaan voimaan, kosmokseen/universumiin ja siihen, että se jossain määrin ohjaa kaikkea mitä myös maan päällä tapahtuu. Uskon, että kaikissa maan olennoissa sekä myös "elottomassa" materiassa on samaa energiaa mitä ihmisissä ja muun lajisissa eläimissä. Erityisen suuresti koen tämän energian olevan läsnä luonnossa ja ajattelen usein esimerkiksi metsiä ja vesistöjä elävinä ja hengittävinä olentoina. (V23.)

Kaiken ykseyden rinnalla osa siis kuvittelee olevan myös jonkin suuremman voiman, kuvattiin sitä sitten jumalaksi, kosmokseksi, universumiksi tai joksikin muuksi. Kaikki eivät kuitenkaan mainitse mitään ylempää tai suurempaa voimaa, vaan näkevät vain kaiken yhtenäisenä ja samanarvoisena.

Joissakin vastauksissa mainitaan luonnon kiertokulku. Usein kiertokulun mainitsevat kirjoittavat myös siitä, kuinka se koetaan läheisemmäksi luonnossa ollessa. Yksi vastaajista yhdistää luonnon kiertokulun kuolemaan ja siihen, kuinka se on auttanut häntä suhtautumaan sekä kuolemaan että elämään positiivisemmin:

[...] et vähän niinku luonnossaki kaikki kuolee aikanaan eikä sil voi mitää, nii sen takii esim. suhtaudun kuolemaan aika luonnollisesti eikä se pelota mua millää taval [...]. Ja niinku luonnossaki syksyllä kaikki kuolee mut sit taas keväällä kaikki herää eloon ja on taas ihana ja kivaa, nii kyl se on ehkä kans vaikuttanu siihen ajatteluun et kyl kaikki loppujen lopuks kääntyy hyväks. (V19.)

Myös toinen vastaaja kirjoittaa uskovansa, että ”luonto aina tasaa asiat, jos ei nyt karman lailla niin muutoin, epäsuhdat ja vääryydet” (V24). Kiertokulkuun ja luontoon luottaminen voi siis tarjota myös psykologista hyötyä ja lohdutusta, kun kaiken ei nähdä olevan vain omissa käsissä ja asioiden uskoo lopulta järjestyvän kuten niiden kuuluu. Siinä missä esimerkiksi kristinuskossa tämä luottamus annetaan Jumalan käsiin, luontoperustaisessa maailmankatsomuksessa luotetaan luontoon tai johonkin muuhun korkeampaan voimaan.

Eräs vastaaja mainitsee myös kosmoksen läsnäolon kokemisen (V23). Seuraava vastaaja mainitsee luonnon lisäksi kotikaupunkinsa historian ja kulttuuritapahtumat, sekä muut ihmiset:

Asun pienessä vanhassa kaupungissa, jossa monimuotoinen upea luonto ja voimakas historia kulttuuritapahtumineen on lähellä ja kaikkialla ympärillä. Se tuo luonnikkaan kosketuksen pysyvään aikaperspektiiviin ja elämäntapojen ylittävään arvomaailmaan ja luontoyhteyteen. Yhteys sekä muihin ihmisiin että luontoon on helppoa eikä vaadi erillistä keskittymistä asiaan. (V12.)

Erityisesti toisten ihmisten merkitys nousee osassa vastauksista esiin. Ihmisten vaikutus oman maailmankatsomuksen ylläpitämiseen ja toteuttamiseen nähdään joidenkin näkökulmasta positiivisena asiana, joidenkin taas negatiivisena. Negatiivisena yleensä ihmisten suuren määrän sekä mahdollisen välinpitämättömyyden vuoksi. Asian positiivisena näkevät taas saavat muista ihmisistä tukea oman maailmankatsomuksensa ylläpitämiselle ja toteuttamiselle. Tästä lisää luvussa 4.3.

Muutama vastaaja nostaa eläinten sekä puiden roolin esiin. Eräs vastaajista esimerkiksi ruokkii ja houkuttelee lintuja ja muita eläimiä asuinpaikkansa liepeille. Toinen vastaaja sanoittaa huoltaan puista ja eläimistä kahdessakin eri kysymyksessä:

Pyrin näkemään puiden ykseyden, katsomaan ja tunnustamaan ne. Harmistuin erityisen paljon esim. [puiston] pensaiden kaatamisesta. Ne toimivat oivana piilopaikkana kaupungin pieneläimille, nyt alue näyttää paljaalta ja oudolta. (V15.)

Kaupunkiympäristössä esim. kettujen näkeminen aiheuttaa huolta. Luontoalueet ovat hyvin pirstoutuneita, ketun voi olla vaikeaa löytää laajempaa, metsäistä reviiriä kaupunkialueelta. (V15.)

Eräs vastaaja mainitsee etsivänsä ympäristöstään paikkoja, joissa voi olla luontoyhteydessä ja ”hengittää puiden kanssa” (V4). Yksi vastaaja mainitsee henkien olemassaolon: ”Henkiä on kaikkialla, myös kaupungissa.” (V13.) Seuraava vastaaja mainitsee luonnon elementtien sielut, elollisten lisäksi myös elottomat:

Uskon luonnon elementtien sieluihin jollakin tapaa, elottomien sekä elollisten. Erityisesti puut ja niihin liittyvät suomalaiset kansantarut puhuttelevat minua. (V15.)

Joillain nousee kaiken ykseyden kautta esiin huoli luonnon tilasta, sen kohtelusta ja omista ja muiden ihmisten ympäristövaikutuksista. Osalle juuri kaiken ykseys on ainakin yksi syistä sille, miksi ekologiaa elämäntapoja pidetään tärkeinä. Monet vastaajat painottavat sitä, että ihmiset ovat luonnosta riippuvaisia ja yhtä sen kanssa, eivätkä erillisiä. Esimerkiksi seuraava vastaaja kuvaa:

Koen, että ihmiset ovat yksi ja sama luonnon kanssa, ihminen ei ole luonnon yläpuolella. Harjoitan ”uskontoa” joka perustuu kokonaan luonnon

kunnioittamiseen ja sen kanssa työskentelyyn. Ihminen on täysin riippuvainen luonnosta ja kuuluu luontoon ja olen myös kovin huolissani ympäristövaikutuksista. (V17.)

Itäaasialaisista uskonnoista peräisin oleva ajatus kaiken ykseydestä on hyvin näkyvillä aineiston vastaajien maailmankatsomuksissa. Se nousee esiin usean eri kysymyksen vastauksissa ja monin eri tavoin sanoitettuna. Yhteisenä tekijänä on kaiken näkeminen yhtenä, sielullisena ja samanarvoisena. Osa vastaajista määrittelee tämän tarkemmin, osa ei. Jotkut kokevat kaiken ykseyden tarkoittavan nimenomaan kaiken olevan yhtä ja samaa, esimerkiksi ”energiaa”, eikä mitään suurempaa voimaa ole. Jotkut taas kokevat kaiken ykseyden ohella, että on silti jokin suurempi tai ylempi voima. Keskeistä on joka tapauksessa kaiken tasa-arvoisuus. Muutama vastaajista mainitsee luonnon kiertokulun merkityksen ja sen tarjoaman lohdun. Paljon kerrotaan myös muiden ihmisten merkityksestä, sekä positiiviselta että negatiiviselta kannalta. Joillain nousee esiin huoli eläinten ja puiden puolesta sekä ylipäättään luonnon tilasta. Tähän pyritään vaikuttamaan esimerkiksi ekologisemmilla elämäntavoilla ja aktivismilla.

4.2 Keinot ylläpitää ja toteuttaa luontoperustaista maailmankatsomusta kaupunkiympäristössä

4.2.1 Luonnon pitäminen lähellä

Seuraavissa luvuissa käyn läpi vastaajien sanoittamia keinoja ylläpitää ja toteuttaa luontoperustaista maailmankatsomusta kaupunkiympäristössä. Osa vastauksista sivuaa samalla myös sitä, miten maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan luonnossa. Tarkastelemani vastaukset ovat tulleet lähinnä seuraaviin kyselyssä olleisiin kysymyksiin:

Miten ylläpidät ja toteutat maailmankatsomustasi kaupunkiympäristössä?

Millä tavoin koet asuinalueesi vaikuttavan maailmankatsomuksesi ylläpitämiseen ja toteuttamiseen? Vaikuttaako se esimerkiksi käytännön puoliin tai tunteisiin? Tai miksi asuinalueesi ei vaikuta asiaan?

Näihin kysymyksiin tulleet vastaukset ovat analyysin kannalta antoisimpia. Olen kuitenkin poiminut hyödyllisiä huomioita myös muihin kysymyksiin tulleista vastauksista. Vastausten monipuolisuudesta käy ilmi, kuinka monin eri keinoin ihmiset maailmankatsomustaan ylläpitävät ja toteuttavat. Vaikka monet nostavat esiin kaupunkiympäristön mukanaan tuomia haasteita, ovat kaikki kuitenkin löytäneet joitain keinoja maailmankatsomuksensa ylläpitämiseen ja toteuttamiseen. Vastausten vaihtelevuudesta huolimatta niistä on

löydettävissä myös monia samanlaisia keinoja ja tapoja. Olen jakanut nämä keinot kolmeen eri luokkaan: luonnon pitäminen lähellä, tavat ja rituaalit sekä ekologisuus ja aktivismi. Kyseiset keinot esiintyivät toistuvasti vastaajien kirjoituksissa.

Pelkän vastaajien toiminnan kuvaamisen lisäksi pyrin nostamaan vastauksista esiin mahdollisia syitä sille, miksi vastaajat toimivat kuten toimivat ja millaisia merkityksiä toiminnalle annetaan. Tällainen lähestymistapa on ominainen eletyn uskonnon tutkimussuuntauksessa. Elettyä uskontoa tutkittaessa toiminnan tarkastelun sijaan ”tarkastelun kohteena ovat yksilön ajatukset hänen omasta toiminnastaan ja sen erilaisista merkityksistä ja ulottuvuuksista” (Myllys 2022, 22). Haluan painottaa, että tulkinnat ovat omiani, enkä voi taata, että vastaajat itse antaisivat toimilleen täysin samanlaisia tulkintoja tai merkityksiä kuin omani.

”Menen luontoon ja tuon luontoa myös kotiin” (V6), tiivistää eräs vastaaja kysymykseen siitä, miten maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan kaupunkiympäristössä. Aineiston vastausten perusteella selvästi yleisin tapa ylläpitää ja toteuttaa omaa maailmankatsomusta on pitää luonto jollain tavoin fyysisesti lähellä itseä myös kaupunkiympäristössä, jossa luonnon läsnäolo ei ole yhtä itsestään selvää kuin lähempänä luontoa. Luonto pyritään pitämällä lähellä joko menemällä luontoon ja/tai tuomalla luontoa itseä lähelle eri tavoin. Usein näitä molempia keinoja hyödynnetään. Tarkastelen ensiksi luontoon menemistä, sitten luonnon tuomista lähelle.

Moni kuvailee pyrkivänsä luontoon ehtiessään tehdä niin, esimerkiksi päivittäisten kävelyiden tai viikonloppuisten metsäretkien muodossa. Usein kiireellisessä arjessa korostuu lähiluonnon merkitys. Se saattaa vaikuttaa osalla jopa asuinpaikan valintaan. Osa mainitsee muun muassa ikkunoiden ja näköalojen merkityksen. Luonnon, esimerkiksi puiden, näkeminen ikkunasta on monelle hyvä lisä tai jopa edellytys asuinpaikalle. Eräs vastaaja kirjoittaa maailmankatsomuksensa vaikuttavan siihen, missä hän asuu ja kokee olonsa miellyttäväksi (V3). Toinen vastaaja määrittelee luontoyhteyden ja ”arkisen vuoropuhelun luonnon kanssa” niin tärkeäksi, että asuinpaikan on oltava lähellä luontoa (V4).

Lähiluonnon lisäksi osa lähtee etsimään luontoa kauempaa, kun tilanne sen sallii. Eräs vastaaja esimerkiksi kirjoittaa:

Pyrin tekemään luontoretkiä, kun ehdin. Usein talvisin tämä jää viikonloppuihin. Kesäisin pyrin korvaamaan ”menetetyn” ajan olemalla paljon mökillä luonnon

keskellä, sillä minulla on työni puolesta pitkä kesäloma. Kerään luonnosta sieniä, marjoja ja yrttejä, joita säilön ja voin siten nauttia luonnon lahjoista myös kaupunkikodissani. (V10.)

Osasta vastauksista kuvastuu se, että luontoa toivottaisiin enemmän ja lähemmäksi. Osa taas tuntuu olevan ainakin melko tyytyväinen luonnon tilanteeseen omassa lähiympäristössään. Vaihtelut saattavat johtua puhtaasti asuinpaikasta: luonnon määrä ja laatu voi vaihdella rajusti sen mukaan, asuuko esimerkiksi suuren kaupungin ydinkeskustassa vai jossakin pienemmässä kaupungissa kauempana keskustasta. Erään vastaajan mukaan kuitenkin ”Suomessa luonto ei ole koskaan niin kaukana, ettei se olisi saavutettavissa” (V3). Tämä lienee melko totta – Suomessa jonkinlaista luontoa (jos luonto-termi käsitetään laajasti) on aina saatavilla, mutta on eri asia, kenelle mikin riittää. Lisäksi luonto ei ole välttämättä yhtä saatavilla kaikille. Esimerkiksi liikuntarajoitteisten tai autottomien voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta päästä luontoon, jos se on vaikeasti saavutettavissa.

Luontoon menemisen lisäksi vastaajat pyrkivät pitämään luonnon lähellä tuomalla luontoa lähelle itseään. Kaikilla on erilaisia, omanlaisiaan keinoja toteuttaa tätä. Jotkin keinot kuitenkin esiintyvät monissa vastauksissa. Suosituin keino on tuoda luontoa jollain tavalla sisälle kotiin. Moni vastaaja mainitsee kodin sisustamisen muun muassa viherkasveilla ja luonnosta löydettyillä materiaaleilla, ja pari vastaajaa mainitsee myös parvekeviljelyn. Aiemmassa sitaatissa vastaaja mainitsee keräävänsä luonnossa ollessaan sieniä, marjoja ja yrttejä, jotta voi ”nauttia luonnon lahjoista” myös myöhemmin kaupungissa (V10). Esimerkiksi seuraava vastaaja mainitsee niin viherkasvit kuin suoraan luonnosta löytyvät asiat, ja mainitsee myös luonnonmateriaalien suosimisen:

Olen koettanut tuoda luontoa sisään kotiini. Minulla on joitakin viherkasveja, mutta niiden lisäksi minulla on lukuisten eri lintujen sulkia, joita olen löytänyt ulkoa. Kodissani on esillä kiviä, kantoja, kuivuneita oksia, kukkia ja marjoja, terhoja, käpyjä ja luita. Pyrin suosimaan matoissa ja vaatteissani luonnonmateriaaleja. (V7.)

Luontoa pyritään siis pitämään lähellä menemällä sinne itse, joko pikaisesti käymään tai matkustamalla sinne varta vasten tämän ollessa mahdollista. Joillekin luonnon läheisyys on jopa edellytys asuinpaikalle. Lisäksi luontoa tuodaan lähelle itseä esimerkiksi kodin sisustamisen ja luonnonmateriaalien keräämisen kautta. Nämä keinot lukeutuvat hyvin eletyn uskonnon piiriin, sillä maailmankatsomuksen ylläpitämisen ja toteuttamisen paikka löytyy läheltä – lähiluonnosta ja kotoa. Maailmankatsomusta voi ylläpitää ja toteuttaa jo sillä, että kävelee lähipuiston läpi tai tuo kotiinsa matkan varrelta löytämänsä luonnonmateriaalin. Välttämättä ei tarvita mitään tiettyä paikkaa ja aikaa, kuten kirkossa järjestettävää

jumalanpalvelusta, vaan ajan ja paikan saa valita itse. Aiemmin koettuihin ajatuksiin, tunteisiin ja kokemuksiin voi myös palata myöhemmin esimerkiksi siten, että käyttää aiemmin keräämiään luonnon antimia.

4.2.2 Tavat ja rituaalit

Tapa on ”säännönmukainen käyttäytymismuoto”, kun taas rituaali on uskontotieteessä ”uskonnollinen tai pyhään liittyvä kaavamainen toiminta”. (Tieteen termipankki n. d.) Suurimmassa osassa vastauksista painottuvat pienet, arkipäiväiset tavat toteuttaa ja ylläpitää omaa maailmankatsomusta kaupunkiympäristössä verrattuna luontoympäristöön. Tapoja ei tulla ehkä aina pohdituksi sen tarkemmin, eikä niitä välttämättä mielletä uskonnollisiksi tai henkiseksi. Tapojen lisäksi joillain vastaajista on rituaaleja, joilla he maailmankatsomustaan ylläpitävät ja toteuttavat. Nämä rituaalit tapahtuvat yleensä tietyllä tavalla tiettyyn aikaan, ja ne tehdään tietoisesti jotain tarkoitusta varten. Rituaalitkin ovat osalle vastaajista melko arkipäiväisiä.

Hyödynnän jälleen eletyn uskonnon tutkimussuuntausta sen suhteen, mitkä kaikki tavat ja rituaalit olen nähnyt maailmankatsomusta ylläpitäviksi ja toteuttaviksi: tavat ja rituaalit voivat olla arkipäiväisiä, maalliseksi ja keholliseksi miellettyjä asioita, joita ei välttämättä mielletäisi uskonnolliseksi tai henkiseksi tiukkojen vaatimusten raameissa. Keskeistä on, että myös vastaajat itse kokevat nämä tapansa ja rituaalinsa maailmankatsomukseensa kuuluviksi, koska ovat niistä kertoneet.

Osa vastaajista sanoittaa maailmankatsomuksensa arkipäiväisyyden itse. Esimerkiksi eräs vastaaja kirjoittaa, että hänelle maailmankatsomus on pitkälti juuri arkea, joka näkyy hänen joka päivän valinnoissaan ja arvoissaan ”sitä sen kummemmin ajattelematta” (V9). Välttämättä ei tarvitse siis olla kyse nimenomaan tietoisista tavoista, vaan esimerkiksi valinnoista ja arvoista, kuten edellisellä vastaajalla. Monelle vastaajalle ekologiset elämäntavat ovatkin tärkeä osa omaa maailmankatsomusta, jollekin myös aktivismi. Varsinkin ekologisten elämäntapojen toteuttaminen on yleensä jokapäiväistä, ja vaikka tapojen taustalla vaikuttaa oma maailmankatsomus ja arvomaailma, ei tapoja ja valintoja välttämättä usein mietitä sen tarkemmin tai perustellen. Käsittelen ekologiaa tapoja kuitenkin lisää myöhemmin, sillä käsittelen niitä omassa alaluvussaan niiden yleisyyden vuoksi.

Monet vastaajista kertovat kodin sisustamisen olevan tärkeä osa omaa maailmankatsomusta. Suhde on vastavuoroinen: maailmankatsomus vaikuttaa siihen, minkä näköinen omasta

kodista tehdään, ja tällä tekemisellä ilmennetään maailmankatsomusta. Eräällä vastaajalla on esimerkiksi ”alttarinurkka” (V1). Kuten edellisessä luvussa nostin esiin, luontoa pyritään tuomaan kotiin monin eri tavoin, jotta luonnon läheisyyden tuntisi enemmän.

Monet ylläpitävät ja toteuttavat maailmankatsomustaan perehtymällä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Pari vastaajaa myös mainitsee ”opiskelun”, muttei kirjoita sen tarkemmin, mitä tämä sisältää. Oletettavasti ainakin juuri kirjallisuuden lukemista. Kirjallisuuden lukemisen ja opiskelun tarkoitusta ei sanoiteta, mutta syyt voivat liittyä esimerkiksi itsensä kehittämiseen ja oman maailmankatsomuksen paremmin ymmärtämiseen: kuka on, miten maailma toimii, miten tulee elää.

Monissa vastauksissa nousee esiin ainakin jossain määrin materian merkitys, mutta kaikille se ei ole tärkeässä roolissa. Esimerkiksi seuraava vastaaja kuvailee oman henkisyytensä harjoittamisen olevan lähinnä ajatuksia ja rukoilua, vaikka mainitseekin myös materian:

[...] mun oman henkisyyden harjoittaminen on lähinnä vaan ajatuksia ja rukoilua eikä sinänsä materiaa, vaik on mul kristalleja esim. paljon ja tarotkortit, mut neki on tommosii et voi missä vaan harjottaa. (V19.)

Edellinen vastaaja mainitsee lisäksi musiikin kuuntelun ja kuinka hän sen avulla on ”omissa sfääreissä”. Vastaajan mukaan ajatukset ovat metsässä kävellessä erilaisia kuin kaupungissa: hän saattaa kuunnella ympäristöön sopivaa musiikkia ja ajatukset liittyä ympäristöön. (V19.) Erityisesti kyseisen vastaajan vastauksista nousee esiin se, että kaikille oman maailmankatsomuksen ylläpitäminen ja toteuttaminen ei ole välttämättä erityisen tietoista toimintaa, jota varta vasten tehdään tietyn tarkoituksen vuoksi. Kyseessä voivat olla hyvin arkipäiväiset tavat ja ajatukset, joita ei sen kummemmin suunnitella.

Joskus maailmankatsomusta saatetaan ylläpitää ja toteuttaa ihan vain elämällä: ”Tanssin, uin, elän kehollisesti, sillä henkisyuteni on kehollista” (V23), kuvaa eräs vastaaja. Monelle vastaajalle oma maailmankatsomus tuntuukin olevan lähinnä kehollista, mutta materiaa käytetään hyväksi oman maailmankatsomuksen ylläpitämisessä ja toteuttamisessa. Keholla ja ruumiillisuudella onkin keskeinen rooli nykypäivänä esimerkiksi uushenkisyydessä, ja niitä voi ilmentää mm. joogan kautta, joka on kasvattanut suosiotaan länsimaissakin (Mahlamäki ja Kokkinen 2020, 210).

Edellä kuvatut tavat ovat melko arkipäiväisiä, joita ei välttämättä usein suunnitella etukäteen ja tarkasti. Suurin osa vastauksista käsittelee tällaisia tapoja. Jotkut vastaajat kertovat myös

tietyistä rituaaleistaan, jotka kuuluvat osaksi omaa maailmankatsomusta. Muutama juhlistaa vuodenvuorokiertoa jotenkin. Esimerkiksi seuraava vastaaja kirjoittaa seuraavansa kuunkiertoa ja rytmittävänsä elämäänsä sen mukaan:

Olen osallistunut verkon kautta joihinkin kuunkiertoon liittyviin rituaaleihin. Seuraan kuunkiertoa paitsi ulkona liikkuessi (onko kuu kasvava vai pienentyvä), myös kuukalenterista. Rytmittän erityisesti kauneuden- ja terveydenhoidon kuunkierton mukaiseksi. (V7.)

Toinen vastaaja kirjoittaa:

Seuraan uus pakanallisen vuodenvuorokiertoa ja juhlia sekä astrologisia muutoksia ja vaihteita, joiden pohjalta saatan tehdä rituaaleja, valintoja tai järjestää jopa pieniä kokoontumisia läheisten ystäväni kanssa. (V21.)

Vuodenvuorokierroksen juhlistaminen onkin yleistä erilaisissa luonnonuskonnoissa, samoin kuin kuunkierton seuraaminen. Myös suomalaisessa kansanuskossa vuodenvuorokiertoa on seurattu ja juhlittu. Harveyn mukaan pakanuudessa vuodenvuorokierroksen juhlistaminen liittyy siihen, että kalendaariset juhlit auttavat niiden juhlistajat tietoisesti läpi vuodenaikojen. Se nostaa esiin erilaiset suhteet: Maan ja auringon välillä, kuun ja tähtien välillä, sekä yksilön ja ympäristön välillä. Kaikki on elävää ja yhteydessä. Lisäksi juhlistaminen antaa yksilöille tilaisuuden ilmaista itseään ja kasvaa. (Harvey 1997, 2–3, 14–15). Harvey myös huomioi, että monet pakanat juhlistavat säännöllisesti ja helposti vuodenvuorokierroksen juhlia myös kaupunkiympäristössä, sillä kaupunkikin on osa luontoa (mt. 137).

Edellä siteerattu vastaaja mainitsee osallistuneensa ”verkon kautta joihinkin kuunkiertoon liittyviin rituaaleihin” (V21). Internetin roolista maailmankatsomuksen ylläpitämisessä ja toteuttamisessa olisikin mielenkiintoista tietää lisää, ja se voisi olla yksi jatkotutkimusmahdollisuus. Nykypäivänä erilaisia sovelluksia esimerkiksi juuri kuunkierton seuraamiseen on runsaasti, samoin kuin erilaisia verkosta löytyviä yhteisöjä samoista aiheista kiinnostuneille (kuten Lehto ry:n Facebook-ryhmät). Internetin myötä tietoa löytää koko ajan entistä helpommin, ja se myös leviää nopeasti laajalle.

Mielenkiintoinen on erään vastaajan vastaus, jossa hän kertoo, ettei uskalla tehdä/käyttää magiaa:

Oikeastaan olen aika maallinen, en esim. ehdi juuri tekemään henkisiä harjoitteita ja magiaa en usein uskalla tehdä/käyttää. Mieluusti oppisin lisää magiasta ja kunnioittaisin luonnonhenkiä nykyistä käytännöllisemmin ja syvällisemmin. (V7.)

Uskalluksen puutteelle ei valitettavasti kerrota syytä. Vastaus on kuitenkin ainoa, jossa asia mainitaan. Muut vastaajat määrittelevät esteeksi vain sen, ettei asioita kehdata tehdä muiden ihmisten läsnä ollessa.

Vastaajilla on siis monia niin tietoisia kuin tiedostamattomia tapoja ja rituaaleja, joiden avulla maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan. Maailmankatsomus vaikuttaa esimerkiksi tärkeinä pidettyihin arvoihin, näkemyksiin sekä ylipäätään ajatuksiin. Osa vastaajista opiskelee ja lukee kirjallisuutta omaan maailmankatsomukseensa liittyen. Arkipäiväisten tapojen lisäksi osalla vastaajista on tiettyjä rituaaleja, joita he suorittavat tiettyyn aikaan, osa kuun- tai vuodenvuorokierroa seurailen ja mukaillen. Myös materian rooli nostetaan usein esiin, esimerkiksi pienten tavaroiden kuten kristallien, sekä jälleen kodin sisustamisen kautta. Suurimmalle osalle kuitenkin kehollisuus ja ruumiillisuus tuntuu olevan tärkeämmässä roolissa omaa maailmankatsomusta.

4.2.3 Ekologisuus ja aktivismi

”Pidän maapalloa ja luontoa pyhänä, kaikella on sielu ja yhtäläinen arvo. Siten uskostani iso osa on luonnonsuojelua” (V8), kirjoittaa eräs vastaajista. Kyseinen vastaus yhdistää hyvin edellisen ja tämän luvun toisiinsa. Monille, joille luonto on keskeinen osa maailmankatsomusta, on tärkeää myös ekologisuus sekä aktivismi – vaikka aineistossa harvempi mainitsee jälkimmäisen. Syytä on monia. Esimerkiksi edellä mainittu vastaaja mainitsee luonnonsuojelun tärkeäksi osaksi uskoaan siksi, että näkee kaiken pyhänä, sielullisena ja samanarvoisena. Myös Harveyn mukaan pakanoille ekologisuus on tärkeää, koska kaikki on yhteydessä toisiinsa: pitämällä huolta itsestään pitää huolta myös ympäristöstä, ja toisinpäin. Jo pienillä teoilla ja jopa pelkästään ajatusten voimalla voi muuttaa maailmaa parempaan suuntaan. (Harvey 1997, 127.)

Ekologisuuden suosiminen ja käsitys kaiken ykseydestä kietoutuvat siis lähes väistämättä toisiinsa. Samoin kuin ykseyshypoteesin juuret sijoittuvat Aasian uskontoihin, on myös ympäristöhaasteisiin haettu vastauksia sieltä. Uskonnoista ja ympäristökriiseistä alettiin keskustella yhdessä 1960-luvulla. Keskustelu rakentui erityisesti Lynn Whiten [1967] artikkelin ympärille, jossa hän pohtii ”juutalaiskristillisen tradition roolia ympäristöongelmien synnyssä”. Aasian uskonnot nähtiin ympäristöystävällisinä uskontoina verrattuna länsimaisiin, abrahamilaisiin uskontoihin (juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin).

Ympäristökriisin keskellä syntyi ”kaipuu kokonaisvaltaiseen maailmankuvaan, joka korostaisi kaiken olevan välistä yhteyttä”. (Pesonen ja Kurenlahti 2020, 143–144.)

Ekospirituaalisuus nousee esiin monista eri vastauksista, mutta se painottuu erityisesti ekologisuutta ja aktivismia koskevissa vastauksissa. Billet ym. mukaan ekospirituaalisuutta harjoitetaan erityisesti kahden syyn vuoksi. Ensinnäkin luonnosta huolehtiminen nähdään moraalisenä velvollisuutena. Toiseksi luonnolle ollaan kiitollisia: luonto antaa omia resurssejaan käyttöömmme ja huolehtii meistä, joten siitä tulee huolehtia takaisin. (Billet ym. 2025, 98–99.) Molemmat näkökulmat nousevat esiin vastaajienkin keskuudessa.

Eräs kaupunkiympäristön tarjoama mahdollisuus on monille se, että ekologinen elämäntapa ja aktivismin harjoittaminen on heidän mielestään kaupungissa helpompaa. Esimerkiksi seuraava vastaaja mainitsee, että hänen harjoittamansa aktivismi tapahtuu lähes aina kaupunkiympäristössä:

Koen myös luontoon ja ympäristöön liittyvän aktivismin olevan tietyllä tapaa osa maailmankatsomukseni toteuttamista, ja sen harjoittaminen lähes aina tapahtuu kaupunkiympäristössä. (V21)

Vaikkei ekologisuutta tai aktivismia mainittaisi suoraan nimeltä, on monissa vastauksissa piirteitä, jotka ovat yhdistettävissä niihin. Muutama vastaaja kritisoi sitä, miten kanssaihmiset roskaavat ympäristöä, ja yksi vastaaja mainitseekin metsän kunnioittamisen siten, että hän kerää sieltä roskia. Ekologisuus ja aktivismi eivät ole välttämättä suuria ja näkyviä toimia, vaan juuri arkipäiväisiä tapoja ja päätöksiä. Eräs vastaaja kuvaa tätä esimerkiksi seuraavasti:

Maailmankatsomukseni on minulle pitkälti arkea ja näkyy joka päivän valinnoissani ja arvoissani sitä sen kummemmin ajattelematta, esimerkiksi ekologisuus/ympäristön- ja eläintensuojelu, ihmisten kohtaaminen (olemmehan mekin osa luontoa) ja kaiken elävän kunnioittaminen. (V9.)

Jotkut vastaajat kertovat kiinnittävänsä huomiota omiin ympäristövaikutuksiinsa ja pyrkivänsä parempaan esimerkiksi kasvisruokavaliota noudattamalla ja korjaamalla vanhoja esineitä niiden poisheittäminen sijaan. Jotkut myös suosivat luonnonmateriaaleja uutta materiaa hankkiessaan. Seuraava vastaaja mainitsee näiden asioiden lisäksi sen, ettei luonnon järjestykseen puututtaisi liikaa:

Haluan elää käyttämällä mahdollisimman kestävästi luontoa ja koska ihmisillä ei ole nykyään välitöntä tarvetta syödä eläimiä, olen jättänyt lihansyönnin. Samalla koen, että luonnon tarvitsee antaa toimittaa omaa järjestystään ilman näin valtavaa ihmisten siihen puuttumista. (V16.)

Pari vastaaja sanoittaa huolensa siitä, että voisi tehdä vielä enemmän luonnon hyväksi ja elääkseen ekologisemmin. Eräs vastaaja jopa mainitsee tämän syyksi sille, ettei voi kokea itseään täysin luontoihmiseksi. Hän mainitsee yhteiskunnasta eristäytymisen, muttei näe tätä mahdollisena:

Muutoin voisin olla kyllä täysin luontoihminen, mutta en koe tekeväni tarpeeksi luonnon hyväksi. Valinnat ekologisuudesta toiminnastani eteenpäin ovat usein kalliita tavalla tai toisella. Jos voisin eristäytyä yhteiskunnasta omavaraiseksi saareen, niin kyllä harkitsisin vakavasti. Se ei vain tunnu mahdolliselta ja vanhempanikin vitsailevat tekevänsä niin vasta sitten, kun ovat eläköityneet. (V24.)

Väistämätön tosiseikka onkin, että vaikka haluaisi elää ekologisemmin ja mahdollisesti harjoittaa jonkinlaista aktivismia, ei se ole kaikille yhtä mahdollista. Kuten aiemmin mainitsin, kaupunkiympäristössä ekologiset tavat saattavat olla helpompia, esimerkiksi julkisen liikenteen ja kattavamman tarjonnan vuoksi. Toisaalta taas kattavampi tarjonta saattaa houkutella tuhlaamaan enemmän ja hankkimaan myös turhia asioita. Edellä lainattu vastaaja haaveilee elämisestä saarella omavaraisena, muttei näe tilannetta mahdollisena. Tällainen elämäntapa on eittämättä nyky-yhteiskunnassa hyvin vaikeasti saavutettavissa ainakin suurimmalle osalle ihmisistä.

Joka tapauksessa ekologisuus nousee selvästi pinnalle useissa vastauksissa. Se nähdään tärkeäksi yleensä juuri sen vuoksi, että kaikki nähdään yhtenä ja samanarvoisena. Siksi ihmisillä ei ole erityisasemaa, vaan myös ympäröivästä maailmasta tulee huolehtia. Luontoa kohtaan koetaan moraalista velvollisuutta, ja koska luonto huolehtii meistä, meidän tulee huolehtia siitä. Tätä vastaajat toteuttavat tekemällä kestävämpiä valintoja, esimerkiksi noudattamalla kasvisruokavaliota ja käyttämällä kestäviä materiaaleja. Osa vastaajista myös huomauttaa, että tällaiset keinot ovat kaupunkiympäristössä helpompia.

Olen nyt käsitellyt keskeisiä keinoja, joiden avulla luontoperustaista maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan kaupunkiympäristössä. Yleisin keino on pitää luonto fyysisesti lähellä itseä, joko menemällä sinne tai tuomalla sitä kotiin. Lisäksi vastaajilla on lukuisia eri tapoja ja rituaaleja, joista suuri osa on hyvin arkipäiväisiä. Suuri osa vastaajista noudattaa ekologisia elämäntapoja, muutama myös aktivismia. Olen jo nostanut esiin joitain haasteita ja mahdollisuuksia, joita kaupunkiympäristö tarjoaa näiden keinojen suhteen. Seuraavaksi keskityn juuri niihin.

4.3 Haasteet ja mahdollisuudet

Kun on kyseessä luontoperustainen maailmankatsomus, voinee olettaa, että kaupunkiympäristö luo joitain haasteita sen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle. Oletus saa tukea kyselyyn vastanneilta. Suurin osa tunnistaa kaupunkiympäristössä olevan haasteita oman maailmankatsomuksen ylläpitämisen ja toteuttamisen kannalta. Osa näkee haasteet pienempinä, osa suurempina. Vain hyvin harva vastaaja on sitä mieltä, ettei haasteita ole. ”Voin olla aivan yhtä luontoihminen ja luonnonuskova täällä kuin missä vain” (V8), kirjoittaa yksi heistä. Yleisimmät haasteet koskivat luonnon saavuttamattomuutta, hiljaisuuden ja rauhan puuttumista sekä kaiken ykseyden kokemisen vähentymistä.

Kaupunkiympäristö tarjoaa kuitenkin haasteiden lisäksi myös mahdollisuuksia oman maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle – joillekin jopa enemmän kuin luonto. Useimmin mahdollisuuksiksi koettiin kaupunkiluonto, ekologisten elämäntapojen ja aktivismin helppous maaseutuun verrattuna sekä kaupunkiympäristöjen tarjoama yhteisöllisyys: samanmielisten ihmisten löytäminen ja erilaisten tapahtumien saavutettavuus.

Seuraavissa luvuissa tarkastelen näitä haasteita ja mahdollisuuksia. Olen jaotellut aiheet neljän luokkaan: kaupunkiluontoon, muihin ihmisiin ja tapahtumiin, kaiken ykseyden kokemiseen sekä ekologisuuteen ja aktivismiin. Tarkastelen alaluvuissa sekä haasteita että mahdollisuuksia kyseisiä aiheita koskien, koska ne useissa vastauksissa myös sivuavat toisiaan. Minkä joku näkee haasteena, toinen näkee mahdollisuutena.

Suoraan asuinalueen luomia haasteita ja mahdollisuuksia kartoitin kyselyssä kahdella kysymyksellä. Ensimmäinen kuului:

Kuinka paljon koet asuinalueesi vaikuttavan siihen, kuinka paljon ja millä tavoilla ylläpidät ja toteutat maailmankatsomustasi?

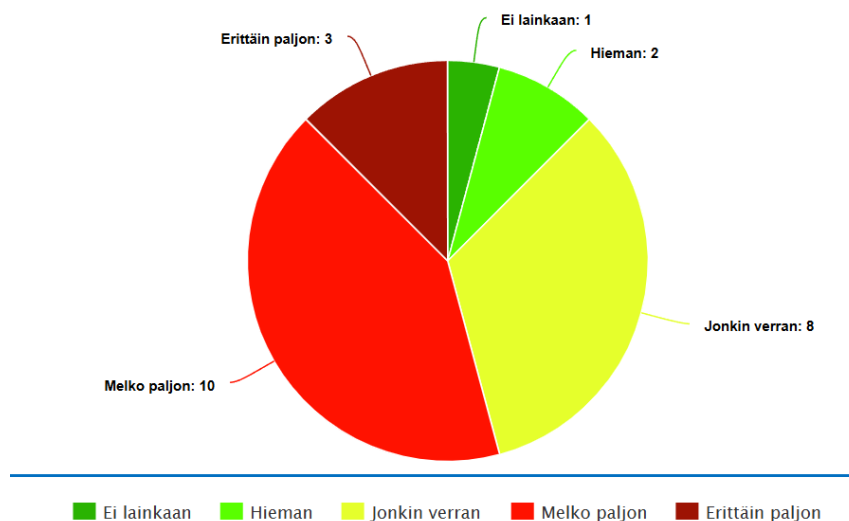
- 1 = Ei lainkaan
- 2 = Hieman
- 3 = Jonkin verran
- 4 = Melko paljon
- 5 = Erittäin paljon

Eniten vastauksia sai kohta 4, ”melko paljon”, jonka valitsi 10 vastaajaa. Melkein yhtä paljon vastauksia sai kohta 3, ”jonkin verran”, jonka valitsi 8 vastaajaa. Kohta 5, ”erittäin paljon” sai kolme vastausta, kohta 2 ”hieman” kaksi vastausta ja kohta 1 ”ei lainkaan” yhden vastauksen. Asuinympäristön vaikutus on siis monille huomattava.

Seuraavassa kysymyksessä paneuduttiin edellisen kysymyksen vastauksiin tarkemmin:

Millä tavoin koet asuinalueesi vaikuttavan maailmankatsomuksesi ylläpitämiseen ja toteuttamiseen? Vaikuttaako se esimerkiksi käytännön puoliin tai tunteisiin? Tai miksi asuinalueesi ei vaikuta asiaan?

Vain pari vastaajaa on sitä mieltä, ettei heidän asuinpaikkansa vaikuta asiaan mitenkään. Suurimmaksi vaikutustekijäksi nousee jälleen luonnon läsnäolo ja se, miten helposti sinne pääsee. Lähellä luontoa asuvat ovat tyytyväisiä tilanteeseensa, mutta moni kaupunkiympäristössä asuva kaipaa luontoa enemmän ja lähemmäs. Monet kuitenkin korostavat, että luontoa löytyy kaupungistakin. Myös ihmismäärä nousi suureksi vaikuttajaksi, sekä positiivisesti että negatiivisesti.

Kuva 3: Vastaajien näkemys siitä, kuinka paljon asuinalue vaikuttaa siihen, kuinka paljon ja millä tavoilla he ylläpitävät ja toteuttavat maailmankatsomustaan.

4.3.1 Kaupunkiluonto

”Siellähän on kuin loukussa, välillä hankala hengittää energioiden sekamelskassa” (V1), kirjoittaa eräs vastaajista. Useimmin mainittu haaste on luonnon vähyyden kokemus kaupungissa. Moni mainitsee kaupungista tai sen lähetyviltä löytyvän luonnon helpotukseksi, mutta kaipaa kuitenkin vielä ”luontomaisempaan” luontoon. Pari vastaajaa kirjoittaa, että kaupungissa on ”vaikeampaa hengittää”. Kun luontoa ei ole helposti saatavilla, yhteys siihen kärsii. Eräs vastaaja sanoittaa tilannetta seuraavasti:

Kaupungissa oma eläimyys unohtuu ja luonnonelementtien ja -henkien olemassaolokin tuntuu etäisemmältä. Kaupungissa ei ole kytköksissä myöskään luonnon kiertokulkuun ja omiin juuriin niin vahvasti kuin maaseudulla. Osin se

toki johtuu elämäntavasta, kaupunkilaisesta modernista elämäntyylistä. Sitä ikään kuin ylipistyy ja kokee kaikkivoipuutta, kun ei jokapäiväisessä elämässä näe sitä, miten me lopulta olemme täysin riippuvaisia luonnosta ja sen kiertokulusta. (V7.)

Edellisessä vastauksessa nousee esiin myös kaiken ykseyden kokemisen vähentyminen, joka vaikuttaa negatiivisesti omaan maailmankatsomukseen. Lisäksi vastaaja mainitsee haasteeksi kokonaisuudessaan kaupunkilaisen, modernin elämäntyylin. Myös muutamalta muulta vastaajalta nousi esiin, että he kokevat haasteeksi koko nykyisen yhteiskunnan elämäntyylin, joka koetaan usein liian kiireelliseksi.

Eräs vastaaja kirjoittaa siitä, että toisaalta luonnon vähyys kaupungissa saa arvostamaan sitä enemmän. Käytännön osalta luonnon vähyys kuitenkin hankaloittaa asioita. Oma maailmankatsomusta voi olla vaikeampaa ylläpitää ja toteuttaa, jos sopivaa ympäristöä ja materiaaleja ei ole saatavilla. Hän myös mainitsee, että tällöin ”katsomukseen liittyvä tunnelataus” heikkenee:

Koen, että tietyllä tavalla kaupungissa asumisesta johtuva luonnontilan vähyys tai poissaolo arkielämässä saa arvostamaan sitä enemmän. Tämä tekee kuitenkin uskonnon toteuttamisesta hankalampaa, kun monet, ellei kaikki rituaalit ja muut toiminnot olisi ideaaleinta tehdä ”mahdollisimman luonnossa”. Myös harjoittamiseen käytettäviä tai tarvittavia työkalujen tai ainesosien hankkiminen tai tekeminen olisi helpompaa lähellä luontoa. Jos toiminta/rituaalit tapahtuvat kaupunkiympäristössä ja suurin osa työkaluista on jouduttu ostamaan tai hankkimaan monen mutkan kautta (kuten tällä hetkellä), toteuttamisesta tulee hankalampaa eikä katsomukseen liittyvä tunnelataus pysy yhtä vahvana. (V21.)

Kaupungissa luontoon meneminen saattaa vaatia enemmän vaivaa, jos halutunlainen luonto sijaitsee kaukana. Julkinen liikennekään ei välttämättä kulje sinne saakka. Osa vastaajista kirjoittaa joutuvansa lähtemään luontoon varta vasten autolla. Myös lomamatkat mökille ja sukulaisten luokse mainitaan. Tällaiset järjestelyt kuitenkin vaativat aikaa ja jaksamista, ja moni haluaisi päästä luontoon helpommin. Usea vastaaja haaveilee nimenomaan siitä, että luonto olisi koko ajan ympärillä, ja sinne voisi mennä ilman suunnittelua, kuten seuraava vastaaja:

Sen sijaan, että eläisi luonnossa, on kaupungissa luontoon hakeuduttava tietien tahtoen, valittava kulkuväline, muistettava olosuhteisiin sopivat vaatteet ja eväät jne. Sinne ei niin vain mennä omasta ulko-ovesta muutamalla askeleella, toisin kuin mökillä ja syvällä maaseudulla oleillessa. Kyllä se omaan hyvinvointiinkin vaikuttaa. (V7.)

Osa vastaajista kritisoi myös kaupunkien ”ylirakentamista”, jonka vuoksi kaupungeista tulee liian täysiä ja luontoalueita tuhoutuu. Eräs vastaaja esimerkiksi kirjoittaa menettäneensä rakentamisen vuoksi itselleen tärkeitä luonnonpaikkoja:

Asuinlähiöön rakennetaan tällä hetkellä paljon uusia asuintaloja. Olen menettänyt tärkeitä luonnonpaikkoja, umpeenkasvaneita polkuja, lähteen, yrtinkeruupaikkoja. Tämä on todella surullista. (V13.)

Luonnon vähyyden tai sen kaukaisuuden koetaan siis vaikuttavan laajasti niin mielialaan, hyvinvointiin kuin maailmankatsomuksen ylläpitämiseen ja toteuttamiseenkin. Luonnon saavuttaminen saattaa vaatia resursseja, joita kaikilla ei ole, kuten aikaa, jaksamista ja kulkuvälineitä. Vastaavasti jos maailmankatsomustaan ei voi ylläpitää ja toteuttaa tarpeeksi ja itselleen mieluisilla tavoilla, saattaa tämä vaikuttaa negatiivisesti omaan hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen ylipäätään. Kuten seuraava vastaaja kuvailee, maailmankatsomus on usein tärkeä voimavara:

Maailmankatsomus on kuitenkin tärkeä voimavara, jonka pysyvyyden haluaisi pitää jatkuvana. Yleisesti ottaen harjoittaminen ei siis tule ehkä yhtä luonnollisesti, mitä tulisi maalaisemmassa ympäristössä, jossa resursseja olisi enemmän ja lähempänä. (V21.)

Kaupunkiluonto tuntuu olevan suurimmalle osalle vastaajista välttämätön osa oman maailmankatsomuksen ylläpitämistä ja toteuttamista kaupunkiympäristössä. Sen merkitys nousee vastauksissa selvästi esiin. Vaikka moni kokee, ettei kaupunkiluonto riitä oman maailmankatsomuksen ihanteelliseen ylläpitämiseen ja toteuttamiseen, kaupunkiluonnosta koetaan yleisesti olevan hyötyä ja lohtua. Pari vastaajista kirjoittaa suoraan olevansa sitä mieltä, että kaupunkiluonto on luontoa siinä missä muukin luonto. Esimerkiksi eräs vastaaja kirjoittaa:

No onhan kaupunkikin lopulta osa luontoa, luonto on kaikki. Ja onhan täällä puistoja, kaupunkimetsää sekä paikallisliikenne ja pyörätiet, joita pitkin pääsee ihan luontoluontoonkin. (V11.)

Edellinenkin vastaaja kuitenkin mainitsee lopussa ”luontoluonnon” erotuksena kaupunkiluonnosta. Vastauksesta myös heijastuu vastaajan mahdollinen näkemys kaiken ykseydestä, sillä hänen mukaansa ”luonto on kaikki”. Toinenkin vastaaja kertoo toteuttavansa maailmankatsomustaan samalla tavalla kaupunkiympäristössä kuin kaukana siitä, ja näkemään kaupunkiympäristönkin luontona:

Kaupunkiympäristössä toteutan maailmankatsomustani samalla tavalla kuin kotipaikallani kaukana isommista kaupungeista. Pyrin elämään osana luontoa ja näkemään myös kaupunkiympäristön luontona. (V16.)

Voitaisiin palata jälleen kysymykseen siitä, mikä luonnon ja kaupungin edes erottaa toisistaan, tai kaupunkiluonnon ja ”luontoluonnon”. Vastausten perusteella saattaa olla jopa toimiva päätös oman maailmankatsomuksen kannalta, jos näiden välille ei tee ainakaan jyrkkää erontekoa. Tällöin luontoa löytää läheltä kaupunkiympäristöstäkin. Pari vastaajaa nostaa esiin myös sen, että eläimiäkin esiintyy kaupunkiympäristössä. Kaiken ykseyden kokemus on joillekin voimavara, joka auttaa näkemään kaiken ympäröivän luontona. Toisaalta tämä kokemus haalenee monilla kaupunkiympäristössä.

Jos kuitenkin erotetaan kaupunkiluonto erilliseksi asiaksi ”luontoluonnosta”, on se silti mahdollisuus ylläpitää ja toteuttaa omaa maailmankatsomusta. Kuten aiemmin nostin esiin, jotkut valitsevat jopa asuinpaikkansa kaupungista sen mukaan, kuinka paljon ja millaista luontoa sen läheltä löytyy. Esimerkiksi seuraava vastaaja kirjoittaa lähiluonnon merkityksestä:

Asun kaupungissa, jossa on helppo päästä luontoon. Merenrannat ja metsä ovat 5 [minuutin] kävelyn päässä kotoani ja työskentelen myös metsän keskellä. Asuinpaikkani mahdollistaa päivittäisen luontokokemuksen [...]. (V2.)

Aina ympäristön ei tarvitse myöskään olla vain suoranaisesti luontoa. Jotkut vastaajista kirjoittavat heitä auttavan se, että he asuvat kaupungeissa, joissa ympäristö on muulla tavoin mieluisa. Yksi heistä kuvaa, että esimerkiksi Turussa ”vanha rakennuskanta auttaa myös lämpenemään kaupunkimiljöölle” (V24). Kaupunkiympäristön viihtyisyys myös ilman luontoa on tärkeää, minkä vuoksi huolellisen kaupunkisuunnittelunkin tulisi olla keskeistä asukkaiden hyvinvointia ajatellen. Pari vastaajaa nostaa esiin huolensa siitä, miten nykyään rakennetaan mahdollisimman tiiviisti, kaikki tila hyödyntäen.

Keskeisin mahdollisuus kaupunkiluonnossa lieneekin suhtautumiskysymys: jos kaupunkiluonnonkin näkee luontona, luontoa on mahdollisuus löytää läheltä. Ne vastaajat, jotka mieltävät kaupunkiluonnonkin luonnoksi, ovat selvästi tyytyväisempiä luonnon tilaan kaupungissa kuin ne, jotka eivät näe sitä ”oikeana” luontona. Mahdollisuuksiin voi vaikuttaa myös omilla valinnoilla, esimerkiksi valitsemalla asuinpaikan luontoa läheltä tai muuten mieluisasta ympäristöstä. Toki kaikille ei ole mahdollista asua missä vain haluaa, vaan päätöksenteossa painavat monet asiat, kuten raha.

4.3.2 Muut ihmiset ja tapahtumat

Luonnon vähyden ja kaukaisuuden lisäksi toistuva haaste on vastaajien kokemus kaupunkiympäristön rauhattomuudesta ja kiireisyydestä. Moni mainitsee syyksi tälle esimerkiksi liikenteen. Liikenteen aiheuttamia haasteita ei avata juuri sen tarkemmin, mutta ainakin siitä syntyvät äänihaitta ja saasteet lienevät osa haasteellisuutta. Useissa vastauksissa toistuva haaste on myös ihmismäärä. Monille se on este oman maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle siinä mielessä, ettei maailmankatsomusta kehtaa tai uskalla toteuttaa muiden läsnä ollessa. Eräs vastaaja esimerkiksi kirjoittaa, että ”[...] haluaisin myös harjoittaa uskontoani paremmin, mutta siinä on lähellä asuinalueita ja koiranulkoiluttajia niin en pysty oikein tai kehtaa” (V17). Myös toinen vastaaja kirjoittaa: ”Jos asuisin syrjässä ihmisistä tekisin enemmän rituaaleja ja ’näkyvämpää’ magiaa luonnossa.” (V13.) Kaksi muuta vastaaja kirjoittaa:

Uskon, että jos asuisin maan tasalla ja minulla olisi oma piha, olisi helppoa viedä aterian yhteydessä uhrilahja luonnonhengille, mutta kolmannesta kerroksesta tarpominen kaupunkiluontoon on eri juttu ja voisi herättää naapureissa oudoksuntaa. (V7.)

Toisten ihmisten jatkuva läsnäolo on minulle suurin haaste, eli se että kun menen vaikka lähimetsääni voimapaikkaan, joutuu jatkuvasti olemaan varuillaan. En tällä tarkoita pelkästään turvattomuuden tunnetta vaan myös yleisesti ”haluan olla yksin” -kuplan särkymisen pelkoa. Myös liikenteen ääni häiritsee meditatiiviseen tilaan pääsyä. Koen itseni pahimmillaan ylivilittyneeksi ja juurettomaksi, en saa asioita tehtyä, vaikka aikaa ja energiaa olisi. (V5.)

Erityisesti erilaisten rituaalien tekeminen koetaan vaikeaksi tai mahdottomaksi. Toiseksi keskeiseksi syyksi muiden ihmisten läsnäolosta häiriintymiselle nousee se, että toiset ihmiset häiritsevät rauhaa, jota monet luonnosta etsivät. Eräs vastaaja kirjoittaa, ettei kaupunkiympäristössä ole hänelle muita haasteita ”kuin se, että ihmisiä on liikaa eli täysin oman, rauhallisen paikan löytäminen ei aina ole helppoa” (V2). Toinen vastaaja mainitsee liikenteen ja ihmisten häiritsevän maailmankatsomuksellisten asioiden pitämistä mielessä:

Liikenne ja ihmispaljous tekee olon levottomaksi ja maailmankatsomukselliset asiat eivät usein ole päällimmäisenä mielessä. Tämä harmittaa ja tuntuu, etten voi olla tarpeeksi luonnossa. (V10.)

Erityisesti näistä kyseisistä vastauksista nousee vahvasti esiin aiemmin mainitsemani jaottelu, jossa luonto määritellään hiljaisuuden ja rauhallisuuden paikaksi, kaupunki taas kiireellisyyden ja äänekkyyden. Monelle keskeinen osa omaa maailmankatsomusta ja tarpeita tuntuukin olevan hakeutuminen johonkin rauhalliseen paikkaan, jossa voi olla ja ajatella

rauhassa, mahdollisesti myös esimerkiksi meditoida. Luonnon nähdään tarjoavan tähän paremmat puitteet kuin kaupunki.

Kaupunkiympäristössä on itse ihmisten lisäksi lukuisia tapahtumia ja paikkoja, jotka saattavat houkutella puoleensa. Kaksi vastaajista näkee kaupunkiympäristön houkutuksineen vastakkaisista näkökulmista. Toinen vastaajista kirjoittaa, että kaupunkiympäristön haasteena on se, että se kannustaa jäämään yksin kotiin, ja lisäksi kannustaa huonoihin tapoihin:

Kaupunkiympäristö myös kannustaa jäämään kotiin (introvertti) ja älylaitteiden ja somen käyttöön, sekä ns. vaihtoehtoihin ja huonoihin tapoihin rentoutua (liiallinen kuntoilu, shoppailu, alkoholi) jne. (V5.)

Toinen vastaaja taas kokee, että kaupunkiympäristön tapahtumarikkaus kannustaa häntä liikaa joka paikkaan, jonka vuoksi rauhoittuminen unohtuu. Välimatkan kiinnostaviin tapahtumiin hän näkee vain mahdollisuutena:

Haasteita tuo kaupunkiympäristön hektisyys, ärsykkeiden määrä, väenpaljous ja erilaisten virikkeiden mahdollisuus. Pysähtyminen itsensä äärelle on vaikeaa, kun joka päivä jossain tapahtuu jotain kiinnostavaa ja kiehtovaa mistä haluaa päästä osalliseksi. Välimatka antaa mahdollisuuden punnita onko asia lähtemisen ja isomman vaivannäön arvoista. (V3.)

Osa vastaajista kritisoi kanssaihmiään näiden asenteista ja toimintatavoista, kuten roskaamisesta ja epäystävällisyydestä. Vaikka monella vastaajalla maailmankatsomukseen kuuluu muiden kanssaihmiesten arvostus ja läheisyys, kokevat he tämän kaupungissa joskus vaikeaksi. Se voi johtaa myös yhteisöllisyyden sekä kaiken ykseyden tunteiden vähenemiseen. Vastaajat kuvailevat haasteita esimerkiksi seuraavin tavoin:

Välillä on hankala muistaa sitä, ettei ole erikseen luontoa ja ihmisten ympäristöä. Kaupunkiympäristössä suurin haaste ihmiset, jotka roskaavat, rikkovat ja esimerkiksi levittävät turhaa eläinvihaa. Välillä meteli ja kaupunkiympäristön kiireinen ilmapiiri myös aiheuttavat haasteita, kun oletus on, että jokainen noudattaa samaa kiireen rytmiä. (V16.)

Kiire ja hälinä, mikä ehkä tulee siitä, kun on niin paljon kaikkea tehtävää ja koettavaa. Tuntuu myös, että suuremmissa kaupungeissa ihmiset kokevat jonkinlaista kiireen pakotusta, että ikään kuin kiire kuuluisi kaupunkilaisen elämään. Ympäriillä olevien ihmisten kiire vaikuttaa myös omiin tunteisiini ja ehkä ihmisiä tulee kohdattua vähemmän. Maailmankatsomukseeni kuuluu ehkä jotenki sellanen hyväksyvä läsnäolo tuntemattomienkin kanssa, mutta kaupungissa naapuriltakin on välillä vaikea saada jopa moikkausta. (V23.)

Ihmisten läsnäolo häiritsee ja ärsyttää välinpitämätön toiminta. Roskia on maassa paljon, vaikka parin metrin päässä olisi ollut säiliö, johon ne ojentaa – niitä usein keräilenkin pois. Kaikki tällainen vieraannuttaa ja harmittaa. Tuntuu, että usko

hyvään ja ihmisen kannattavuuteen kärsii juuri tämänkaltaisista tekijöistä. Töhrittää tylyyttä, tarvellaan ja mesotaan – ”olkaa hiljaa ja menkää kotiin”, ajattelen usein. Pohjimmiltani tunnen, etten kuitenkaan olisi tämä Piisamirotan kaltainen hahmo, mutta olosuhteet tuovat sitä puolta minussa enemmän esiin. (V24.)

Viimeisin vastaaja mainitsee, ettei pohjimmiltaan tunne olevansa ”Piisamirotan kaltainen hahmo” ja halua vieraantua muista ihmisistä, mutta olosuhteet puskevat häntä siihen. Vastauksesta huomaa, ettei kyseessä ole aina pelkästään se, että ihmiset hieman ärsyttävät. Kyse saattaa olla paljon laajemmasta ilmiöstä – muista vieraantumisesta ja individualismin korostumisesta. Länsimaissa perinteinen individualismi voi sotia vahvastikin kaiken ykseyden kokemisen kanssa, ja tämä voi aiheuttaa ristiriitaisia tunteita ja häiritä omaa maailmankatsomusta.

Moni vastaajista siis näkee kaupunkien suuret ihmismäärät haasteeksi, mutta osa kokee sen myös mahdollisuutena. Useammassa vastauksessa mainitaan samanhenkisten ihmisten löytämisen tärkeys. Esimerkiksi eräs vastaaja kertoo, että kaupunkiympäristö asumisympäristönä loisi hänelle haasteita luonnon vähäisyyden kannalta, mutta jatkaa: ”Toisaalta saattaisin kokea niin myös maaseudulla tai liian harvaan asutulla alueella, jossa ei löytyisi yhteisöä ja samanhenkisiä muita ihmisiä vaan olisi kovin yksin.” (V12.) Seuraava vastaaja kuvailee muiden ihmisten ja yhteisöjen merkitystä itselleen pidemmin. Hän mainitsee, että kokee luonnonuskontoja harjoittavien keskittyvän Suomessa juuri kaupunkiin. Lisäksi hän tekee kiinnostavan huomion siitä, että sopivia kaupunkeja on enemmän juuri kaupungeissa – mutta huomioi, että tämä voi olla ristiriitaistakin:

Koen ainakin Suomen mittakaavassa luonnonuskontoja harjoittavien tai niihin identifioituvien henkilöiden asutuksen keskittyvän juuri kaupunkiin, jolloin samanmielisiin henkilöihin tutustuminen on todennäköisempää. Yhteisö(i)llä on mielestäni tärkeä rooli tämänkaltaisen katsomuksen kanssa. Tietenkin myös (uus)pakanuuden suosion nousun kautta kaupunkiin on tullut yhä enemmän kaupunkeja, joista harjoittamiseen tarvittavia tarvikkeita pystyy ostamaan, jos ei ole mahdollisuutta hankkia tai tehdä niitä omavaraisesti. Toisaalta tämä voi myös heikentää katsomuksen johdonmukaisuutta, sillä näen tämänkaltaisen maailmankatsomuksen olevan juuri vastakohtana kaupallisuuteen, keskittyen enemmän riippumattomuuteen ja itse luonnon kanssa vuorovaikuttamiseen. (V21.)

Eräs vastaajista toteuttaa ja ylläpitää maailmankatsomustaan ”samanhenkisten ihmisten kanssa kokoontumalla yhdessä juhlistamaan” (V2) ja toinen ”tapaamalla omanhenkisiä ihmisiä” (V3). Samanhenkisten ihmisten tapaamisen lisäksi pari vastaajista sanoittaa maailmankatsomukseensa liittyvän myös muiden kunnioittamisen. Eräs vastaaja kirjoittaa:

”[...] koitan lisätä maailmaan hyvää olemalla itse hyvä, esim. auttamalla vanhuksia bussissa tai moikkaamalla naapureita.” (V23.)

Itseä kiinnostaviin tapahtumiin osallistuminen koetaan kaupunkiympäristössä helpommaksi, sillä tapahtumia on enemmän ja niihin pääsee helpommin. Esimerkiksi seuraava vastaaja tiivistää:

Tapahtumat, ihmiset, paikat ja kulkuyhteydet ovat kaikki lähellä ja helpommin saavutettavissa. Lyhyelläkin varoitusaikalla pääsee nopeasti, helposti ja vähillä kustannuksilla paikalle, eikä aikatauluja tarvitse suunnitella tarkasti. (V3.)

Toinen vastaaja kertoo Turussa tapahtuvien kulttuuritapahtumien olevan itselleen ”henkireikä ja niistä saa voimaa” (V24). Eräs vastaaja taas kuvailee hyvin laajasti, miten ihmisten tapaaminen ja tapahtumiin osallistuminen tukevat hänen maailmankatsomustaan vahvasti, tehden siitä elävän, läheisen ja jokapäiväisen:

Asuinalue vaikuttaa minulla runsaastikin siihen, miten voin kokea maailmankatsomukseni koko ajan elävän, läheisen ja jokapäiväisenä. Asun pienessä vanhassa kaupungissa, jossa monimuotoinen upea luonto ja voimakas historia kulttuuritapahtumineen on lähellä ja kaikkialla ympärillä. Se tuo luonnikkaan kosketuksen pysyvään aikaperspektiivin ja elämäntapojen ylittävään arvomaailmaan ja luontoyhteyteen. Yhteys sekä muihin ihmisiin että luontoon on helppoa eikä vaadi erillistä keskittymistä asiaan. Meillä on tarjolla ja löydettävissä paljon yhteisöllistä toimintaa, joka vahvistaa ja tukee eri tavoin arvojeni. On siis helppoa olla yksin luonnossa mutta mahdollisuus myös jakaa joitakin asioita muiden ihmisten kanssa. Molemmat ovat mielestäni tärkeitä sekä arvojen ja tapojen toteuttamisen kannalta että myös katsomuksen pysymisessä vahvana tunnetasolla. (V12.)

Pari vastaajaa kertoo kokevansa positiiviseksi myös sen, että kaupungissa ihmiset saattavat heidän kokemuksensa mukaan olla suvaitsevaisempia kuin maaseudulla. Siksi kaupungissa saattaa olla helpompaa olla oma itsensä ja toteuttaa omannäköistä maailmankatsomustaan:

Kaupunkiympäristö on tavallaan myös anonyymi. Täällä omat puuhut (kuten luonnonmateriaalien kerääminen) eivät kiinnitä huomiota, kuten pienemmässä kyläyhteisössä, jossa kaikki tuntevat toisensa. Kaupungissa on vapaus olla ja toteuttaa itseään haluamallaan tavalla. Ihmisiä kaupungissa on joka lähtöön ja sitä kautta ilmapiiri ehkä suvaitsevampi kuin maaseudulla. (V7.)

Oman kokemukseni mukaan kaupungissa asuvat ihmiset ovat avarakatseisempia, ja heitä kiinnostaa vähemmän se mitä teen ja ajattelen. On siis helpompaa olla julkipakana. Myös toisten pakanoiden tapaaminen on helpompaa. (V8.)

Kaupunkiympäristön suvaitsevaisuus on toki vastaajien oma kokemus, eikä se ole suoraan yleistettävissä. Tutkimusta siitä, ovatko suomalaiset tosiaan kaupungissa suvaitsevampia kuin

maaseudulla, ei löydy. Kaupungeissa saattaa olla enemmän erilaisia ihmisiä ja yhteisöjä, mutta tutkimusten mukaan [esim. Liu 2001] se ei välttämättä tarkoita, että heidän kanssaan ollaan vuorovaikutuksessa (Huggings ja Debies-Carl 2015, 266). Tämä ei siis käy pelkästään syyksi.

Maailmanlaajuisesti suvaitsevaisuutta kaupungeissa on kyllä tutkittu. Esimerkiksi Huggingsin ja Debies-Carlin mukaan klassikko-sosiaalitieteilijät uskoivat, että kaupungissa elämisellä oli lähinnä negatiivisia vaikutuksia, kuten vieraantumista ja eristäytymistä [Simmel 1903; 1997, Wirth 1938]. Eräs positiivinen vaikutus heidän mukaansa oli kuitenkin suvaitsevaisuuden lisääntyminen muita ihmisiä kohtaan [Stouffer 1955]. Omassa tutkimuksessaan Huggings ja Debies-Carl tutkivat suvaitsevaisuutta kaupungeissa laajemmalla skaalalla analysoimalla World Values Survey (WVS) keräämää tietoa vuosilta 2005–2008. Analyysiin kuuluu osallistujia 29 maasta. He tutkivat suvaitsevaisuutta kahdella asteikolla: erilaisuuden suvaitsevaisuus (*tolerance of difference*) sekä uhan suvaitsevaisuus (*tolerance of threat*). (Huggings & Debies-Carl 2015, 255–261.) Löydöksistä paljastuu, että kaupungin suuri koko tosiaan vaikuttaa positiivisesti molempaan tyyppiseen suvaitsevaisuuteen. Kaikki tekijät eivät kuitenkaan vaikuta positiivisesti. Huggings ja Debies-Carl löysivät kolme vaikuttajaa, jotka vaikuttavat negatiivisesti suvaitsevaisuuteen: väestön koko ja kielellinen erottelu vaikuttivat erilaisuuden suvaitsemiseen, uskonnollinen erottelu taas uhan suvaitsemiseen. (mts. 265–266.)

Kaupunkien suuri ihmismäärä sekä erilaisten viihdykkeiden, kuten tapahtumien, lukuisuus koetaan siis sekä haasteena että mahdollisuutena. Muiden ihmisten läsnäolo vaikuttaa negatiivisesti esimerkiksi siten, ettei omaa maailmankatsomusta välttämättä kehtaa tai voi ylläpitää ja toteuttaa siten kuin haluaisi. Osa vastaajista myös kritisoi kanssaihmissään esimerkiksi huonosta käytöksestä ja roskaamisesta. He kokevat, että yhteenkuuluvuus muiden ihmisten kanssa kärsii kaupungissa, samoin kuin kaiken ykseyden kokemus. Tämä voi aiheuttaa ristiriitaisuuksia omaan maailmankatsomukseen.

Ihmiset ja erilaiset tapahtumat ovat kuitenkin myös keskeinen mahdollisuus, jota kaupunkiympäristö tarjoaa. Moni kokee samanmielisten ihmisten löytyvän juuri kaupungeista, ja kaupungeissa yleensä järjestetään mielekkäät tapahtumat. Kaupungeissa järjestettäviin tapahtumiin on myös helpompi päästä – syitä ei suoraan kerrota, mutta luultavasti kaupunkien saavutettavuuden vuoksi esimerkiksi julkisen liikenteen kannalta. Lisäksi pari vastaajaa mieltää kaupunkiympäristön mahdollisuudeksi ihmisten

suvaitsevaisuuden. Esimerkiksi Huggingsin ja Debies-Carlin (2015) tutkimus tukee tätä väitettä, joten voinee varovasti olettaa, että Suomenkin kohdalla tulokset olisivat samanlaisia.

4.3.3 Kaiken ykseyden kokeminen

Kuten aiemmin nostin esiin, kaiken näkeminen yhtenä on monelle aineiston vastaajalle tärkeä ja keskeinen osa omaa maailmankatsomusta. Moni kuitenkin kirjoittaa, että kaupunkiympäristössä tämän kaiken ykseyden kokeminen on haastavampaa kuin luonnossa. Nostin edellisessä luvussa esiin, että osa kokee vähemmän yhteenkuuluvuutta ihmisten kanssa kaupungissa. Edellisessäkin luvussa lainaamani vastaaja kirjoittaa, että hänelle kaupunkiympäristössä ovat ”suurin haaste ihmiset, jotka roskaavat, rikkovat ja esimerkiksi levittävät turhaa eläinvihaa” (V16). Tätä ennen hän kuitenkin viittaa mahdollisesti kaiken ykseyden kokemiseen: ”Välillä on hankala muistaa sitä, ettei ole erikseen luontoa ja ihmisten ympäristöä.” (V16.) Muidenkin vastaajien vastauksista on löydettävissä samankaltaisia ajatuksia. Vaikka jotkut kokevat muiden ihmisten läsnäolon lisäävän ykseyden kokemusta, jotkut kokevat asian päinvastoin. Asiaan vaikuttanee hyvinkin paljon se, millaisten ihmisten seurassa vastaajat sattuvat elämäänsä viettämään.

Samoin luonnon vähyys vaikuttaa ykseyden kokemukseen, sillä vastaajilla juuri luonnon läsnäolo lisää tunnetta siitä, että kaikki on pohjimmiltaan yhtä. Esimerkiksi eräs vastaaja kirjoittaa, että kaupungissa luonnonelementtien ja -henkien olemassaolo tuntuu etäisemmältä, samoin kuin luonnon kiertokulku (V7). Muilla on vastaavanlaisia kokemuksia. Syiksi erkaantumiselle luonnon kiertokulusta mainitaan usein luonnon vähyys. Seuraava vastaaja kuvailee syyksi myös kaupunkiympäristössä elämisen ”helppoutta”, kun kosketusta luontoon ei tarvitse olla:

Koen, että kaupungissa sitä on vieraantunut myös luonnon kiertokulusta. Esim. tuntuu pahalta, että puita kaadetaan, että maata myllerretään, ruohikkoa niitetään, puskia kynitään, eläimiä tapetaan jne. Kuitenkin pienessä mökissä metsän keskelläkin tarvitsisi lämmikkeeksi kaadettuja puita ja myös muu luonnon käyttö on pakollista, jotta itse säilyy hengissä. Tästä kiertokulusta koen jossain määrin vieraantuneeni, kun "ruoka tulee kaupasta, lämpö patterista jne." Kosketusta omavaraiseen, luontoon kytkeytyvään elämään ei hirveästi ole, mutta kaipuu sitä kohtaan silti on. (V7.)

Myös seuraava vastaaja kertoo kärsivänsä luonnon vähäisyydestä, mutta lisäksi hän mainitsee, ettei koe saavansa yhteyttä uudehkoon kerrostaloon, jossa asuu. Hän haluaisi ”kuunnella

vanhan talon viisautta”. Kyseinen vastaus on muista poikkeava siten, että vastaaja on ainoa, joka mainitsee myös suoraan talon itsensä merkityksen maailmankatsomukselleen:

Asun tällä hetkellä kerrostalossa, joka ei ole välittömässä metsän tms. läheisyydessä, käytännön syiden takia, mutta kärsin siitä. Toivon pääseväni pian muuttamaan esimerkiksi puutaloon, jossa on oma puutarha. Uudehko kerrostalo tuntuu vähän kolkolle ja luonnottomalle, siihen on vaikea saada yhteyttä. Haluaisin kuulla luonnon äänet, kuunnella vanhan talon viisautta, kasvattaa osan omasta ruoastani. Arvostan myös suuresti sitä hiljaisuutta, mitä luonnossa on. (V11.)

Ehkä hieman yllättävää on, että vain pari vastaajista nostaa esiin huolensa kaupungissa elävien eläinten puolesta. Toki osa vastaajista luultavasti laskee luonto-termiin mukaan myös luonnossa elävät eläimet, joten niitä ei ole eritelty vastauksissa. Ehkä eläinten vähyys kaupunkiympäristössä verrattuna luontoon saatetaankin nähdä enemmän positiivisena asiana, sillä eläimillä ajatellaan olevan parempi olla ”oikeassa” luonnossa.

Kaiken ykseyden kokemisen vähentymiseen vaikuttaa siis monilla vastaajilla erityisesti luonnon saavuttamattomuus, mutta osalla asiaan vaikuttavat myös muut ihmiset, jotka koetaan usein välinpitämättöminä. Luonnossa vastaajat kokevat kaiken ykseyden lähempänä itseään, ja luonnon läsnäolo muistuttaa myös sen kiertokulusta. Osalle kokemusta kaiken yhteydestä lisää kuitenkin muiden, samanhenkisten ihmisten läsnäolo. Nostin näitä huomioita esiin edellisessä luvussa, joten en käsittele niitä enää sen tarkemmin.

4.3.4 Ekologisuus ja aktivismi

Useampi vastaaja mainitsee kaupunkiympäristön positiiviseksi puoleksi sen, että ekologisia elämäntapoja on helpompaa harjoittaa. Julkinen liikenne on eräs osuva esimerkki tästä. Maaseudulla henkilökohtainen auto on usein välttämättömyys, sillä julkinen liikenne on vähäistä tai sitä ei ole lainkaan. Sen sijaan kaupungissa julkinen liikenne toimii, joka mahdollistaa autottomuuden ja jopa ajokortittomuuden. Eräs maaseudulla asuva vastaaja harmittelee: ”Maaseudulla eläminen pakottaa käyttämään omaa autoa, koska julkisen liikenteen palvelut ovat niin heikkoja. Tämä harmittaa.” (V20.) Myös eräs kaupungissa asuva vastaaja kirjoittaa asiasta:

Minusta ajatusmaailmaani on helpompi toteuttaa kaupungissa. Pystyn elämään ekologisemmin. En omista autoa, enkä edes ajokorttia. Pääsen joka paikkaan kävelemällä, pyörällä tai julkisilla. Kerrostaloasuminen on oikeasti, ainakin minulle, ekologisempi kuin omakotitalo. (V8.)

Toinen vastaaja mainitsee julkisen liikenteen lisäksi lyhyet välimatkat ja kauppojen laajan valikoiman: ”[...] Toimiva julkinen liikenne, lyhyet välimatkat ja kauppojen kasvistuotteet tekevät kestävästä elämäntavasta helpompaa.” (V23.) Maaseudulla julkisen liikenteen puutteen lisäksi välimatkat tosiaan ovat usein niin pitkiä, ettei niitä voi tehdä esimerkiksi jalan tai pyörällä. Myös valikoima voi olla pienempää, jolloin vaikkapa kasvisruokavalion noudattaminen tai kestävämpien tuotteiden ostaminen voi olla mahdotonta. Sen sijaan kaupunkiympäristössä julkinen liikenne toimii, välimatkat ovat lyhyempiä ja valikoima laajempi.

Muutama vastaaja mainitsee kaupunkiympäristön mahdollisuudeksi aktivismin harjoittamisen helppouden. He eivät kuitenkaan juuri kerro asiasta sen tarkemmin. Eräs vastaaja vain kertoo, että ympäristöön liittyvä aktivismi on osa hänen maailmankatsomustaan, ja sen harjoittaminen ”lähes aina tapahtuu kaupunkiympäristössä” (V21). Toinen vastaaja kirjoittaa seuraavansa kunnallistason uutisia ja paheksuvansa arvojensa vastaisia päätöksiä (V24).

Suurin osa vastaajista siis kokee kaupunkiympäristön nimenomaan mahdollisuutena ekologisille elämäntavoille. Muutama vastaaja on kuitenkin asiasta eri mieltä, ja kertoo kaupunkiympäristön nimenomaan houkuttelevan kuluttamiseen. Esimerkiksi seuraava vastaaja huomioi, että kuluttaminen on ristiriidassa hänen maailmankatsomuksensa kanssa, jossa kuluttamista pyritään vähentämään:

Tietenkin myös (uus)pakanuuden suosion nousun kautta kaupunkiin on tullut yhä enemmän kauppiaita, joista harjoittamiseen tarvittavia tarvikkeita pystyy ostamaan, jos ei ole mahdollisuutta hankkia tai tehdä niitä omavaraisesti. Toisaalta tämä voi myös heikentää katsomuksen johdonmukaisuutta, sillä näen tämänkaltaisen maailmankatsomuksen olevan juuri vastakohtana kaupallisuuteen, keskittyen enemmän riippumattomuuteen ja itse luonnon kanssa vuorovaikuttamiseen. (V21.)

Kauppiaita tosiaan on kaupungeissa huomattavasti enemmän kuin maaseudulla, ja myös esimerkiksi (uus)pakanuuteen ja (uus)henkisyteen liittyvät kaupat keskittyvät nimenomaan kaupunkiin. Näin ne houkuttelevat kuluttamaan enemmän – vaikka monelle keskeinen osa omaa maailmankatsomusta on nimenomaan mahdollisimman vähä kuluttaminen. Ristiriita on väistämätön.

Yksi mielenkiintoinen tutkimusmahdollisuus olisikin tarkastella, miten ihmiset tasapainottelevat asian kanssa. Kuten tässäkin tutkimuksessa on käynyt ilmi, materia voi toimia apuvälineenä oman maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle. Toisaalta

siinä voi piillä myös toinen puoli, ylikulutus, joka voikin heikentää omaa maailmankatsomusta. Esimerkiksi uushenkisyyttä on Oppaan ja Mahlamäen (2020, 15) mukaan kritisoitu vahvasti sen kaupallisuudesta, sillä nähdään, että sen ”nimissä myydään kristalleja ja kynttilöitä, kirjoja, kortteja ja musiikkia sekä tarjotaan monenlaisia palveluita, hoitoja, kursseja, luentoja ja työpajoja”. Tämän tutkimuksen aineistossa kuitenkin materiaa enemmän nousee esiin kehollisuuden ja ruumiillisuuden rooli vastaajien henkisessä elämässä.

Uskonnon ja kuluttamisen suhde on puhututtanut muutenkin kuin uushenkisyyden parissa. Ne liittyvät väistämättä toisiinsa, eikä niitä voi erottaa. Esimerkiksi Pasi Mäenpää (2006) on tarkastellut kristinuskon ja kuluttamisen yhteyksiä urbaanissa ympäristössä. Hänen mukaansa kuluttamiseen ei kuulu vain tavaroiden ostaminen, vaan se on myös ”urbaani tapa kohdata maailma, suhtautua sen ilmiöihin ja suhteuttaa itsensä niihin sekä liittyä yhteiskuntaan”. Kulutuskulttuuri on kaupungistumisen seuraus ja määrittää urbaania elämäntapaa. Laajalaisuudessaan se myös muokkaa maailmankatsomusta ja uskonnollisuutta – niin yksilön kuin yhteiskunnankin kohdalla. (mt. 317.)

5 Lopuksi

5.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tuloksista selviää, että luonnon ja kaupungin käsitteet sekä niiden välinen suhde koetaan hyvin monin eri tavoin. Luonnolle annetaan sekä vahva että heikko rooli. Toisaalta luontoa halutaan suojella, mutta toisaalta nähdään, että luonto pärjää itsekin, eikä ihmisten tulisi sekaantua sen toimiiin liikaa. Yleistä on luonnon näkeminen pyhänä. Osa aineiston vastaajista kokee kaiken maailmassa olevan yhtä ja samaa, osa käsittää luonnon ja kaupungin erillisiksi tai suorastaan vastakohtiksi toisilleen. Nekin, jotka kokevat kaiken olevan luontoa, kokevat paikoitellen haasteelliseksi muistaa sen kaupungissa. Joidenkin vastausten perusteella luonto ja kaupunki saatetaan asettaa vastakkain tiedostamattomasti.

Kaupunkiluonto tarjoaa monelle helpotusta luonnon kaipuuseen, ja sitä arvostetaan. Silti moni näkee ”aidomman” luonnon löytyvän muualta, syrjemmästä. Osa näkee luonnon ja kaupungin välisen suhteen ristiriitaiseksi tämän vuoksi. Vastaajien tavoista kuvailla luontoa nousee esiin se, että yleensä luontoa kuvaillaan hiljaisuuden ja rauhallisuuden kautta, kun taas kaupunkia äänekkyyden, ruuhkaisuuden ja kiireellisyyden kautta. Varsinkin suuret kaupungit suurine asukaslukuineen osoittautuvat haasteellisiksi.

Seuraava kuva tiivistää tutkimuksen keskeiset tulokset siitä, millä keinoilla luontoperustaista maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan kaupunkiympäristössä, sekä mitä haasteita ja mahdollisuuksia kaupunkiympäristö luo:

Keinot ylläpitää ja toteuttaa luontoperustaista maailmankatsomusta kaupunkiympäristössä	Kaupunkiympäristön haasteet	Kaupunkiympäristön mahdollisuudet
Luonnon pitäminen lähellä	Luonnon saavuttamattomuus	Kaupunkiluonto
Tavat ja rituaalit	Rauhattomuus ja kiireisyys	Ihmiset ja tapahtumat (yhteisöllisyys)
Ekologisuus ja aktivismi	Kaiken ykseyden kokemisen vähentyminen	Ekologisuuden ja aktivismin helppous verrattuna maaseutuun

Kuva 4: Tutkimuksen keskeiset tulokset.

Tutkimuksesta selviää, että luontoon perustuvaa maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan kaupunkiympäristössä monin eri keinoin. Yleisin keino on pitää luonto jollain tavalla lähellä: menemällä sinne itse tai tuomalla luontoa itseä lähelle esimerkiksi sisustamalla kotia luonnonmateriaaleilla. Monilla on myös erilaisia tapoja ja rituaaleja, joilla

maailmankatsomusta toteutetaan ja siten pidetään yllä. Suurin osa tavoista on hyvin arkipäiväisiä, joillain jopa pelkkiä ajatuksia. Kehollisuus on myös monelle keskeinen osa omaa henkisyyttä. Osalla vastaajista on tapojen lisäksi tiettyyn aikaan ja tietyllä tavalla suoritettavia rituaaleja, jotka yleensä liittyvät vuoden- tai kuunkiertoon. Monella ekologiset elämäntavat ja muutamalla vastaajalla myös aktivismi ovat keskeinen osa omaa maailmankatsomusta.

Haasteita luontoon perustuvan maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle löytyy kaupunkiympäristöstä lukuisia. Suurimmaksi haasteeksi koetaan luonnon vähyys, ”puutteellisuus” tai kaukaisuus. Kaupungista löytyvää luontoa ei koeta riittäväksi tai ”oikeaksi” luonnoksi. Tällaiseen oikeaan luontoon päästäkseen on matkettava kauas, ja tällainen matkaaminen vaatii resursseja. Moni vastaaja kokee, ettei omaa maailmankatsomusta voi ylläpitää ja toteuttaa tarpeeksi hyvin kaupunkiluonnossa. Myös ympäröivä yhteiskunta aiheuttaa haasteita: suuri ihmismäärä, kova liikenne ja yleinen kiireen tuntu. Muiden ihmisten läsnä ollessa omaa maailmankatsomusta ei kehtaa tai uskalla toteuttaa, ja monet kokevat muiden ihmisten olevan piittaamattomia luonnosta. Lisäksi keskeinen haaste on se, että kaupungissa ei pysty kokemaan kaiken ykseyden tunnetta yhtä vahvasti. Tähän vaikuttaa sekä luonnon vähyys että muiden ihmisten piittaamattomuus. Kaikki mainitut haasteet siis myös limittyvät toistensa kanssa.

Kaupunkiympäristö kuitenkin tarjoaa haasteiden lisäksi useita mahdollisuuksia. Kaupungeissakin on tarjolla kaupunkiluontoa, joka joillekin riittää osittain tai kokonaan. Erityisesti se tuntuu riittävän niille vastaajille, jotka käsittävät luonnon hyvin laajasti, ja kokevat kaupunginkin luonnoksi. Suurin osa ekologisuuden mainitsevista vastaajista kokee ekologisten elämäntapojen sekä aktivismin harjoittamisen olevan helpompaa kaupungissa. Oma autoa ei välttämättä tarvitse, sillä julkinen liikenne on toimivaa. Lisäksi esimerkiksi kasvisruokavalion noudattaminen on helpompaa laajemman valikoiman takia. Kaupunkiympäristön tarjoamaksi mahdollisuudeksi nostetaan myös samanhenkisten ihmisten läsnäolo sekä erilaiset tapahtumat, jotka ovat helpommin saatavilla kaupungissa. Monet kokevat samanhenkisten ihmisten löytyvän nimenomaan kaupungeista, ja pari vastaajista kokee ihmisten suhtautuvan omaan maailmankatsomukseen kaupungissa suvaitsevammin kuin maaseudulla. Tällaiset positiiviset kokemukset muista ihmisistä voivat lisätä kaiken ykseyden kokemista.

Luonnon merkitys nousee esiin kaikkien vastaajien vastauksista asuinpaikasta riippumatta. Ei riitä, että luontoa on ”jossain”, tai vain hieman – myös kaupunkiluonto on tärkeää. Luontoon perustuvaa maailmankatsomusta voi ylläpitää ja toteuttaa myös kaupunkiympäristössä, ja kaupunkiluonto on keskeinen osa tätä. Myös yhteisöjen rakentumista ja erilaisia tapahtumia tulisi edistää, sillä niiden merkitys nousee esiin useissa vastauksissa. On kuitenkin hyvin yksilöllistä, millainen luonto riittää kellekin. Osa on onnellinen kaupungissa ja tyytyväinen luonnon määrään siellä. Osa tarvitsee luontoa lähelleen enemmän. Jokaisen on myös löydettävä omat keinonsa maailmankatsomuksensa ylläpitämiseen ja toteuttamiseen.

Tästä tutkimuksesta selviää, millä keinoin luontoperustaista maailmankatsomusta ylläpidetään ja toteutetaan kaupunkiympäristössä, ja millaisia haasteita ja mahdollisuuksia kaupunkiympäristö tarjoaa. Tutkimus luo uutta näkökulmaa siihen, millainen merkitys ympäristöllä on maailmankatsomuksen ylläpitämiselle ja toteuttamiselle. Se keskittyy kaupunkiympäristöön ja sen sisältämään luontoon juuri maailmankatsomuksen ylläpitämisen ja toteuttamisen kautta, kun taas aiemmat tutkimukset ovat tarkastelleet aihetta muista näkökulmista, muun muassa terveyden ja hyvinvoinnin sekä arkkitehtuurin kautta. Toivon tutkimuksen herättävän uusia ajatuksia ja ideoita sekä lisätutkimusta aiheesta.

5.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Aiheen jatkotutkimusmahdollisuudet ovat laajat. Koska tämän tutkielman aineistona toimi vain 24 vastausta, saisi laajemmasta otannasta vielä monipuolisempia vastauksia. Myös haastattelututkimus avaisi mahdollisuuden syvempään keskusteluun ja analyysiin. Jos vastaajia kertyisi monenlaisia, ja heidän tietonsa kerättäisiin ylös, voitaisiin vertailla tarkemmin esimerkiksi sukupuolen, iän ja asuinpaikan merkitystä. Myös esimerkiksi tarkempi vertaileva tutkimus maaseudulla ja kaupunkiympäristössä elävien välillä voisi olla antoisa.

Jos vastaajia saataisiin erilaisista ryhmistä ja järjestöistä, joiden jäsenet painottavat luonnon merkitystä maailmankatsomuksessaan, voitaisiin vertailla näkemyseroja näiden ryhmien välillä. Lehto ry voisi eräs osallistuja, toisena esimerkiksi Pakanaverkko tai Karhun kansa. Riittäväillä resursseilla tutkimusta voisi laajentaa ulkomaille saakka. Jos vastaajia onnistuttaisiin saamaan useasta eri maasta, voisi tehdä vertailevaa tutkimusta siitä, miten näkemykset vaihtelevat eri puolilla maailmaa.

Jatkotutkimusten ei tarvitsisi rajoittua kaupunkiympäristöön, vaan kenttää voisi laajentaa esimerkiksi verkkoon. Tämänkin tutkielman aineistossa eräs vastaaja mainitsee

osallistuneensa ”verkon kautta joihinkin kuunkiertoon liittyviin rituaaleihin”.

Luontoperustaisen maailmankatsomuksen ylläpitäminen ja toteuttaminen verkkoympäristössä ja sen avulla voisi olla hyvin antoisa ja mielenkiintoinen tutkimusaihe. Nykypäivänä erilaisia sovelluksia ja verkossa olevia yhteisöjä on runsaasti, ja tutkimuskohteita riittäisi.

Näen jatkotutkimuksen aiheen ympärillä hyvin hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Kuten tämänkin tutkimuksen kautta on tullut ilmi, luonto on suomalaisille tärkeä. Luonnon säilyttämiseen ja ylläpitämiseen sekä kaupungeissa että niiden ulkopuolella tulisi kiinnittää huomiota. Laajempi keskustelu aiheen ympärillä nostaisi sitä enemmän esiin ja voisi vaikuttaa päätöksentekoon esimerkiksi hallituksessa, jossa luonnon arvostus on ollut hataralla pohjalla.

Tämä tutkimus ei ole suinkaan ainoa, joka on osoittanut luonnon suuren merkityksen hyvinvoinnin kannalta. Vaikka tässä tutkimuksessa olen keskittynyt niihin, joille luonto on keskeinen osa maailmankatsomusta, he eivät ole ainoa ryhmä, jolle luonto on tärkeä. Maailmankatsomuksesta huolimatta luonto tarjoaa suuria hyötyjä terveyden ja muun hyvinvoinnin kannalta. Luonto kannustaa liikkumaan ja rauhoittumaan. Kiireellisen arjen keskellä se voi toimia vahvana voimavarana – myös kaupunkiympäristössä. Jo pelkkä puiston läpi kulkeminen työmatkalla saattaa jollekin olla keskeinen osa päivää.

Ilmastonmuutosta ja luontoperustaisia maailmankatsomuksia yhdessä on tutkittu jonkin verran, mutta tällaista tutkimusta soisi nähtävän lisää. Uskon, että se on myös hyvin todennäköistä, kun ilmastonmuutos etenee jatkuvasti ja vaikutukset näkyvät koko ajan selvemmin. Lisätutkimuksen voi toivoa nostavan lisää hillitsemisyhtymisiä, kun ilmastonmuutoksen negatiivisia vaikutuksia nostetaan tältäkin osin esiin.

Olen käsitellyt aihetta erityisesti yksilöiden näkökulmasta, linkittäen sen myös yhteiskunnan näkökulmaan: miten luonto auttaa yksilöitä, miten luonto auttaa yhteiskuntaa. Kokonaan uusi keskustelu olisikin se, miten oikein tämänkaltainen puhe on. Eikö perusteluksi luonnon tärkeydelle riittäisi se itse? Miksi täytyy etsiä perusteluja terveyshyödyistä ja valtion säästöistä? Koska ihmiskeskeisyys on väistämätöntä meille. Luontoa on aina ollut, mutta en ole varma, voiko sanoa, että sitä tulee aina olemaan. Haluan kuitenkin uskoa niin.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Vastaaja 1
 Vastaaja 2
 Vastaaja 3
 Vastaaja 4
 Vastaaja 5
 Vastaaja 6
 Vastaaja 7
 Vastaaja 8
 Vastaaja 9
 Vastaaja 10
 Vastaaja 11
 Vastaaja 12
 Vastaaja 13
 Vastaaja 14
 Vastaaja 15
 Vastaaja 16
 Vastaaja 17
 Vastaaja 18
 Vastaaja 19
 Vastaaja 20
 Vastaaja 21
 Vastaaja 22
 Vastaaja 23
 Vastaaja 24

Tutkimuskirjallisuus

Arola, Iiro. 2011. ”Suomenuskoiset erottautuvat muista uuspakanoista.” teologia.fi 21.1.2011. Viitattu: 9.2.2026. <https://teologia.fi/2011/01/suomenuskoiset-erottautuvat-muista-uuspakanoista/>.

Billet, Matthew I. ym. 2025. Ecospirituality. *Current Directions in Psychological Science* 34(2): 97–104. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/2443/doi/full/10.1177/09637214241304326>.

Błazek, Magdalena ja Tomasz Besta. 2010. Self-Concept Clarity and Religious Orientations: Prediction of Purpose in Life and Self-Esteem. *J Relig Health* 51: 947–960. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10943-010-9407-y>.

Dillon, J. T. 1990. *The Practice of Questioning*. Lontoo: Routledge.

Fingerroos, Outi ja Marja Kokko. 2022. Tutkimusetiikka ja hyvä tieteellinen käytäntö. Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi. 64–89. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Goode, David. 1990. Introduction: A Green Renaissance. Teoksessa *Green Cities. Ecologically Sound Approaches to Urban Space*, toimittanut David Gordon. Montreal: Black Rose Books.
- Grönlund, Henrietta ja Mitra Härkönen. 2020. Uskonto kaupungissa – empiirisen tutkimuksen lähestymistapoja. Teoksessa *Uskonto ajassa ja tilassa*, toimittaneet Suvi-Maria Saarelainen ja Joonas Salminen. 93–109. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.
- Grönlund, Henrietta, Riina Sinisalo ja Martin Ubani. 2025. Johdanto: Uskonnon ja kaupungin vuorovaikutus tutkimuskohteena. Teoksessa *Uskonto ja kaupunki. Suomalaisen teologian ja uskonnontutkimuksen näkökulmia*. Toimittaneet Henrika Grönlund, Riina Sinisalo ja Martin Ubani. 7–21. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.
- Haapala, Arto. 2006. Johdanto. Teoksessa *Paradokseja paratiiseissa. Näkökulmia urbaanin luonnon kysymyksiin*, toimittaneet Arto Haapala ja Mia Kunnaskari. 9–13. Lahti: Kansainvälinen soveltavan estetiikan instituutti.
- Haavisto, Ilkka ja Johanna Saarinen. 2021. HybridiSuomi-kansalaiskysely: Suomalaiset asuvat kaupungeissa, mutta haikailevat väljemmille vesille. hybridisuomi.fi 19.7.2021. Viitattu: 29.11.2024. <https://hybridisuomi.fi/artikkelit/hybridisuomi-kansalaiskysely-suomalaiset-asuvat-kaupungeissa-mutta-haikailevat-valjemmille-vesille/>.
- Harvey, Graham. 1997. *Contemporary Paganism: Listening People, Speaking Earth*. New York: New York University Press.
- Hjelm, Titus. 2016. Paganism in Finland. Teoksessa *Western Esotericism in Scandinavia*, toimittaneet Henrik Bogdan ja Olav Hammer. Leiden: Brill. 360–366. https://brill.com/display/book/edcoll/9789004325968/B9789004325968_047.xml.
- Huggings, Christopher M. ja Jeffrey S. Debies-Carl. 2015. Tolerance in the City: The Multilevel Effects of Urban Environments on Permissive Attitudes. *Journal of Urban Affairs* 37(3): 255–269. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1111/juaf.12141?casa_token=IYuCzRZic_EAAAA_A%3AV3dIe4GhqZ0XJySDr6wPj0WwD-9el9JG1npYfy7yYHIU_weNSArmbGGL8JjiU6FN-RN3yvwJcJ#abstract.
- Hyry, Katja, Antti Pentikäinen ja Juha Pentikäinen. 1995. *Lumen ja valon kansa: suomalainen kansanusko*. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.
- Ivanhoe, Philip J. 2017. *Oneness: East Asian Conceptions of Virtue, Happiness and How We Are All Connected*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190840518.001.0001>.
- Jonuks, Tõnno ja Tiina Äikäs. 2019. Contemporary deposits at sacred places: reflections on contemporary Paganism in Finland and Estonia. *Folklore* 75: 7–46. <https://oulurepo oulu.fi/handle/10024/23921>.
- Jyrinki, Erkki. 1977. *Kysely ja haastattelu tutkimuksessa* (3. painos). Helsinki: Gaudeamus.
- Kallinen, Timo ja Taina Kinnunen. 2021. Etnografia. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Kantar TNS. 2021. Suomalaisten luontosuhteet -kysely. sitra.fi 9.12.2021. Viitattu: 16.3.2026. <https://www.sitra.fi/julkaisut/suomalaisten-luontosuhteet-kysely/>.

Ketola, Kimmo. 2022. Suomalaisten eletty uskonto kyselyjen valossa: kotien uskonnollinen esineistö, pyhillä paikoilla vierailu ja uskonnollinen omaehtoisuus. Teoksessa *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa*, toimittaneet Veli-Matti Salminen ja Niko Huttunen. 84–112. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4292/viewmode=infoview>.

Kutu ry. n.d. Viitattu: 12.2.2026. <https://tyyala.utu.fi/kutu/>.

Lehto ry. n.d. Viitattu: 26.11.2024. <https://www.lehto-ry.org/lehto-ry/>.

Mahlamäki, Tiina ja Minna Opas, toim. 2022. *Uushenkisyys*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mahlamäki, Tiina ja Nina Kokkinen. 2020. Henkisyys, uushenkisyys ja esoteerisuus. Teoksessa *Uskontotieteen ilmiöitä ja näkökulmia*, toimittaneet Heikki Pesonen ja Tuula Sakaranaho. 204–213. Helsinki: Gaudeamus.

Myllys, Riikka. 2022. Spiritualiteetti, toiminta, kulttuuri ja arki eletyn uskonnon tutkimuksessa. Teoksessa *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa*, toimittaneet Veli-Matti Salminen ja Niko Huttunen. 15–40. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4292/viewmode=infoview>.

Mäenpää, Pasi. 2006. urbaani elämäntapa ja sen uusi uskonnollisuus. Teoksessa *Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*, toimittaneet Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Pettersson. 317–330. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Navarro-Rivera, Juhem ja Barry A. Kosmin. 2011. Surveys and Questionnaires. Teoksessa *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*, toimittaneet Steven Engler ja Michael Stausberg. 541-570. Lontoo: Routledge.

Niiniluoto, Ilkka. 1984. *Tiede, filosofia ja maailmankatsomus. Filosofisia esseitä tiedosta ja sen arvosta*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Nissinen, Heli. 2015. Sitran trendit: Kaupunkien roolit korostuvat. *Sitra.fi*. 30.3.2015. <https://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-trendit-kaupunkien-roolit-korostuvat/>.

Pesonen, Heikki ja Mikko Kurenlahti. 2020. Ympäristökysymys. Teoksessa *Uskontotieteen ilmiöitä ja näkökulmia*, toimittaneet Heikki Pesonen ja Tuula Sakaranaho. 142–152. Helsinki: Gaudeamus.

Pesonen, Heikki ja Timo Kallinen toim. 2025. *Henkipuita ja tilanhoitoa. Uskonnot ympäristökriisien aikakaudella*. Turku: Eetos.

Pessi ym. 2018. *Pyhyiden ytimessä. Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyiden kokemisesta*. Helsinki: E2 Tutkimus ja Suomen kulttuurirahasto.

Pulkinen, Risto. 2017. Suomalaisten esikristillinen perinne ja kansanusko. Teoksessa *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*, toimittanut Ruth Illman ym. Kirkon tutkimuskeskus.

- Pynnönen, Sari ym. 2024. Suomalaisten aikuisten metsäsuhde: tuloksia tiedosta, kokemuksista ja toiminnasta. *Metsätieteen aikakauskirja* 2024 (23017). Suomen Metsätieteellinen Seura. <https://www.metsatieteenaikakauskirja.fi/article/23017>.
- Salminen, Veli-Matti. 2022. Suomalaisten luontosuhde, ilmastonmuutos ja spiritualiteetti. Teoksessa *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa*, toimittaneet Veli-Matti Salminen ja Niko Huttunen. 113–134. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus.
- Sarajärvi, Anneli ja Jouni Tuomi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (uudistettu laitos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Sohlberg, Jussi. 2022. Uushenkisyyteen liittyvien näkemysten kannatus 2000-luvulla kyselytutkimusten valossa. Teoksessa *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa*, toimittaneet Veli-Matti Salminen ja Niko Huttunen. 258–287. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus.
- Stenmark, Mikael. 2022. Worldview studies. *Religious Studies* 58(3): 564–582. <https://www.cambridge.org/core/journals/religious-studies/article/worldviewstudies/F3445C11686C131AA1FC36533944AB45>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. n.d. *Perustietoa kirkosta*. Viitattu: 21.4.2026. <https://evl.fi/tietoa-meista/perustietoa-kirkosta/>.
- Suominen, Jaakko. 2016. Helposti ja halvalla? Nettikyselyt tutkimusaineiston kokoamisessa. Teoksessa *Kirjoittamalla kerrotut: kansatieteelliset kyselyt tiedon lähteinä*, toimittaneet Pirjo Korkiakangas ym. 103–152. Helsinki: Ethnos ry.
- Tieteen termipankki. n.d. *Teologia: kreationismi*. Viitattu: 11.3.2026.
- Tieteen termipankki. n.d. *Uskontotiede: antropomorfismi*. Viitattu: 12.2.2026. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Uskontotiede:antropomorfismi>.
- Tieteen termipankki. n.d. *Uskontotiede: maailmankatsomus*. Viitattu: 28.11.2024. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Uskontotiede:maailmankatsomus>.
- Tieteen termipankki. n.d. *Ympäristötieteet: luonto*. Viitattu: 28.11.2024. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ympäristötieteet:luonto>.
- Tietoarkisto n.d. *Miksi aineistohallintaa ja jatkokäyttöä?* Viitattu: 5.3.2026. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/miksi-aineistohallintaa-ja-jatkokaytto/>.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.
- Tyrväinen, Liisa ja Kalevi Korpela. 2009. Luonnosta terveyttä onnistuneella kaupunkisuunnittelulla. Teoksessa *Kaupunkiluontoa kaikille: ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa*, toimittaneet Markus Laine ym. 57–51. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Tyrväinen, Liisa ym. 2007. Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. *Metlan työraportteja* 52: 57–77.

https://www.researchgate.net/publication/255624988_Luonnon_merkitys_kaupunkilaisille_ja_vaikutus_psykkiseen_hyvinvointiin.

Valtioneuvosto. 2022. *Selvitys: Kestävä kaupungistuminen edellyttää liikkumisen, asumisen ja rakentamisen päästöjen vähentämistä*. 6.9.2022. Viitattu: 29.11.2024.

<https://valtioneuvosto.fi/-/selvitys-kestava-kaupungistuminen-edellyttaa-liikkumisen-asumisen-ja-rakentamisen-paastojen-vahentamista>.

Vuola, Elina, toim. 2020. *Eletty uskonto. Arjen uskonnollisuudesta ja sen tutkimuksesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Warner, R. Stephen ja Judith Wittner, toim. 1998. *Gatherings in Diaspora: Religious Communities and the New Immigration*. Philadelphia: Temple University Press.

Liitteet

Liite 1. Kyselytutkimus

Luontoon perustuvan maailmankatsomuksen ylläpitäminen ja toteuttaminen kaupunkiympäristössä

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Olen lukenut kyselyn jakamisen ohessa välitetyn tietosuojailmoituksen. Suostun vastausteni käyttämiseen tutkimuksen aineistona. *

Kyllä

2. Ikä *

18–24

25–31

32–38

39–45

46–52

53–59

60+

En halua kertoa

3. Sukupuoli *

Nainen

Mies

Muu

En halua kertoa

4. Kerro lyhyesti asumisestasi: oletko joskus asunut tai asutko nykyään maaseudulla? Entä kaupungissa?

Asuinpaikan tarkan sijainnin kertominen ei ole pakollista. *

tai tunteisiin?

Tai miksi asuinalueesi ei vaikuta asiaan? *

9. Miten ylläpidät ja toteutat maailmankatsomustasi kaupunkiympäristössä? *

10. Mitä haasteita kaupunkiympäristö luo maailmankatsomuksesi ylläpitämiselle ja toteuttamiselle?

Voit pohtia haasteita esimerkiksi käytännön asioiden ja kaupunkiympäristön herättämien tunteiden kautta. *

11. Mitä mahdollisuuksia kaupunkiympäristö tarjoaa katsomuksesi ylläpitämiselle ja toteuttamiselle? *

12. Vapaa sana: mitä muuta haluat kertoa?

5. Millä termillä tai termeillä kuvaaisit maailmankatsomustasi?

Voit halutessasi kuvailla myös tarkemmin maailmankatsomustasi. *

6. Koetko olevasi enemmän kaupunki- vai luontoihminen? *

	1	2	3	4	5	
Kaupunki	☐	☐	☐	☐	☐	Luonto

7. Kuinka paljon koet asuinalueesi vaikuttavan siihen, kuinka paljon ja millä tavoilla ylläpidät ja toteutat maailmankatsomustasi?

1 = Ei lainkaan

2 = Hieman

3 = Jonkin verran

4 = Melko paljon

5 = Erittäin paljon *

	1	2	3	4	5	
Ei lainkaan	☐	☐	☐	☐	☐	Erittäin paljon

8. Millä tavoin koet asuinalueesi vaikuttavan maailmankatsomuksesi

ylläpitämiseen ja toteuttamiseen? Vaikuttaako se esimerkiksi käytännön puoliin

Liite 2. Kyselylomakkeen ohessa välitetty vastaamiskutsu

Hei!

Olen Oksi Mäkelä ja opiskelen Turun yliopistossa kulttuurien tutkimusta, pääaineenani uskontotiede. Teen pro gradu -tutkielmaa aiheesta ”luontoon perustuvan maailmankatsomuksen ylläpitäminen ja toteuttaminen kaupunkiympäristössä”. Kuulisinkin mielelläni teidän ajatuksianne ja kokemuksianne aiheeseen liittyen!

Kysely on anonyymi ja vastaukset hävitetään tutkimuksen valmistumisen jälkeen (viimeistään vuonna 2026). Kyselyyn voivat vastata kaikki täysi-ikäiset, jotka kokevat luonnon tärkeäksi ja keskeiseksi maailmankatsomuksessaan. Kyselyä ei tarvitse välttämättä täyttää kerralla, se on mahdollista tallentaa ja jatkaa myöhemmin. Huomioithan kuitenkin, että vastausten lähettämisen jälkeen niitä ei voi enää muokata.

HUOM! Ennen vastaamista tutustu henkilötietoja koskevaan tietosuojailmoitukseen, joka on liitteenä!

Viimeinen päivä vastata kyselyyn on _____.

Linkki kyselyyn: _____.

Jokainen vastaus on tärkeä! Jos herää joitain kysymyksiä ennen tai jälkeen kyselyyn vastaamisen, yhteyttä voi ottaa alta löytyvään sähköpostiosoitteeseen. Vastaa kysymyksiin mielelläni.

oksi.s.makela@utu.fi

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto